

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA EKONOMICKÁ**

Bakalářská práce

**Komparace EU, USA a Japonska z pohledu jejich role ve
světové ekonomice**

**The comparison of EU, U.S. and Japan from the perspective
of their role in the global economy**

Lucie Mužíková

Plzeň 2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie MUŽÍKOVÁ**
Osobní číslo: **K09B0303P**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management obchodních činností**
Název tématu: **Komparace EU, USA a Japonska z pohledu jejich role ve světové ekonomice**
Zadávací katedra: **Katedra marketingu, obchodu a služeb**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Vysvětlete polycentrické uspořádání současné světové ekonomiky.
2. Charakterizujte současnou ekonomickou situaci v EU, USA a Japonsku.
3. Charakterizujte zapojení EU, USA a Japonska do mezinárodních ekonomických vztahů.
4. Zhodnoťte roli EU, USA a Japonska ve světové ekonomice a jejich perspektivy.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **40 - 60**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- **CIHELKOVÁ, E. a kol. USA - Japonsko - SRN. Praha: VŠE v Praze, 2005. ISBN 80-245-0594-0.**
- **CIHELKOVÁ, E. a kol. Světová ekonomika. Obecné trendy rozvoje. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-155-0.**
- **The Global Competitiveness Report 2010-2011. Geneva: World Economic Forum, 2010. ISBN-13: 978-92-95044-87-6.**

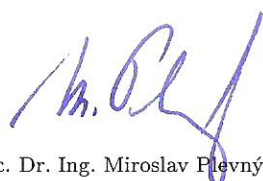
Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Hana Kunešová

Katedra marketingu, obchodu a služeb

Datum zadání bakalářské práce: **30. listopadu 2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: **4. května 2012**

Doc. Dr. Ing. Miroslav Plevný
děkan

Doc. Ing. Petr Címler, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 30. listopadu 2011

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem: „Komparace EU, USA a Japonska z pohledu jejich role ve světové ekonomice“ vypracovala samostatně pod vedením Ing. Hany Kunešové s použitím literatury a elektronických zdrojů uvedených na konci mé bakalářské práce v seznamu zdrojů.

V Plzni 26. dubna 2012

Lucie Mužíková

Poděkování

Ráda bych v úvodu své bakalářské práce poděkovala své vedoucí ing. Haně Kunešové za ochotu, laskavost a trpělivost při vedení mé práce. Její rady byly vždy konkrétní a adekvátní vzhledem k tématu práce. Ing. Hana Kunešová je uznávanou odbornicí v otázce světové ekonomiky a evropské ekonomické integrace a já bych jí touto cestou chtěla poděkovat za spolupráci.

V Plzni 26. dubna 2012

Lucie Mužíková

Obsah

Úvod.....	7
1. Formování světové ekonomiky.....	8
1.1 Podmínky vzniku světové ekonomiky	8
1.2 Polycentrický charakter světové ekonomiky	9
1.3 Tendence v současné světové ekonomice.....	10
1.3.1 Historické tendence ve světové ekonomice	10
1.3.2 Globalizace	11
1.4 Strukturální krize a ropné šoky 70. let 20. století	12
2. Ekonomická situace Spojených států amerických	14
2.1 Stručný přehled vývoje ekonomiky USA do 80. let 20. století	14
2.2 Ekonomická situace USA v 90. letech 20. století.....	15
2.3 Současná ekonomická situace USA – vývoj v 21. století.....	18
2.3.1 Hypoteční krize, krize na finančních trzích	21
3. Ekonomická situace Japonska	25
3.1 Stručný přehled vývoje ekonomiky Japonska do 80. let 20. století.....	25
3.2 Ekonomická situace Japonska v 90. letech 20. století	27
3.3 Současná ekonomická situace Japonska – vývoj v 21. století	30
4. Ekonomická situace Evropské unie	34
4.1 Stručný přehled vývoje ekonomiky států EU do 80. let	34
4.2 Ekonomická situace zemí EU v 90. letech 20. století.....	37
4.3 Současná ekonomická situace EU – vývoj v 21. století	39
4.3.1 Euro – společná měna	39
4.3.2 Východní rozšíření 2004.....	40
4.3.3 Lisabonská smlouva.....	40
4.3.4 Pohled na sumář ekonomických ukazatelů EU.....	41
5. Srovnání současné situace USA, Japonska a EU.....	45
5.1 Klíčové ukazatele s daty k roku 2009.....	45
5.2 Růst HDP v 21. století	45
5.3 Nezaměstnanost v 21. století	46
5.4 Inflace v 21. století.....	47
6. Role USA, Japonska a EU ve světové ekonomice.....	48
6.1 Podíl USA, Japonska a EU na světovém obchodu	48
6.2 Podíl USA, Japonska a EU na světovém HDP	50
7. Zapojení USA do mezinárodních ekonomických vztahů	51
7.1 Export, import a nejdůležitější obchodní partneři	51
7.1.1 Export.....	51

7.1.2	Import.....	52
7.1.3	Obchodní bilance a nejdůležitější partneři.....	54
7.1.4	Přímé zahraniční investice	54
8.	Zapojení Japonska do mezinárodních ekonomických vztahů.....	56
8.1	Export, import a nejdůležitější obchodní partneři	56
8.1.1	Export.....	56
8.1.2	Import.....	57
8.1.3	Obchodní bilance a nejdůležitější partneři.....	58
8.1.4	Přímé zahraniční investice	59
9.	Zapojení EU do mezinárodních ekonomických vztahů.....	60
9.1	Export, import a nejdůležitější obchodní partneři	60
9.1.1	Export.....	60
9.1.2	Import.....	61
9.1.3	Obchodní bilance	62
9.1.4	Přímé zahraniční investice	63
10.	Perspektivy vývoje USA, Japonska a EU	64
10.1	Spojené státy americké	64
10.2	Japonsko.....	65
10.3	Evropská unie	66
	Závěr	71
	Seznam tabulek	73
	Seznam obrázků.....	73
	Seznam použité literatury	74
	Publikace, články	74
	Elektronické zdroje.....	75
	Seznam příloh	80

Úvod

Studium světové ekonomiky je v dnešní době velice aktuálním tématem. V současnosti je globální ekonomika propojeným sociálně ekonomickým systémem, který ovlivňuje prakticky každou chvíli našich životů. V rámci spolupráce mezi ekonomikami zemí a nadnárodními organizacemi je patrný trend odbourávání bariér a též je dobře znatelná snaha o ulehčení vzájemné spolupráce s důrazem na přínos všech zúčastněných stran.

Má bakalářská práce názvem Komparace EU, USA a Japonska z pohledu jejich role ve světové ekonomice se ve své první části věnuje charakteristice samotné světové ekonomiky. Mezi cíle této kapitoly patří vznik světové ekonomiky a podmínky, které vzniku předcházely, dále pak jsou vysvětleny pojmy polycentrismus a polycentrický charakter světové ekonomiky. Následovat bude vysvětlení tendencí světové ekonomiky, které determinovaly její formování s důrazem na vysvětlení současné tendence globalizace. V závěru první části se práce věnuje důležitým událostem z konce minulého století, které výrazně promluvily do podoby současné ekonomické situace Evropské unie, Spojených států amerických i Japonska.

Ve druhé části bakalářská práce přinese stručný přehled vývoje EU, USA a Japonska po druhé světové válce s přímým propojením do současnosti. Je důležité si uvědomit, jaké události a jaké vlivy se podepsaly na utvoření ekonomické situace těchto významných ekonomik. Pochopení historie a poučení se z ní je důležitým základem pro správná aktuální rozhodnutí. Následuje podrobný popis současné situace daných ekonomik.

Ve třetí části se následně bakalářská práce věnuje porovnání rolí EU, USA a Japonska ve světové ekonomice z pohledu zapojení do mezinárodních vztahů. Přinese porovnání vlivu na světovou ekonomiku jednak v rámci mezinárodního obchodu, ale porovná taktéž podíl na světovém hrubém domácím produktu. V této části se taktéž nachází srovnání vývoje významných makroekonomických ukazatelů daných ekonomik. Výstupem třetí části pak je komplexní pohled na postavení ekonomik Spojených států, Japonska i Evropské unie ve světové ekonomice.

V závěrečné části se s odkazem na předchozí vývoj nachází predikce nejbližšího vývoje výše uvedených ekonomik podpořená o výhledy významných institucí a uznávaných ekonomů podpořená číselným vyjádřením makroekonomických ukazatelů.

1. Formování světové ekonomiky

1.1 Podmínky vzniku světové ekonomiky

Světovou ekonomiku lze chápat dvojím způsobem – jako vědní disciplínu a jako realitu, předmět zkoumání. Při vypracování své bakalářské práce se budu řídit druhým zmíněným.

Světovou ekonomiku můžeme definovat tak, že „představuje vnitřně propojený souhrn národních ekonomik a vztahů mezi nimi.“ [5, s. 2] Jde o reálný sociálně ekonomický systém, který je tvořen subsystémy a ovlivňován vnějším prostředím. [5]

Mezi její hlavní subjekty patří národní státy včetně svých hospodářství, která jsou vždy vázána na dané ekonomické území. Ekonomické a jiné vztahy, kterých se národní státy účastní, jsou ovlivňovány regulativními opatřeními vlád daných států. Dále pak zahrnuje integrační seskupení, velké tržní subjekty, jako jsou transnacionální korporace, a také mezinárodní organizace. [5] Ty definujeme jako „sdružení států, která na základě zakladatelské mezinárodní smlouvy trvale vykonávají určité úkoly pro členské státy, a to vlastním jménem a vlastními orgány.“ [6, s. 96]

Již zmíněné transnacionální korporace jsou společnosti, které mají centrum v jedné zemi, ale jejich ekonomické aktivity daleko přesahují rámec tohoto mateřského státu a ve stále větší míře pronikají do cizích ekonomik. „Vlastní nebo ovládají činnost produkující přidanou hodnotu ve dvou či více zemích...“ [1, s. 115] a splňují podmínku, že v jedné z min. dvou zemí vlastní více než 10% podílu základního jmění. Z uvedené definice je patrné, že se identita domovské země vytrácí. V současnosti jsou transnacionální korporace hlavními nositeli inovací. [1]

Světová ekonomika se formuje od 2. poloviny 19. století, přičemž impulsy pro tento proces byly: vznik subjektů, které se vyznačovaly ekonomickou samostatností, a společenská dělba práce, která se vyvinula na mezinárodní úroveň. [5]

Vývoj světové ekonomiky lze rozdělit do pěti období, když pro toto členění bereme v úvahu důležité politické změny, konflikty mezi státy a společenské změny:

- „vznik a formování světové ekonomiky (období do konce 19. století),
- rozvoj systémově jednotné, ale vnitřně diferencované světové ekonomiky (období od přelomu 19. a 20. století do konce první světové války),

- meziválečný vývoj (mezi první a druhou světovou válkou),
- poválečný vývoj (od konce druhé světové války do konce 80. let 20. století),
- nová etapa vývoje (od 90. let 20. století do současnosti).“ [2, s. 3]

Vzhledem k zásadám své bakalářské práce se při popisování současné situace světových center podrobněji věnuji 5. etapě, tedy nové etapě vývoje od 90. let 20. století. Předchozí období jsou u ekonomik USA, Japonska a Evropské unie vždy stručně popsána.

1.2 Polycentrický charakter světové ekonomiky

Vznik a formování světové ekonomiky je složitý proces, při kterém subjekty nemají stejnou výchozí pozici, což znamená, že mají rozdílné geografické, ekonomické a sociálně-kulturně podmínky. Nejvyšší tempo ekonomického růstu směřovalo do míst s nejvýhodnějšími výše zmíněnými předpoklady, kde poté vznikají přirozená centra světového hospodářství. Jelikož nešlo jen o jedno centrum, jde tedy o polycentrismus, a světová ekonomika tedy získává polycentrický charakter. [2]

Hlavním centrem byla v období vznikajícího kapitalismu, tedy v devatenáctém století, Velká Británie, ale postupně byla její výsadní pozice přebírána Spojenými státy. Ty zaznamenaly po skončení občanské války (tj. v roce 1885) mohutný hospodářský rozmach, kdy pokračovaly v kolonizaci západu a využívaly svých geograficko-ekonomických příznivých podmínek – dostatek materiálních zdrojů, dynamické tržní ekonomiky s vysokou poptávkou. Do země navíc proudila nová pracovní síla. Přibližně v roce 1890 se USA staly hospodářsky nejsilnější zemí světa a silným ekonomickým centrem. [2]

V devatenáctém století a v první polovině dvacátého tedy světová ekonomika měla dvě velká světová ekonomická centra v podobě Spojených států a západní Evropy. Východní Evropa se k západní v době formování centra nepřipojila, jelikož patřila do východního socialistického bloku. Po druhé světové válce se začalo formovat třetí centrum. Japonsko jakožto poražený stát bylo okupováno Spojenými státy, což přispělo k velké hospodářské obnově tohoto státu. Japonsko implementovalo politické a ekonomické reformy, posílilo svou pozici v globálním měřítku a v 60. letech 20. století se stalo třetím světovým ekonomickým centrem. [2]

V padesátých a šedesátých letech tedy registrujeme „zformování tzv. triády:

- USA, se zázemím v severoamerickém regionu,
- západní Evropy, s jádrem/zázemím v integraci ES/EU,
- Japonsko, se zázemím ve východní Asii.“ [2, s. 185]

Ekonomické centrum je pak „definováno jako ekonomicky (případně i politicky) stěžejní subjekty zaujímající mimořádné postavení v systému světové ekonomiky, které vznikají posilováním klíčových národních zemí (jader), jež poté rozšiřují svoje působení prostřednictvím ekonomických a politických vazeb na další státy daného regionu.“ [2, s. 186]

1.3 Tendence v současné světové ekonomice

1.3.1 Historické tendence ve světové ekonomice

Na vývoji světové ekonomiky se podepsaly čtyři historické tendence:

- **Internacionalizace**, což je nejstarší tendence, při jejímž procesu postupně mizí hranice mezi státy a budují se vzájemné vztahy mezi nimi. A to i přesto, že existují velké ekonomické, technické i kulturní rozdíly v úrovních jednotlivých zemí. Dochází k nárůstu kontaktů mezi zeměmi, zvyšuje se mobilita vyprodukované produkce, jakož i výrobních faktorů. [2]
- **Interpendence**, která představuje vzájemnou závislost ekonomických subjektů navzájem. V jejím důsledku roste efektivnost výroby díky rozšiřování trhů, na druhé straně se urychluje šíření problémů z různých částí světa a roste globální nestabilita. [2]
- **Regionalismus**, který je důsledkem toho, že spolupráce určitých částí světové ekonomiky roste a rozšiřuje se rychleji než u ostatních. Využívá se kulturních, geografických i společensko-kulturních vazeb. Tím vytvoří ekonomicky výhodné prostředí a efektivnější využívání úspor při snížení nákladů firem. [2]
- **Integrace** představuje završení předchozích tendencí. Je to proces, „při kterém dochází k vytvoření nového integračního seskupení z původních zakladatelských subjektů. Podle míry pravomocí přenesených z úrovně zakladatelských subjektů na úroveň nově vytvořeného integračního seskupení rozlišujeme různé typy integračních seskupení, tj. různé stupně ekonomické integrace.“ [19, cit. 26.3.2012]

Jejími stupni jsou - vzestupně seřazeno – oblast volného obchodu, celní unie, společný trh, vnitřní trh, hospodářská a měnová unie a politická unie. [19]

1.3.2 Globalizace

V 80. letech 20. století se objevila tendence, která od let devadesátých současnou světovou ekonomiku ovlivňuje nejvíce – globalizace. Vychází z internacionalizace, prolíná se i s dalšími třemi zmíněnými, avšak objevují se nové vlastnosti. [2]

Globalizace je „intenzivním pokračováním vývoje překonávajícího hranice států, který byl až donedávna nazýván internacionalizací světového hospodářství. (...) Dochází k vytváření nadnárodních společností.“ [2, s. 24] K posunu v jejím vývoji také sehrály důležitou roli moderní technologie, které se staly i jedním z předpokladů jejího samotného vlivu na světovou ekonomiku, především pak telekomunikace a světová počítačová síť. [2]

Globalizace byla jedním z faktorů pohánějícím světovou ekonomiku v 90. letech 20. století, ale zároveň se propojení ekonomik stalo prvkem destabilizace. Světový obchod byl povzbuzený liberalizací a rostl rychleji než světové hospodářství. Již zmíněná liberalizace přinesla internacionalizaci podnikání a také podnítila růst konkurence v celém světě. Na druhé straně se zvýraznily rozdíly v ekonomickém a sociálním vývoji států, rychlý přesun způsobený rozvojem technologií způsobuje rychlejší a snadnější přesun poruch z ekonomik států do širšího měřítka, a řada problémů pak nabyla celosvětových měřítek. [2]

Světová ekonomika se navíc musí potýkat s problémem, že „zatím neexistují účinné nástroje na zvládnutí negativních důsledků procesu globalizace.“ [2, s. 29] Zároveň musíme vzít v úvahu největší hrozby, které se v souvislosti s globalizací uvádějí, a ty jsou: riziko nepředvídaných změn a šoků, které doprovází vývoj společnosti; dále roste nezaměstnanost v oblastech, které nejsou konkurenčně tak silné, tím se poté mohou zvýšit sociální rozdíly, které vyvolávají silné vnitřní pnutí a nerovnováha pak může vést až k sociální explozi; riziko se také váže k informačním technologiím, ty přestože zrychlují přenos dat, neusnadňují jejich interpretaci; a stálým problémem zůstává kriminalita, terorismus a poškozování životního prostředí, které se kvůli globalizaci také šíří rychleji po světě. [2]

V důsledku globalizaci také ve světové ekonomice dochází k přerozdělení vlivu a státy ztrácejí na svém obchodním významu, naopak posilují transnacionální společnosti.

Provázanost personálu a vedení mezi státním sektorem a TNK, financování politických kampaní nebo existence lobbovacích skupin je toho důsledkem. [2]

Svět, respektive světová ekonomika, už tedy není vnímána jako složení jednotlivých států, nýbrž jako jeden celek. Na tom se výrazně podepsal dlouhý vývojový proces v kooperaci států a postupné odstraňování hranic mezi nimi. A vývoj světové ekonomiky se mění ze dne na den. [2]

1.4 Strukturální krize a ropné šoky 70. let 20. století

Strukturální krize v 70. letech 20. století zasáhly světovou ekonomiku a vyvolaly velký ekonomický pokles, zvláště proto, že se jednalo o kombinaci několika dílčích krizí – potravinové, surovinové (1972) a měnové. **Surovinová krize** znamenala dočasný nedostatek surovin, která byla způsobena fází konjunktury v nejsilnějších světových ekonomikách. Fáze růstu přinesla velkou poptávku po surovinách, a cena surovin tedy vzrostla. Např. USA jako přední ekonomika a importér tedy platily až do roku 1974, kdy se krizi podařilo zastavit, za dovážené suroviny více. [5]

Potravinová krize byla způsobena neúrodou v jižní a jihovýchodní Asii a subsaharské Africe. Také se na vypuknutí krize podepsala již výše zmiňovaná konjunktura. Důsledkem této krize byl akutní nedostatek potravin a krizi se podařilo zastavit během dvou let. [5]

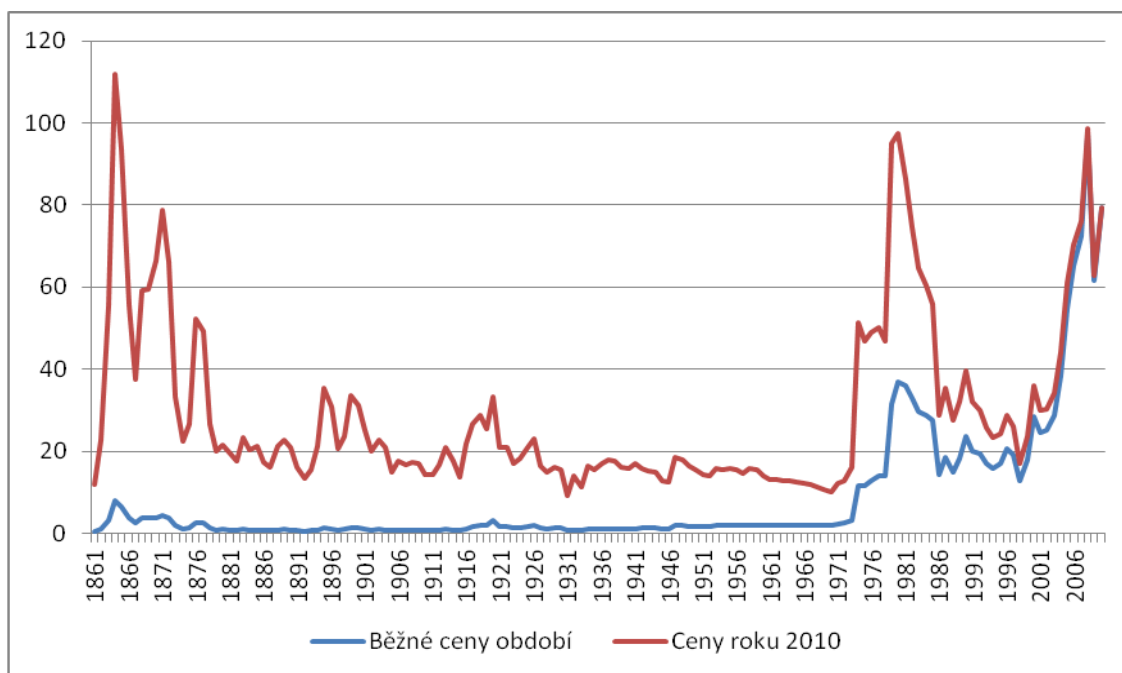
Třetí dílčí krizí byla **měnová krize**, kdy došlo k rozpadu dosavadního měnového systému, přestal fungovat tzv. systém zlatého dolarového standardu. Z dolaru se událostmi po druhé světové válce, kdy se nedostatkové zboží nakupovalo výhradně za dolar, stala nejpevnější měna. Narostl stav dolarové zásoby držené v zahraničí a ještě v 60. letech 20. století převyšoval objem dolarů zásobu zlata. K nárůstu krize také negativně přispěla rychle se vyvíjející inflace měn národních ekonomik. Od počátku 70. let 20. století se stalo udržení vnější směnitelnosti dolaru za zlato nereálným a 15. srpna 1971 se tato směnitelnost zcela zrušila. Poté byla „provedena devalvace USD a v r. 1973 bylo rozšířeno flukтуаční pásmo ostatních měn na $\pm 2,25\%$. Toto rozšíření vedlo k pádu bretton-woodského systému a ke vzniku systému založeného na řízeném floatingu.“ [2, str. 10]

V sedmdesátých letech světovou ekonomiku také postihly **ropné šoky**. Ten první byl roku 1973. Hlavním vývozcem ropy byly arabské státy a ty využily důležitosti ropy

v boji proti Izraeli, když omezily nebo zcela bojkotovaly dovoz do zemí, které Izrael podporují. Mezi druhé zmíněné země patřily Spojené státy americké a Nizozemsko. Celosvětově vzrostla cena ropy o 70% a o necelý týden o dalších 123%. [2] V průběhu jednoho roku tedy cena ropy vzrostla na čtyřnásobek své původní ceny za barel. Přestože došlo díky apelu ministrů zahraničí Evropského společenství k uvolnění politického napětí, cena ropy i nadále rostla. Z ceny 2,83 USD za barel v roce 1973 se za sedm let vyšplhala na cenu 36,15 USD. Jednalo se tedy o nárůst na hodnotu, která představovala 1 277,3851% oproti roku 1973. [53] Vývoj ceny barelu surové ropy od roku 1861 dokládá Obr. 1.

Druhý ropný šok byl způsoben neklidem v oblasti Perského zálivu. Americký prezident Jimmy Carter na znamení nesouhlasu s vývojem politické situace v této oblasti zastavil import ropy do USA. „Neklidná situace v takto nestabilní oblasti, kde se nacházelo téměř 40% světových ropných zásob, vyhnala cenu ropy až na 40 USD za barel. Hospodářství západních zemí opět tomuto tlaku neodolalo a Evropa se již podruhé v krátké době ocitá v ekonomické recesi.“ [53, cit. 26.3.2012] „Vlády začaly klást důraz na úspory ve spotřebě a strukturální změny spojené s útlumem starých, energeticky a materiálově náročných výrob (hutnictví, těžké strojírenství, výroba lodí apod.) Vzrostly výdaje na výzkum nových technologií těžby ropy (např. čerpání ropy z mořského dna) a alternativních zdrojů energií.“ [2, s. 10]

Obr. 1: Vývoj cen surové ropy za barel v letech 1861 – 2010 (v USD)

Zdroj: [2], [53]

2. Ekonomická situace Spojených států amerických

2.1 *Stručný přehled vývoje ekonomiky USA do 80. let 20. století*

Spojené státy americké, jak jsem již zmínila v kapitole 1.2, se dostaly na výsostnou pozici světové ekonomiky přibližně roku 1890. Přebraly vedoucí pozici Velké Británie a zaznamenaly velkou konjunkturu. Úspěšně implementovaly pozemkovou reformu a zrušily otroctví. Z obou světových válek vystoupily jako vítězové a těžily také z toho, že se na jejich území nebojovalo, tudíž neměly zničené vlastní zdroje. Jak materiální, tak lidské. Nemusely tedy obnovovat rozvrácené a zdevastované hospodářství v zemi. [2]

Vedoucí roli pak potvrdily a definitivně se po roce 1945 staly ekonomickou supervelmocí, když se z jedné třetiny podílely na světovém HDP a ze dvou třetin na světovém exportu. [2]

Spojené státy se na rozdíl od Japonska a západní Evropy potýkaly s nedostatečnou vnitřní poptávkou a v důsledku Studené války (1947-1991) ztrácely na své původní dynamice kvůli militarizační strategii v době „Hvězdných válek“ v boji se SSSR. Země na tuto situaci zareagovala nástroji hospodářské politiky, které měly povzbudit domácí poptávku a v 50. a 60. letech prostřednictvím právě domácí poptávky za využití fiskálních nástrojů dosáhnout plné zaměstnanosti a dostatečného ekonomického růstu. Ze strany rychle se modernizujících ekonomik západní Evropy a Japonska totiž USA hrozila ztráta své dominantní pozice, když dynamika růstu už nebyla ve srovnání s výše zmíněnými ekonomikami tak vysoká. Tato poválečná ekonomická politika splnila svůj cíl a v 60. letech Spojené státy setrvaly ve vedoucím postavení. [2]

V 70. letech 20. století ekonomiku USA nejvíce postihly ropné šoky a surovinová krize. Spojené státy představovaly v období prvního ropného šoku spřátelenou zemi pro Izrael, který podporovaly finančně i politicky, a tedy arabské státy vedoucí válku právě proti Izraeli vyhlásily bojkot na dovoz do USA. I při druhém ropném šoku USA přišly o část importu ropy, když v důsledku nesouhlasu s vývojem v Perském zálivu samy zakázaly dovoz do země z této oblasti, jak jsem zmínila výše v kapitole 1.4, postihla především země, které se v hospodářském cyklu nacházely v konjunktúře. Vzhledem k tomu, že americká ekonomika představovala největšího importéra, zvýšení cen surovin pro ni znamenalo nárůst výdajů. Přesto byly USA ve srovnání s dalšími dvěma

centry v lepším postavení, jelikož jejich domácí vybavenost klíčovými citlivými komoditami – paliva a suroviny – byla vyšší, než u nich. [2]

Východiskem pro konsolidaci americké ekonomiky byl nový ekonomický program, který přinesla nová republikánská administrativa koncem 70. let 20. století, když se vzhledem ke krizi neokeynesiánské ekonomie přiklonila k neokonzervativní hospodářské politice. Ta kladla důraz na razantní snížení inflace, daní a stimulaci přílivu zahraničního kapitálu. Celkově se v důsledku této hospodářské politiky americká ekonomika více otevřela světu. [2]

Přes úspěšnou implementaci hospodářské politiky ekonomická váha USA ve srovnání s Japonskem a evropským centrem začala klesat, dokonce se v 80. letech 20. století Spojeným státům předpovídal postupný ekonomický úpadek. Problémem v zemi byl také rostoucí dluh, který v USA narůstal za doby prezidenta Ronalda Reagana. Ten v Kongresu prosadil zákony a právní předpisy, které nadále podporovaly hospodářský růst, zastavení inflace, snížení nezaměstnanosti a posílení národní obrany za využití snížení daní a vládních výdajů. Odmítl se ze své vize odchýlit, přestože především posílení obranných sil jako nástroj k pokračování studené války se SSSR znamenalo pro státní rozpočet deficit, jak dokládá Obr. 25, velkou zátěž. Tento dluh začal být splácen pouze za využití vysokých půjček v zahraničí. Státní dluh spojených států vzrostl z 26% (rok 1980) na 41% (1989) vzhledem k HDP země, tedy dosáhl nejvyšší hranice od roku 1963. Do roku pak dluh narostl na 2,6 bilionů USD (přesně: 2.602.337.712.041,16 USD) [52]. Spojené státy se staly z největšího věřitele největším dlužníkem. [54]

2.2 *Ekonomická situace USA v 90. letech 20. století*

V 90. letech 20. století se předpoklady, které jsem zmiňovala předchozí kapitole, nepotvrdily a to přesto, že ekonomika USA v počátku 90. let procházela obdobím recese, kdy hlavními faktory, které se na recesi podílely, byly ekonomická stagnace a chronická nezaměstnanost. V roce 1992 zvítězili v prezidentských volbách demokraté a v roce 1993 se prezidentem stal Bill Clinton, jehož nástup do funkce byl spojen s očekáváním vyřešení výše uvedených problémů. Krátkodobým cílem se stalo oživení ekonomiky k trvalejší konjunktúře a již zmiňované snížení nezaměstnanosti. Dlouhodobým cílem pak změna na nabídkové straně ekonomiky tak, aby Spojené státy byly v období nezaměstnanosti schopné zvýšit mobilitu pracovní síly. Důraz byl kladen

na dlouhodobou podporu výzkumu a vývoje a změnu stávajícího vzdělávacího a rekvalifikačního systému. [5]

Základním nástrojem se stala rozpočtová politika, která však byla limitována rozpočtovým deficitem – k roku 1992 ve výši 290 mld. USD). [5] Došlo ke zvýšení příjmů do rozpočtu díky růstu daní a výdajová strana se soustředila na zlepšení kvality výrobních faktorů. [5]

Závěr roku 1993 znamenal pro USA definitivní překonání recese a nástup ke konjunktúře. Rostly investice do nových technologií a zvyšovala se konkurenceschopnost a produktivita. V polovině devadesátých let se USA soustředila na udržení ekonomického růstu a na prevenci inflace. [5]

Vláda Billa Clintona byla ekonomicky úspěšná, což dokládá Tab. 1, a růst hrubého domácího produktu lze považovat za stálý.

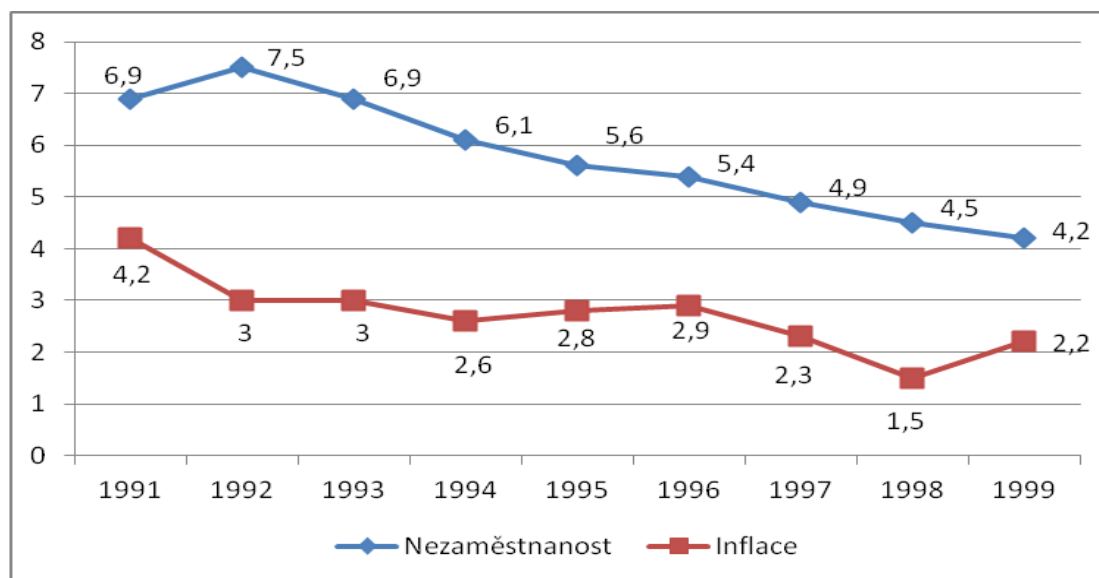
Tab. 1: Vývoj HDP v USA v 90. letech 20. století (meziroční změny v %)

Rok	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
HDP	-0,9	3,1	2,7	4,0	2,7	3,6	4,5	4,2	4,4

Zdroj: [5, s. 131]

V roce 1993, kdy se Clinton stal prezidentem USA, růst HDP vždy vykazoval kladný růst a do konce 90. let 20. století neklesl pod hodnotu 2,7%, které dosáhl v roce 1995. Nejsilnějším rokem z hlediska růstu HDP pak byl rok 1997 s hodnotou 4,5%. [5]

Obr. 2: Vývoj inflace a nezaměstnanosti v USA 1991 - 1999 (meziroční změny v %)

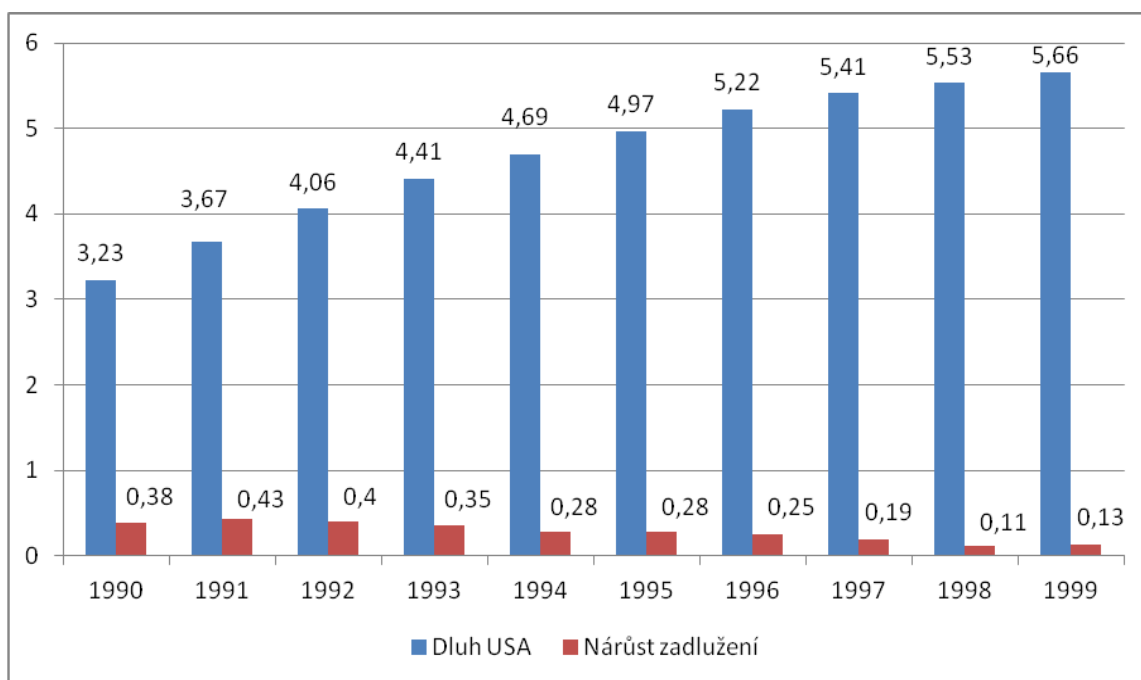
Zdroj: [5, s. 131]

V roce 1996, kdy byl Bill Clinton opět zvolen prezidentem USA, byla míra inflace o 1,3% nižší než na začátku devadesátých let. Na konci jejich konci, tedy stále za vlády prezidenta Clintona, dokonce klesla až na hodnotu 2,2%. V roce 1998 dosáhla na nejnižší hranici v dějinách, a to na 1,5%. Podobný průběh jako inflace měla v devadesátých letech i úroková míra, což dokládá Obr. 2. [5]

Míra nezaměstnanosti také klesla. Ze 7,5%, kdy Bush starší opouštěl prezidentský post, klesla v roce 1999 až na hranici 4,2%. S ohledem na přirozenou míru nezaměstnanosti, byl pro americkou společnost tento výsledek velice dobrý. [5]

Na konci 90. let byla ekonomická situace Spojených států ovlivněna asijskou měnovou krizí, která postihla Thajsko, Malajsi a Jižní Koreu, po které převládla nejistota a měla za důsledek, že se v roce 1998 exporty USA snížily, což znamenalo rostoucí deficit běžného účtu platební bilance. [5]

Obr. 3: Růst státního dluhu USA v 90. letech 20. století (v bilionech USD)

Zdroj: [52], vlastní zpracování

Jak lze vidět na Obr. 3, v zemi stále rostlo zadlužení. Ale v meziročním porovnání se v devadesátých letech zadlužování zpomalil. Američané i nadále utráceli téměř všechny své příjmy a míra ročních osobních úspor se blíží k nule. [5] Přesto je vidět, že konjunktura v USA v devadesátých letech přispěla ke zvýšení příjmů státního rozpočtu a státní dluh nerostl tak silně jako na začátku 90. let 20. století. Ve fiskálním roce 1997

– 1998 dokonce hospodaření USA „skončilo, poprvé po 29 letech přebytkem, a to ve výši 69,2 mld. USD (tj. 0,8% HDP).“ [5, s. 132]

„Vzhledem k tomuto úspěšnému vývoji se v USA koncem 90. let začalo hovořit o tzv. nové ekonomice.“ [5, s. 132] Tato ekonomika byla charakteristická nízkou mírou inflací, prakticky plnou zaměstnaností, ale především změněným hospodářským cyklem s delší fází expanze. K pozitivním změnám v americké ekonomice přispěla globalizace světového hospodářství díky změnám v informačních technologiích. [5]

2.3 *Současná ekonomická situace USA – vývoj v 21. století*

Alan Greenspan, šéf americké centrální banky, v roce 2000 upozornil na nebezpečí přehřátí americké ekonomiky a zdůraznil nutnost zpomalit ekonomický růst. Domácnosti přestaly šetřit a společně s firmami pokračovaly ve stálém zadlužování. Ceny akcií rostly a deficit běžného účtu platební bilance se prohluboval. Americká centrální banka (FED) poté zvýšila úrokové sazby, což zapříčinilo pokles investic, menší rozsah bytové výstavby, také snížení výdajů vlády a pokles akciových kurzů. [5] Ekonomika tak od druhé poloviny roku 2000 vykazovala známky zpomalení ekonomického růstu. [2]

V USA tak skončilo období dlouhé konjunktury. Oslabila se spotřebitelská důvěra a skončilo období velkých investic. [5] Domácnosti omezily své spotřební výdaje, protože splácely zadlužení, které si s sebou nesly z předchozích let. [2]

V roce 2001 byl vývoj ekonomiky ovlivněn stále rostoucí nezaměstnaností. Oproti devadesátým létům 20. století, kdy Spojené státy vykazovaly téměř plnou zaměstnanost, a ještě roku 2000 (hodnota 3,9%), na začátku nového tisíciletí byla hodnota 6%, v dalším období se pak snížila na hodnotu 4,5%. Dále rostly ceny za energie a poklesly ceny na burze. Počátkem roku také FED snížil úrokové sazby. [5] V této době také posilovala americký dolar, což byla nepříznivá zpráva pro exportéry, jelikož silná měna vede k problémům v konkurenceschopnosti. Naopak silná měna vedla k vysokému dovozu, důsledkem pak byl vysoký schodek platební bilance. [2]

11. září roku 2001, a s tímto datem spojený teroristický útok, bylo pro USA velkou ranou. Na ekonomice se pochopitelně dopady spojené s útokem projevíly vzápětí, a to jak z krátkodobých – letecká doprava i letecký průmysl, turistika a pojišťovnictví byly

v hlubokém útlumu – tak i dlouhodobých hledisek – stát zvýšil své výdaje na posílení obrany a na vedení války a zároveň finančně pomáhal postiženým oborům. [5]

„Pro ekonomický růst se v důsledku teroristických útoků objevila nová rizika:

- začaly se zvyšovat ceny za bezpečnost – společnosti zálohují výpočetní systémy a instalují prvky fyzického zabezpečení (detekční rány, identifikační systémy),
- rostou výdaje na zbrojení,
- činí se opatření proti hrozícím biologickým útokům,
- kapitálové investice se odkládají nebo přesouvají do jiných oblastí (např. do zajišťování bezpečnosti),
- zvýšily se sazby pojistného.“ [5, s. 134]

Koncem roku 2001 byl ekonomický pokles zastaven díky několikanásobnému snížení úrokových sazeb, které umožnily růst výdajů spotřebitelů, poté došlo ke zvýšení výdajů rozpočtu, které podpořily poptávku. [5]

Přesto se situace v USA zkomplikovala, když některé americké firmy nevykazovaly uspokojivé výsledky, navíc došlo k pochybnostem o stavu jejich účetnictví. Konkrétně šlo o firmy Enron, El Paso a WorldCom. Nedůvěra v ně a zhoršené výsledky poté vedly ke zhoršené výkonnosti akciových trhů při klesání akciových indexů, které v důsledku znamenaly snížení bohatství Američanů a také snížení atraktivity USA pro investory ze zahraničí. Došlo k oslabování amerického dolaru. [5]

Z Tab. 2 je patrné, že z důvodu zpomalení ekonomického růstu klesal pochopitelně růst reálného HDP, když z původní hodnoty 3,7% za rok 2000 klesl o rok později na pouhých 0,8%. Mezi lety 2002 – 2004 došlo k oživení ekonomiky a Spojené státy se dostaly do fáze krátké konjunktury. Hodnota růstu reálného HDP se přiblížila k hodnotě z roku 2000 – v roce 2004 růst reálného HDP dosáhl na 3,6%. [5]

Tab. 2: Růst reálného HDP v USA v letech 2000 – 2010 (meziroční změny v %)

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
HDP	3,7	0,8	1,6	2,5	3,6	3,1	2,7	1,9	-0,3	-3,5	3,0

Zdroj: [2], [49]

Roky 2005 a 2006 však znamenaly stále snižování deficitu federálního rozpočtu, přesto analýzy z konce roku 2006 varovaly USA před hrozbou pádu do recese, k níž zemi

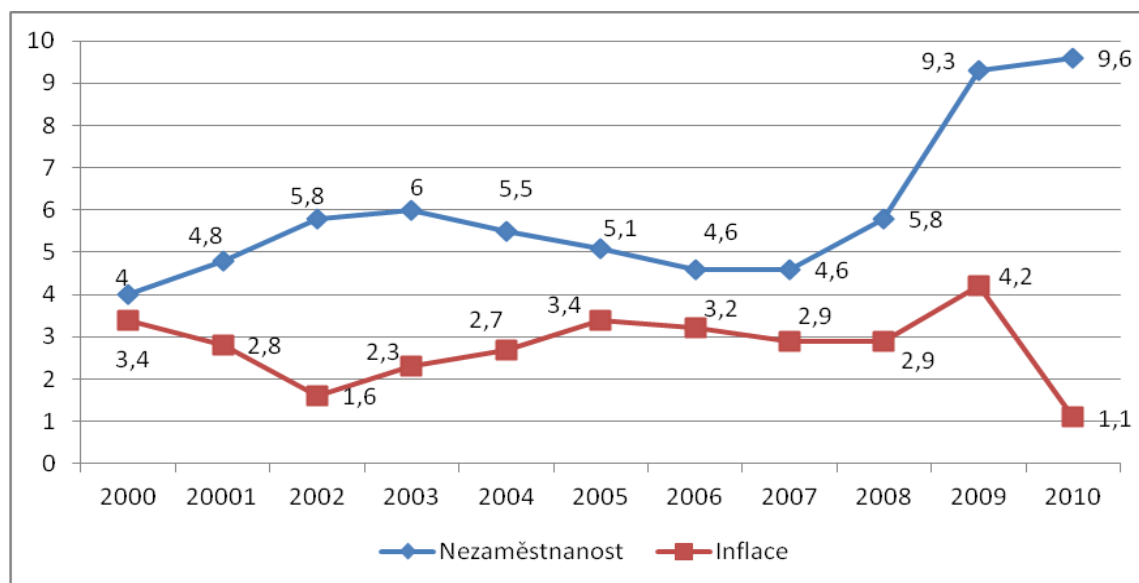
vedla rozpoutávající se hypoteční a finanční krize, která s sebou nesla prudký pokles poptávky po nemovitostech [49], což je v dalším textu podrobněji vysvětleno.

Avšak v rozpočtovém roce 2006/2007 byl zaznamenán nejmarkantnější úspěch snižování deficitu, který klesl pod úroveň 161 miliard USD, což znamenalo 6% oproti hodnotě HDP. [12] V úřadu prezidenta byl v této době znovu zvolen Georgie Bush mladší, který odvážně vyhlásil, že ekonomika USA nebude vykazovat do roku 2012 žádný deficit státního rozpočtu. Toho se nepodařilo dosáhnout, protože USA investovala vysoké částky do války v Iráku, nastoupila hospodářská a finanční krize a vláda poskytovala velké stimulační výdaje na záchranu americké ekonomiky. [12]

Americká vláda do dalších let slibovala snížení daní a investicí stimuly v celkové hodnotě 152 mld. USD. Jenže už rok poté, v rozpočtovém roce 2007/2008, dosáhl deficit z těchto důvodů téměř trojnásobku oproti rozpočtovému roku 2006/2007, konkrétně přibližně o 298 miliard USD více, což představovalo 3,2% oproti hodnotě HDP. O rok později se situace ještě zhoršila, deficit překročil hranici jednoho bilionu a zastavil se až na čísle 1,4 bilionů USD, což byla nejvyšší hodnota od roku 1945, na čemž se hypoteční a finanční krize, které se podrobněji věnuji v další části textu. [12]

Ekonomika USA však v tomto období vykazovala zlepšení na trhu práce, kdy se téměř vrátila na příznivé výsledky z 90. let 20. století. Jak zobrazuje Obr. 4, v zemi se míra nezaměstnanosti stále snižovala až do roku 2008.

Obr. 4: Vývoj inflace a nezaměstnanosti v USA v 2000 – 2010 (mezir. změny v %)

Zdroj: [35], [37], vlastní zpracování

2.3.1 Hypoteční krize, krize na finančních trzích

Hypoteční krize, která se v 21. století následně šířila i do ostatních států světa, měla jádro v USA. Do roku 2001 počet prodaných nových rodinných domů ve Spojených státech amerických rostl úměrně zvyšujícímu se počtu obyvatel. Ale od tohoto roku klesala úroková sazba FEDu a následně s několikátýdenním odstupem klesala úměrně i sazba hypotečních úvěrů. Spotřebitelé se nejčastěji přiklonili k hypotékám s pohyblivou úrokovou sazbou. Tyto hypotéky si mohli dovolit jen díky stále klesajícím úrokové sazbě, která v roce 2001 klesla na 3,5%. Banky ve snaze přilákat co nejvíce klientů nevěnovaly velkou pozornost kontrole bonity klientů. V následujících letech proběhl v oblasti prodeje nových rodinných domů v USA velký boom, když v roce 2002 se prodalo 973 tisíc nových domů, v následujícím pak už více než 1 milion nových domů a v roce 2004 dokonce 1,2 milionu nových domů. [28]

Při pohledu na ekonomickou situaci USA vidíme nepoměr. Počet obyvatel rostl meziročně o 1%, nominální platy pak o 4%, příjmy z akcií stagnovaly, ale prodej nových rodinných domů rostl o více než 9%, Zároveň výše popsaná situace měla za důsledek zvýšení cen nemovitostí, když mezi lety 2001 a 2005 meziročně rostly o více než 8%. [28] V porovnání růstu množství a ceny domů (celkem téměř 18%) a růstu počtu obyvatelstva a nominálních platů (mezi 5% a 6%), zbylých více než 10% tvořily příjmy na dluh, které vytvořily bublinu náchylnou k budoucímu splasknutí. Tato bublina představovala v objemu 180 miliard USD. [28]

Zároveň se komplikovala situace i v oblasti existujících rodinných domů, když rodiny svůj starý dům prodaly, pořídily si lepší a nový. Jenže prodej starého domu uskutečnily s rodinou, která si vzala hypotéku, aby si jej mohla dovolit. Tato bublina představovala v objemu 300 – 500 miliard USD. [28]

V roce 2004 politika levných úvěrů skončila. FED zvedla úrokovou sazbu v roce 2005 na 2,25%, následně pak v prosinci 2005 půjčoval s ročním úrokem 4,25% a o rok později pak už 5,25%. S několikátýdenním zpožděním na situaci zareagovaly i hypoteční trhy a rostly i jejich úrokové míry. [28]

V létě roku 2006 tak bublina splaskla a v důsledku znamenala dramatický pokles o nákup rodinných domů, konec růstu cen nemovitostí, nárůst prodejní doby nového rodinného domu ze čtyř na deset měsíců a finanční tíseň pro nejméně bonitní domácnosti. Ty pak byly donuceny snížit své výdaje (do této situace se navíc promítlo

zvýšení pohonných hmot) na spotřební zboží a zbytné služby. Část těchto domácností navíc přestala hypotéky splácen a domy jim byly následně zabaveny. Téměř 6% domácností bylo v roce 2007 zpožděno se svými měsíčními splátkami. [28]

Americká ekonomika se tedy od roku 2007 dostala do nejvážnější, nehlubší a nejdelší recese za posledních 60 let. V polovině následujícího roku znovu zvýšily nestabilitu problémy finančního sektoru, když investiční banka Lehman Brothers v září 2008 upadla. V ohrožení byla ještě banka Merrill Lunch, ale tu převzala druhá největší americká banka Bank of America. Přesto krach banky, která na trhu fungovala 160 let, způsobil pád akciových trhů po světě a otrásl s důvěryhodností v tento sektor. [12]

Od roku 2008 tak Spojené státy procházejí hlubokou ekonomickou krizí. [49] Na konci roku 2007 a v úvodu toho následujícího pak HDP silně poklesl a až následujícího roku se pokles podařilo zpomalit. Spojené státy na situaci zareagovaly „masivní makroekonomickou intervencí spojenou s expanzivní fiskální a monetární politikou, které podporovaly domácí poptávku.“ [12, s. 7] Uvolnění monetární politiky přispělo ke snížení úrokových sazeb téměř na nulovou hodnotu. [49]

V roce 2009 došlo k oživení. V únoru „americká administrativa spustila fiskální stimulaci představující více než 5% ročního HDP (787 mld. USD) pro období 2009 – 2011 a obsahující snížení daní, ohromné prostředky na veřejnou infrastrukturu, pomoc státům, zvýšené výdaje na vzdělání a sociální zabezpečení.“ [12, s. 7] Míra inflace dosáhla v červenci 2009 dokonce záporných hodnot, když důvodem byla menší kupní síla spotřebitelů USA z důvodu rostoucí nezaměstnanosti. Na tento fakt poté zareagovaly firmy, které zlevnily své produkty. Přesto v roce 2009 došlo k nárůstu deficitu veřejných financí, který se do roku 2011 dostal na dvojcifernou hodnotu. Domácí poptávka klesla o 3,6%, přičemž HDP o 2,6%. [12]

V roce 2010 se očekávalo, že pokračující oživení ekonomiky bude jen 0,8%, ale ve skutečnosti tato hodnota byla o 2% vyšší. K růstu ekonomiky přispíval více i zahraniční obchod, což ekonomové přivítali. Předchozí růst pokládali za nezdravý, protože byl založen především na růstu spotřeby, jejíž podíl vzrostl v roce 2010 na hodnotu 70,6% HDP, což mj. umožnily nízká míra úspor domácností a snadno dostupné půjčky. Nezaměstnanost v USA však začala růst, dokonce se dostala z důvodu pokračující hospodářské krize a propouštění zaměstnanců na rekordní hodnotu 9,6%, čímž téměř

dosáhla stejné hodnoty jako EU. Inflace v USA je i nadále z výše uvedených důvodů na nízké úrovni. Vládní dluh se v roce 2010 v porovnání s rokem 2007 zvýšil téměř o 30 procentních bodů – z 62% na 91,6%. [12], [14]

Tab. 3: HDP USA 2006 - 2. čtvrtletí 2011 (USD v běžných cenách)

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2Q 2011
HDP (v mld. USD)	13.399	14.078	14.441	14.260	14.870	15.012

Zdroj: [49]

Od roku 2010 ekonomika USA pozvolna roste, ale tento růst je označován za „křehký“ a stále přispívá ke zvyšování nezaměstnanosti, z níž se ve Spojených státech stává velký problém. [20] Vývoj hodnoty HDP v USA sleduje Tab. 3, která dokládá výše zmíněné konstatování. Pracovní místa v soukromé sféře postupně přibývají, naopak však ubývají ve sféře veřejné. Celkově tak v září 2011 bylo v USA nezaměstnáno 14 milionů osob, z čehož dlouhodobě nezaměstnaných 44,6%. A vládě se toto procento nedaří snižovat. [49]

Přestože USA zůstávají nejsilnější ekonomikou světa s HDP přes 15 bilionů USD (údaj k roku 2011) [20], v roce 2011 byly jedinou vyspělou ekonomikou, kdy vládní deficit rostl i přes ekonomické oživení. Důvodem proto byla expanzivní fiskální politika, která si kladla za cíl podporu růstu a zvýšení počtu pracovních míst. [12] Vývoj státního dluhu sleduje Tab. 4.

Tab. 4: Státní dluh v USA 2006 - říjen 2011 (v bilonech USD)

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	10/2011
Státní dluh	8,68	8,95	9,97	11,88	13,53	14,84
Státní dluh/HDP	63,5%	64,4%	69,4%	84,2%	93,2%	98,9%

Zdroj: [49]

Finanční sektor se po šoku z úvodu krize pomalu zotavuje. V prvním čtvrtletí 2011 zaznamenal nárůst 66% a nejlepší výsledek od druhého čtvrtletí 2007. [49]

Od října 2010 USA hospodařily v provizoriích státního rozpočtu z důvodu náročných a dlouhých jednání v Kongresu. Dohoda mezi republikány a demokraty proběhla až 4. dubna 2011, kdy se strany dohodly na úsporách ve výši cca 38 miliard dolarů pro zbývajících 6 měsíců. Prezident Obama pak označil chystané úspory za dosud největší v dějinách USA. [51]

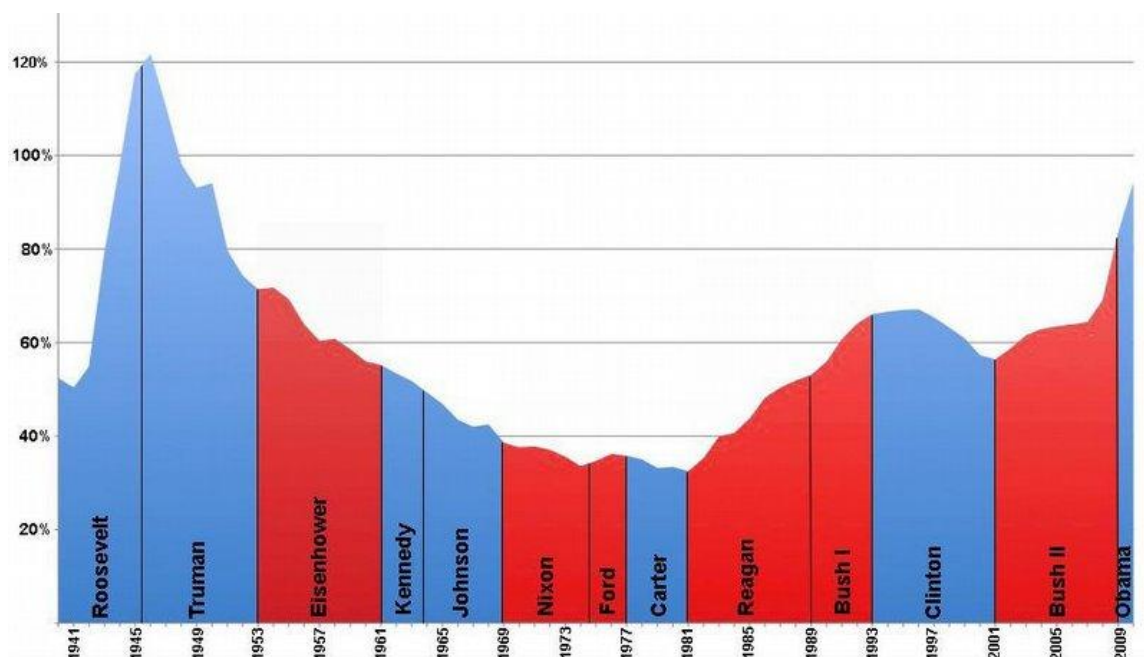
Jak už jsem zmínila výše, problémem i nadále zůstává deficit rozpočtu, který dosahuje téměř 100% ročního HDP. Tato výše je v USA od roku 1917 uzákoněna. První limit stanoval maximální deficit v hodnotě 11,5 mld. USD a od té doby byl změněn již sedmdesátkrát pětkrát, z toho jedenáctkrát od roku 2001, především tedy během vlády G. Bushe mladšího a B. Obamy. Jednání o navýšení limitu, který byl překročen 16. května 2011 v hodnotě 14,29 bilionů USD, [50] byla opět velice tvrdá. Deník The Wall Street Journal je dokonce označil za nejlítějších bitev o vládní výdaje v historii. USA odvrátily bankrot díky navýšení limitu až na začátku srpna 2011. [38] Tato dohoda má dvě části – první obsahuje úspory kolem 1 bilionu USD během příštích let, přičemž je za vlády Obamy rozpočet v minusu právě 1 bilion USD [50], a druhá pak zřídila komisi v Kongresu, jejímž úkolem bude hledat další prostor pro škrty. V současné době je maximální federální zadlužení stanoveno na 16,69 bilionů USD. [49]

V roce 2011 kleslo ratingové ohodnocení USA z nejvyššího možného AAA na AA- z důvodu především výrazně rostoucí nezaměstnanosti, rekordně vysoké míry deficitu státního rozpočtu a rostoucího veřejného zadlužení. [49]

8. září 2011 prezident Obama představil Kongresu svůj návrh fiskálního stimulu s názvem „American Jobs Act“, který představuje cesty, jak oživit americký ekonomický růst a snížit alarmující nezaměstnanost. Celkově se počítalo s náklady až 447 miliard USD (245 miliard USD na snížení daňové zátěže, 140 miliard USD na zvýšení vládních výdajů s důrazem na infrastrukturu a 62 miliard USD na pomoc nezaměstnaným). [49] „Největší podíl z celého balíku připadá na snížení daně z příjmů pro zaměstnance a snížení daňových odvodů pro zaměstnavatele s důrazem na malé a střední podniky a firmy, které poskytnou práci dlouhodobě nezaměstnaným a znevýhodněným skupinám obyvatel.“ [49, citace 9.4.2012]

Americká administrativa měla za úkol přijít s reformou zdravotnického systému, ochránit majitele špatných hypoték před hrozbou vystěhování a přijít s reformou ohledně dohledu nad finančními trhy. Zásadním problémem americké ekonomiky zůstává vysoké zadlužení a zvyšující se deficit státního rozpočtu. [49] Veřejné zadlužení z hlediska časové osy konstruované dle vlády jednotlivých amerických prezidentů dokládá Obr. 5. Po snižování veřejného dluhu USA vůči HDP za vlády Billa Clintona je z grafu patrný nárůst během vlády George Bushe staršího a především pak během současné vlády Baracka Obamy.

Obr. 5: Podíl veřejného dluhu USA vůči HDP během vlád prezidentů USA (%)

Zdroj: *E15* [online], [cit. 9.4.2012] Dostupné z: <http://img.mf.cz/443/794/1-dluhusa1.jpg>

3. Ekonomická situace Japonska

3.1 Stručný přehled vývoje ekonomiky Japonska do 80. let 20. století

Japonsko utrpělo ve druhé světové válce značné ztráty a skončilo na straně poražených států. Proto jeho úkolem pro následující roky bylo obnovení především nabídkové strany poptávky a obnova hospodářství země. [2] Vzhledem k událostem v geograficky blízké Číně, kde se vlády ujala komunistická strana, se dozoru nad Japonskem v obavě ze šíření nedemokratických principů ujaly Spojené státy, a to od padesátých let dvacátého století. Stabilizační program si kladl za cíle implementaci politických a ekonomických reforem. [5]

Japonsko je nejmenší ekonomikou ze tří světových center, nemá v porovnání s USA a Evropou dostatek surovin, zemědělské půdy ani nemá tolik pracovních sil. Jeho obyvatelstvo je však spjaté s velkou intenzitou práce, věrností vůči firmě, odmítáním dovolené a vysokým podílem úspor na celkovém disponibilním důchodu. Z těchto ekonomických předností tak Spojené státy při dohledu nad vývojem země vycházely.

Japonská ekonomika také byla od počátku vybudována jako nízko energeticky a málo surovinově náročná. [5]

Země pak byla po druhé světové válce technologicky zaostalá a pokroku dosahovala za cenu nákupu patentů a licencí. Využívali tzv. zpětného inženýringu, což je „přizpůsobování zahraničních technologií a know-how domácím podmínkám.“ [2, s. 191]. Rychle se rozvíjel zpracovatelský průmysl, probíhala jeho modernizace a obnova. Japonské výstupy měly vždy vysokou přidanou hodnotu. [5]

V restrukturalizaci hospodářství v 60. letech 20. století Japonci využívali ke stimulaci hospodářství monetární i fiskální nástroje, jako byla politika levných úvěrů a zvýšení výdajů státního rozpočtu. Tyto kroky také směřovaly k oživení poptávkové strany ekonomiky. Dokončoval se taktéž proces industrializace a zvyšoval se podíl těžkého průmyslu. [2]

V literatuře se pro označení 60. let 20. století v Japonsku používá Japonský ekonomický zázrak. [3] Ekonomika měla vysokou růstovou dynamiku, zároveň šlo o období, kdy docházelo k rekordní exportní expanzi. Země se přiřadila k USA a západní Evropě, ke dvěma nejvyspělejším ekonomickým světovým centřům, a to především díky vysoké míře úspor a stále vysokému aktivnímu saldu obchodní bilance. Na tom se nejvíce podílel Spojenými státy podporovaný export. [3]

Také hodnota reálného HDP na obyvatele v průběhu 60. let 20. století vzrostla na pěticifernou hodnotu – v roce 1960 ještě dosahovala hodnoty 5.937,98 USD, kdežto v roce 1967 už dosahovala na 10.536,87 USD (přepočteno v dnešních cenách). [57]

Strukturální krize v sedmdesátých letech znamenaly pro japonskou ekonomiku vzhledem k nedostatku surovin velkou hrozbu, přesto se země s krizí vypořádala dobře. Prošla obtížnou konverzí, která vedla k intenzifikaci ekonomiky a na významu získalo i odvětví „lehkého, štíhlého, krátkého průmyslu“. [2, str. 62] Japonsko posilovalo vědecko-výzkumné základny, dostalo se do inovačního období a specializovalo se na spotřební a kancelářskou elektroniku. V 70. a 80. letech 20. století tak zesílila globální pozice země. [3] Svět byl v problémech spojených s nedostatkem surovin, ale Japonsko se s problémem dokázalo vypořádat. V 80. letech 20. století navíc došlo k posílení exportu japonských automobilů a země se stala skutečnou mocností. [5]

V 80. letech 20. století se však Japonsko muselo vypořádat s krizí životní úrovně svého obyvatelstva. Pokračující růst ekonomiky byl spojen s vnitřními problémy, jelikož

životní úroveň nebyla v porovnání s ostatními vyspělými zeměmi na odpovídající úrovni. Toto lze označit jako „paradox prosperity“. [5, s. 191] Obyvatelstvo se také nacházelo ve fázi stárnutí jako celek, a japonská vláda proto vyhlásila „nový kurs hospodářské ekonomiky“ [2, s. 191], která si kladla za cíl harmonizovat vztahy se zahraničím a posílení domácí poptávky. Japonci se poté začali orientovat více na spotřebu, přičemž tento stimul urychloval růst ekonomiky. Vláda použila odbourávání dovozních omezení, aby snížila vysoké aktivum obchodní bilance, které nebylo akceptovatelné pro obchodní partnery. [2] Zároveň se tedy také soustředila na stimulaci domácí poptávky a to za využití snížení daní a „posilování výdajů státního rozpočtu v oblasti bytového hospodářství, veřejné a sociální infrastruktury“. [2, s. 192]

Na konci 80. let 20. století tedy byla japonská ekonomika velice vyspělá s příznivou ekonomickou strukturou podpořenou výbornou pozicí v exportu. Jenže ekonomický růst vyústil v „bublinový boom“ [2, s. 192], který měl za důsledek nejtěžší recesi v japonské historii. [2]

3.2 *Ekonomická situace Japonska v 90. letech 20. století*

V lednu 1990 představila vláda Japonska nový hospodářský program, který měl prosadit reformy v domácí ekonomice a posílit zapojení země do světové ekonomiky. Přesto se země z deprese, která byla započatá v roce 1991, dostala do stádia recese, a to v letech 1992 a 1993. Oproti dalším rozvinutým zemím měla japonská krize svá specifika v podobě několikanásobně nižší nezaměstnanosti, která dosahovala maximálně hodnoty 2,5% (v roce 1993). [5] Oproti tomu USA v této době jsou na hodnotě nezaměstnanosti 6,9%. Krize dále nebyla spojena s absolutním poklesem ročního tempa růstu a ukazatele klesaly jen v některých čtvrtletích. Dále došlo k růstu spotřebního zboží, ale taktéž na pomalejší bázi než v ostatních rozvinutých ekonomikách. [5]

Tab. 5: HDP v Japonsku v 90. letech 20. století (meziroční změny v %)

Rok	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
HDP	3,8	1,0	0,3	0,6	1,5	5,0	1,8	-1,0	-0,1

Zdroj: [5]

Východiskem z recese byly programy zaměřené na podporu rozvoje domácího trhu, především pak bylo nutné zvýšit domácí poptávku, vybudovat podmínky pro ekonomický rozvoj a zlepšení životního prostředí. Přestože se první známky oživení

projevily v 1994, jak dokládá Tab. 5, kdy japonská ekonomika zaznamenala mírný vzestup ukazatele HDP, následující roky zemi z krize nevyvedly. [5]

V listopadu 1996 japonská vláda bez úspěchu nastoupila na cestu Programu strukturální reformy ekonomiky. Ten měl zlepšit domácí poptávku, která stále brzdila japonskou ekonomiku, vyřešit průmyslovou výrobu a snížit zisky firem a příjmy domácností. Japonsko však stále ovlivňovaly „dluhy minulosti“ [5, s. 156] Výše zmiňovaný impuls v podobě investic do bytové situace Japonska v 80. letech 20. století totiž nakonec měl právě opačný výsledek, než bylo plánováno. Jelikož v podobě podpor bylo výhodné investovat do domů či bytů, Japonci prognózám o zvyšování jejich cen uvěřili a investovali do nich. Nicméně v 90. letech dochází ke splasknutí bubliny. Japonsko bylo jako exportně orientovaná země náchylná ke změnám ve světové ekonomice, takže ji zasáhla asijská měnová krize již zmiňovaná v kapitole věnované ekonomické situaci USA. Ekonomická situace nejbližších sousedů plus ovlivnění krizí v hospodářství USA přispělo ke snížení vývozu z Japonska. Na tuto situaci nebyli japonští podnikatelé připraveni a nebyli schopni splácet své úvěry u bank. Následovala mimořádný nárůst bankrotů. Banky tedy použily ke krytí těchto dluhů nemovitosti, které měly v zástavě. Jejich cena na trhu se tak snižovala, banky nemohly dostát svým závazkům a nastoupila krize bankovního sektoru a důvěra v instituce v Japonsku. [5]

Další příčinou, proč byl Program neúspěšný, bylo zvýšení daně ze spotřeby, která byla 3% a od dubna 1997 se zvýšila na 5%. Domácí poptávka ještě více poklesla, navíc vzrostly i další výdaje domácností a firem. Státní výdaje pak poklesly o 2,25%. [6] I tento fakt se promítl do krizové situace v bankovním sektoru. Navíc se na neúspěchu poté projevila již zmiňovaná asijská měnová krize z roku 1997. [5]

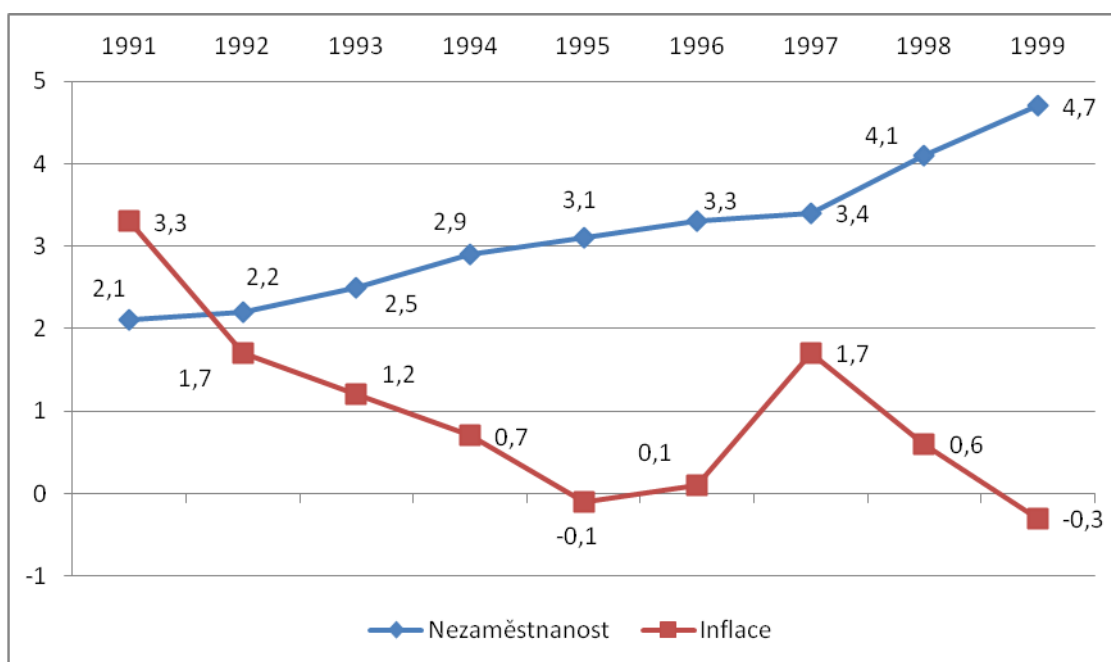
Japonská vláda zareagovala vyhlášením nového programu Big Bang, který začal být realizován od 1. dubna 1998. Jeho cíli byly:

- „vyřešit velké problémy japonských bank se špatnými úvěry,
- zefektivnit devizové hospodaření,
- snížit daňovou zátěž,
- zvýhodnit obchody s finančními aktivy.“ [5, s. 156]

Na konci tohoto roku pak vláda uvolnila 130 mld. USD na podporu hospodářství, což byl největší obnos v dějinách země vynaložený na tento účel. Cílem bylo dosáhnout

růstu HDP alespoň na 1,9%, podpořit zaměstnanost, realizovat veřejné práce a podpořit země postižené asijskou měnovou krizí. Tato částka navíc vyjadřovala i předpokládané snížení daní nastavené o rok dříve. Ale i tato pomoc nepřinesla zlepšení, kroky vlády byly stále bržděny slabou spotřebitelskou poptávkou, taktéž došlo k omezení úvěrů v důsledku pokračující krize. [5]

Obr. 6: Vývoj inflace a nezaměstnanosti v Japonsku v 90. let 20. století (meziroční změny v %)

Zdroj: [5], vlastní zpracování

V důsledku neúspěchu dalšího vládního kroku došlo k bankrotům dalších firem a Japonsko, které se dříve opíralo o takřka plnou zaměstnanost a princip životního zaměstnání, postihly obavy o sociální napětí. Míra nezaměstnanosti totiž dosáhla v roce 1998 hodnoty 4,1%, o rok později už 4,7%, jak je patrné z Obr. 6. Japonská vláda tedy použila ještě jednou finanční stimul v podobě 504 mld. USD na pomoc finančnímu sektoru, aby podpořila banky schopné přežít nastalou krizi. Důsledkem však byl opakovaný deficit státního rozpočtu, taktéž rostl i dluh státní. [5]

V 90. letech 20. století se Japonsko stále potýkalo se slabou domácí poptávkou, kterou ohrožovaly výše zmíněné krize. Obyvatelstvo ztratilo důvěru ve finanční sektor, peníze neukládalo do banky a peníze pak chyběly v oběhu. Zároveň vzrostla nezaměstnanost, lidé neinvestovali a zvyšovali své úspory. Ačkoli vysoké úspory podpořily japonský hospodářský rozmach v poválečném období, nyní měly vliv na stagnaci japonské

ekonomiky. „Japonsko se zřejmě stalo první ekonomickou velmocí zasaženou deflací.“ [5, s. 157] S problémy se následně potýkal i zahraniční obchod a v Japonsku se prohloubila recese ekonomiky. [5]

3.3 *Současná ekonomická situace Japonska – vývoj v 21. století*

Na začátku roku 2000 japonská centrální banka vydala prohlášení, že japonská ekonomika nastoupila cestu k oživení díky zlepšené exportní situaci a rostoucí výrobě. V přímém rozporu se však toto prohlášení dostalo s materiálem společnosti Teikoku Databank, která uvedla, že v zemi pokračuje nebezpečná vlna bankrotů, která zvyšuje už tak na japonské poměry vysokou nezaměstnanost. [5]

Tab. 6: Vývoj HDP v Japonsku 2000 – 2010 (meziroční změny v %)

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
HDP	2,9	0,2	0,3	1,4	2,7	1,9	2,0	2,4	-1,2	-6,3	3,9

Zdroj: [36], [45], vlastní zpracování

Na začátku milénia tak stále japonská ekonomika balancovala mezi stagnací a recesí, jak dokládá Tab. 6. I přes uvolnění měnové politiky, když japonská centrální banka vydala do oběhu více peněz, aby pomohla v boji s deflací, tento krok oživení a pozitivní změny nepřinesl. Ceny spotřebního zboží a objem průmyslové produkce nadále klesaly a zemi stále svazovala nízká domácí poptávka i klesající investice. Nezaměstnanost v 21. století rostla. [5]

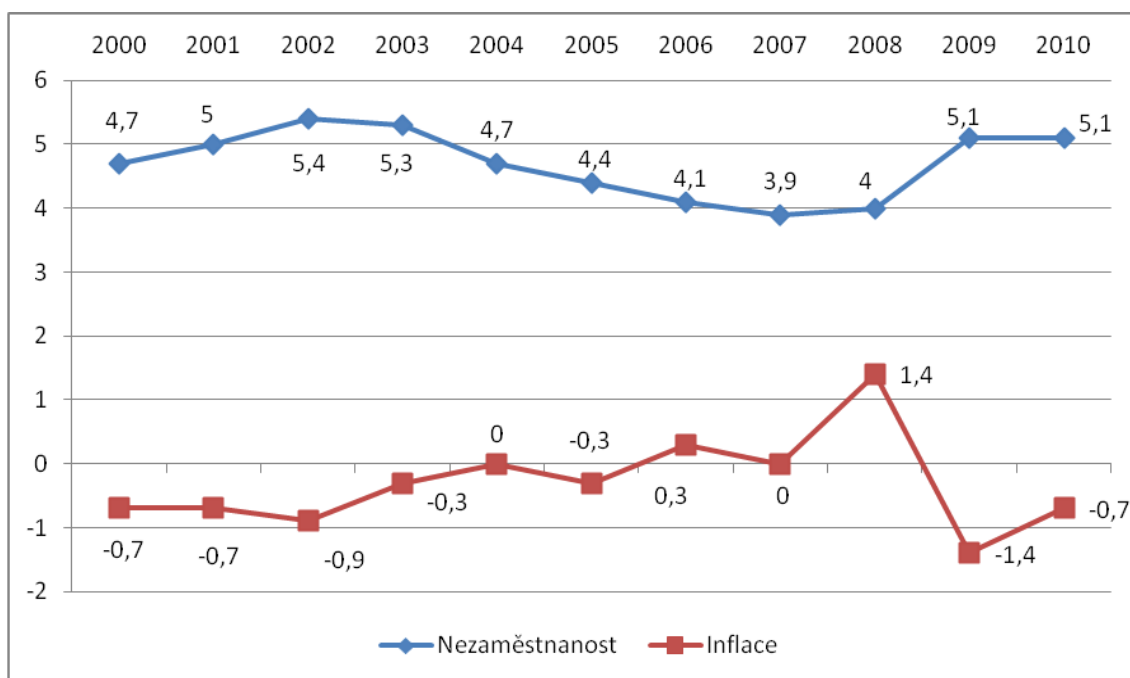
Dalšího roku, přesněji v únoru 2001, mezinárodní ratingová agentura Standard & Poor's snížila ratingové ohodnocení země z nejvyšší třídy AAA na AA+ s odůvodněním znepokojující a stále se zhoršující fiskální situací Japonska. Veřejný dluh byl v této době přibližně na hodnotě 134% HDP. [5]

V roce 2002 zemi zasáhla zpráva o stále rostoucí nezaměstnanosti, která dosáhla v červnu hodnoty 5,4%. [39] Japonské firmy pokračovaly ve snižování nákladů a činily tak prostřednictvím propouštění zaměstnanců. Výdaje domácností však v říjnu tohoto roku vzrostly o 0,1%. [46] Situace Japonska a především jeho vývozu byla komplikována silným jenem, který znevýhodňoval exportéry na světovém trhu a v tamní konkurenci. Ten se v létě 2002 ustálil na směnném kurzu 118 jenů za USD, i přesto se vývoz země znovu zvedl a hrubý domácí produkt po pěti kvartálech poklesu vzrostl. [43] Na konci roku však byly tyto pozitivní zprávy negovány, jelikož říjnová statistika uvedla, že nezaměstnanost dosáhla na hranici 5,5%, čímž vyrovnala poválečný

rekord z předchozího roku, a výdaje domácností v meziročním porovnání klesly o 0,7% a zemi i nadále sužovala deflace. Odborníci se proto nadále obávali pokračující recese. [41]

V roce 2003 se japonské ekonomice začalo více dařit. Vzrostl objem výroby japonských automobilových společností, podle květnových prognóz japonský jen začal oslabovat, což prospělo vývozu. HDP v meziročním porovnání vzrostl o 1,4%, o rok později už dokonce o 2,7%, což je znovu patrné z Tab. 6. Japonská vláda se však potýkala se stále nízkými výdaji firem i vládního sektoru, vnitřní poptávky, nedostatečné bytové výstavby, která byla zapříčiněná malou rozlohou Japonska a tím pádem vzácností půdy, stále vysokou nezaměstnaností převyšující 5%, problémy bankovního sektoru a neustále rostoucím státním dluhem, který v roce 2004 dosáhl na výši 170% HDP. Vývoj nezaměstnanosti a inflace sleduje podrobně Obr. 7, který v grafické podobě dokládá výše zmíněná konstatování. [5]

Obr. 7: Vývoj nezaměstnanosti a inflace v Japonsku od roku 2000 (změny v %)

Zdroj: [35], [37], vlastní zpracování

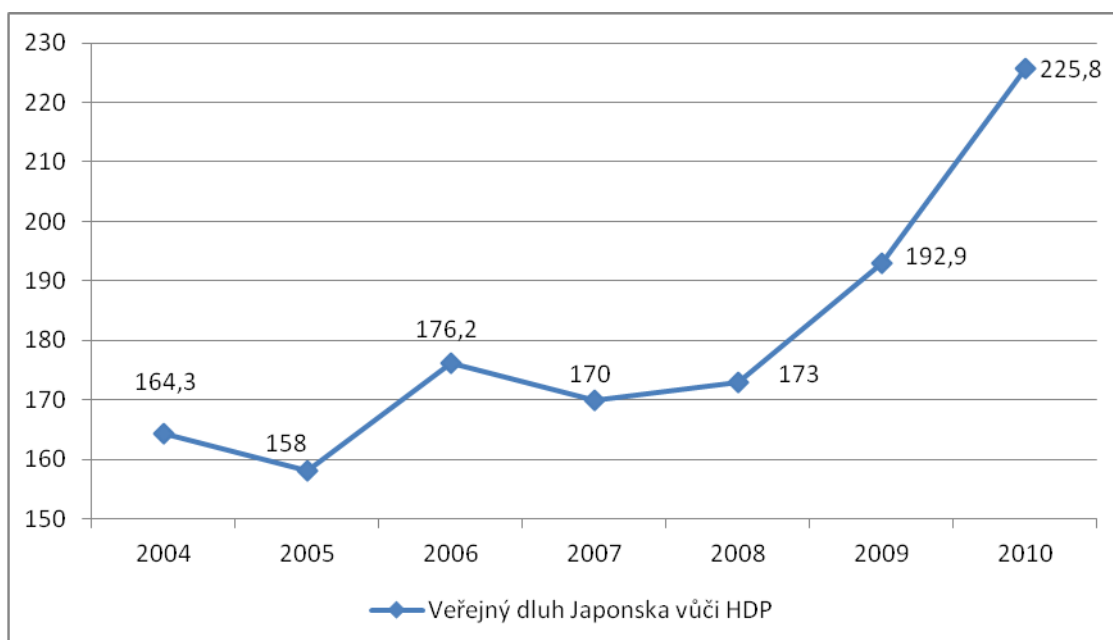
Japonský reálný HDP v roce 2005 dosáhl výše 6,07 mld. USD (v cenách roku 2000). Ekonomika tak i nadále potvrdila, že i přes neustálé problémy se situace alespoň mírně lepší. Jak je zobrazuje Obr. 8, i veřejný dluh Japonska poklesl, a to oproti roku 2004 o

téměř 7%. V Tab. 6 je dále vidět, že v následujících dvou letech ekonomika a ukazatel HDP roste, v obou letech oproti tomu předchozímu více než o 2%. [36], [46]

V roce 2008 však japonskou ekonomiku poprvé od začátku tisíciletí postihla recese. Hrubý domácí produkt poprvé klesl v červenci meziročně o 0,4%, čemuž předcházela pokles o 3,7% v předchozím čtvrtletí. Japonská ekonomika se tedy v důsledku globální krize sama do krize dostala, jelikož byla závislá především na exportu a s ním spojené poptávce po svých službách a výrobcích v zahraničí, především automobilů a elektroniky. I nadále přitom posilovala domácí měna, která situaci exportérům v zahraničí ještě stěžovala. [40]

Obr. 8: Vývoj veřejného dluhu Japonska 2004 – 2010 vůči HDP (v %)

Zdroj: [46], vlastní zpracování

Reakcí na globální a nyní i japonskou finanční krizi bylo snižování úroků, které centrální banka Japonska jako nástroj na podporu ekonomiky použila poprvé po sedmi letech. Úrokové sazby se zprvu pohybovaly okolo 0,3%, poté dokonce měly hodnotu dokonce jen jediné desetiny procenta. Reagovala tak nejen na postupující krizi, která v té době naplno propukla v Evropě, ale i na obdobné kroky, které v tomto směru podnikly Spojené státy americké, které snížily vlastní úrokové míry na 1%. [42]

V krizi byla i průmyslová produkce, která v tomto roce v posledním čtvrtletí klesla oproti předcházejícímu o 11,3%, a v následujícím znovu v meziročním porovnání dokonce o více než 20%. [20] Dalším problémem byly ztráty z akciových trhů, které

v následujících měsících po krachu Lehman Brothers hospodařily se ztrátou více než 2 biliony USD. Na japonské ekonomice se tak krize projevila nejvíce v porovnání zemí skupiny G7 (Francie, Spojené státy americké, Velká Británie, Německo, Itálie, Japonsko, Kanada), jak dokládá Tab. 6, ze které je znatelný meziroční propad HDP v roce 2008 o 0,7%, a poté dokonce o 5,2%. [42]

Po patnáctiměsíčním propadu v srpnu 2009 japonská ekonomika 17. srpna 2009 vydala prohlášení, že se druhé ve druhém čtvrtletí oproti tomu prvnímu podařilo zastavit recesi a HDP vykazuje růst téměř 1%. Souběžně s tím růst vykázalo i Německo, Francie a Hongkong. Především blízké asijské země představovaly pro Japonsko v této době odbytiště pro jejich výrobky a služby. [43] Z toho je také patrná opravdu velká provázanost světové ekonomiky, kdy růst v různých částech světa ovlivní vývoj ekonomiky i geograficky vzdálenou.

Před rokem 2010 vyhlásila japonská vláda, že se zaměří na postupné snižování deficitu veřejných financí tak, aby v roce 2015 byl oproti tomuto roku na poloviční výšce. V roce 2010 také japonská ekonomika vykázala růst, a to v hodnotě 3,9%, přičemž hrubý nominální produkt vzrostl o 1,8%. V polovině roku vykazovala japonská ekonomika druhý největší růst v globálním porovnání (za Kanadou), když ve druhém čtvrtletí rostla o 4,6% rychleji než v prvním čtvrtletí. [17] Přesto právě v tomto roce přišlo o pozici druhé nejsilnější ekonomiky světa, kterou drželo od roku 1968, když jej předstihla Čína. [57]

V roce 2011 pak přišla pro Japonsko nečekaná nejen hospodářská rána. 11. března 2011 postihlo zemi zemětřesení a obří vlny tsunami, které postihly severovýchod státu. Celkem bylo usmrceno více než 15 800 osob, přes 6 000 bylo vážně zraněno a více než 125 000 budov zničeno. Podle Světové banky se škody vyšplhaly až na hranici 235 miliard USD. Došlo i k jaderné havárii ve Fukušimě, na což zareagovala řada zemí zvýšenými kontrolními opatřeními v jaderném energetickém průmyslu a například Německo podalo prohlášení, že veškeré jaderné elektrárny na svém území zavře do roku 2022. Podle Světové banky by mohla obnova hospodářství v Japonsku trvat až pět let. Japonsko se po této přírodní katastrofě soustředilo především na obnovu hospodářství. [55]

4. Ekonomická situace Evropské unie

4.1 *Stručný přehled vývoje ekonomiky států EU do 80. let*

Stejně jako Japonsko, i Evropa se po druhé světové válce musela vyrovnávat s jejími následky. Nejenže na kontinentě probíhalo vyrovnávání se s hospodářskou devastací, v důsledku politické ztráty důvěry především v Německo, byla Evropa i politicky fragmentovaná. V důsledku oslabeného hospodářství se země západní Evropy ekonomicky provázaly se Spojenými státy, které v této době těžily z pozice vítěze ve druhé světové válce, taktéž i z toho, že se bojovalo mimo jejich území, a představovaly pro evropské státy hospodářskou oporu. Spojené státy americké Evropě poskytovaly ekonomickou pomoc prostřednictvím např. Marshallova plánu, který východní Evropa odmítla. V této době tak z hlediska formování Evropské unie uvažujeme jen demokratickou západní a severní část Evropy, jelikož východní a částečně i střední byla ve vleku Sovětského svazu, který vyznával socialistické, nikoli demokratické hodnoty s prvky tržní ekonomiky. [2]

Západní Evropa si jako primární úkol nastavila obnovení nabídkové strany hospodářství, která byla v důsledku války samozřejmě značně oslabena. V tomto nacházíme paralelu ve vývoji Japonska, které ve stejné době řešilo obdobný problém. Na kontinentě bylo nutné překonat materiální nedostatek a pokusit se zvýšit životní úroveň obyvatelstva. [5]

V roce 1948 vznikla v Beneluxu celní unie, která propojila Lucembursko, Belgie a Nizozemsko. Země se dohodly na odstranění vzájemných bariér a na společné celní politice vůči třetím zemím. O rok později probíhá Rada Evropy, díky níž poté v roce 1951 došlo k podpisu smlouvy o Evropském sdružení uhlí a oceli. Tu podepsala Francie, Itálie, Německo, Belgie, Nizozemsko a Lucembursko. O rok později poté ESUO zahájilo svou činnost. [5]

V rámci této spolupráce se v Evropě dařilo modernizovat většinu západoevropských zemí a v průběhu 50. a 60. let procházely tyto státy rychlým ekonomickým růstem, který převyšoval kvantitativně ukazatele USA. Například Francie mezi lety 1950 – 1973 zaznamenala růst v hodnotě 5,4%, kdežto Spojené státy americké 3,7%. [45] Pokud se podíváme na průměr mezi dvanácti zeměmi – Rakousko, Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Německo, Itálie, Nizozemsko, Norsko, Švédsko, Švýcarsko a Velká Británie –

jejich růst reálného hrubého domácího produktu byl ve výše uvedených letech 4,6%, oproti tomu v USA dosahoval tedy již výše zmíněných 3,7%. [4] Na pozitivním vývoji Evropy se projevil i nižší důraz na zbrojení právě v porovnání se Spojenými státy americkými. Evropa se totiž mohla v případě budoucího konfliktu spolehnout na americkou pomoc, tudíž svou ekonomiku militarizačními výdaji v takové míře nezatěžovala. [2]

V roce 1957 podpisem Římských smluv zahájily svou činnost Evropské hospodářské společenství a EURATOM, což je Evropské sdružení pro atomovou energii. Zakládajícími státy byly znovu Francie, Itálie, Německo a země Beneluxu. Evropská integrace pokračovala a v roce 1959 dochází k založení Evropského sdružení volného obchodu, do kterého vstoupily Velká Británie, Dánsko, Norsko, Portugalsko, Rakousko, Švédsko a Švýcarsko jakožto integrační odpověď na Římské smlouvy. V roce 1965 bylo v prostoru EHS zavedeno pásmo volného obchodu a o dva roky později dochází k propojení ESUO, EHS a EURATOMu do formy Evropského společenství, kde byla o další rok později vytvořena celní unie. V roce 1973 do EHS vstoupila Velká Británie, Dánsko a Irsko. [5]

V šedesátých letech se poprvé řešila otázka měnové unie, a to konkrétně na konferenci v Haagu, která se konala v roce 1969. Vzhledem k budoucí složité situaci světové ekonomiky však byla tato otázka odsunuta a byla oživena až v roce 1978, kdy byla podepsána dohoda o Evropském měnovém systému. V tomto roce byla poprvé zavedena nová zúčtovací jednotka: Evropská měnová jednotka, zkráceně ECU. [5]

V 70. letech 20. století se ve vlivu strukturálních krizí, které do Evropy s sebou přinesly rostoucí náklady výroby, které pak ohrozily konkurenceschopnost evropských výrobků, ekonomický růst se zpomaloval a také rostla inflace, stejně jako nezaměstnanost. [1] Od roku 1973 do roku 1992 evropská ekonomika výše zmíněných dvanácti zemí dosahovala na růst reálného hrubého domácího produktu v hodnotě 2%, který znamenalo snížení o 2,6% oproti předchozímu období. Tedy na méně než polovinu původních 4,6%. [4] V krizi byla řada průmyslových odvětví jako hutnictví, ocelářský a textilní průmysl. Z důvodu rostoucí nezaměstnanosti existovala možnost sociálních konfliktů a vlády zemí na tuto hrozbu pak reagovaly zvyšováním rozpočtových výdajů. Ty se poté projeví v rostoucích rozpočtových deficitech a rostoucí vnitřní zadluženosti

států. Reakcí na to byla restrukturalizace v některých oborech, např. stavba lodí a ocelářství. [5]

V roce 1981 do Evropského hospodářského společenství přistoupilo Řecko. Z důvodu zaostávání za japonskou a americkou ekonomikou se ukázalo jako nezbytné, aby byl vytvořen jednotný vnitřní trh, kdy po zasedání v roce 1985 v Miláně státy přistoupily na vytvoření vyšší formy integrace – společného trhu. V tomto roce byla podepsána Bílá kniha o dosažení jednotného trhu v roce 1986, ve které byly formulovány cíle k odstranění překážek. Tyto překážky byly rozděleny do tří skupin:

- fyzické (věcné) překážky, k jejichž překonání byla potřeba zrušit vnitřní hraniční kontroly, a to jak zboží, tak osob – politickým východiskem pak byla Schengenská dohoda z tohoto roku, viz níže,
- technické překážky, kde byla potřeba sladit národní legislativy ohledně předpisů a norem, svobodného výkonu povolání nebo zpřístupnění veřejných kurzů zájemcům z celého ES – toto přineslo dvojí řešení ve formě vzájemného uznávání existujících a ve tvorbě nových, společných euro-norem,
- daňové překážky, které existovaly ve formě různých sazeb nepřímých daní, kdy existovala nutnost sblížit daně z přidané hodnoty, a z hlediska spotřební daně pak byl uznán princip zdanění v zemi spotřeby. [5]

Schengenská dohoda vznikla a byla podepsána v roce 1985. „Schengenská spolupráce je označením spolupráce států v rámci tzv. schengenského prostoru, pro který se vžilo krátké označení ‚Schengen‘. Jedná se o území států, na jejichž společných hranicích nejsou vykonávány hraniční kontroly. Kontrola se soustředí na tzv. vnější schengenské hranice (pozemní hranice, mezinárodní letiště a mořské přístavy) a je doprovázena úzkou spoluprací v dalších oblastech, která kompenzuje chybějící kontroly na vnitřních hranicích.“ [24, cit. 4.4.2012]. Na začátku 90. let 20. století však Velká Británie s odkazem na geografickou polohu nepodepsala tuto dohodu a dodnes trvá na hraničních kontrolách. [5]

V roce 1986 do EHS vstoupily Španělsko a Portugalsko a o rok později byl podepsán Jednotný evropský akt, který revidoval Římské smlouvy z roku 1957. Jeho cílem bylo přetvořit členské státy Evropského společenství v jednu ekonomiku, která by znamenala skutečný volný trh bez hranic mezi členskými státy. Pozměnil také hlasovací pořádek

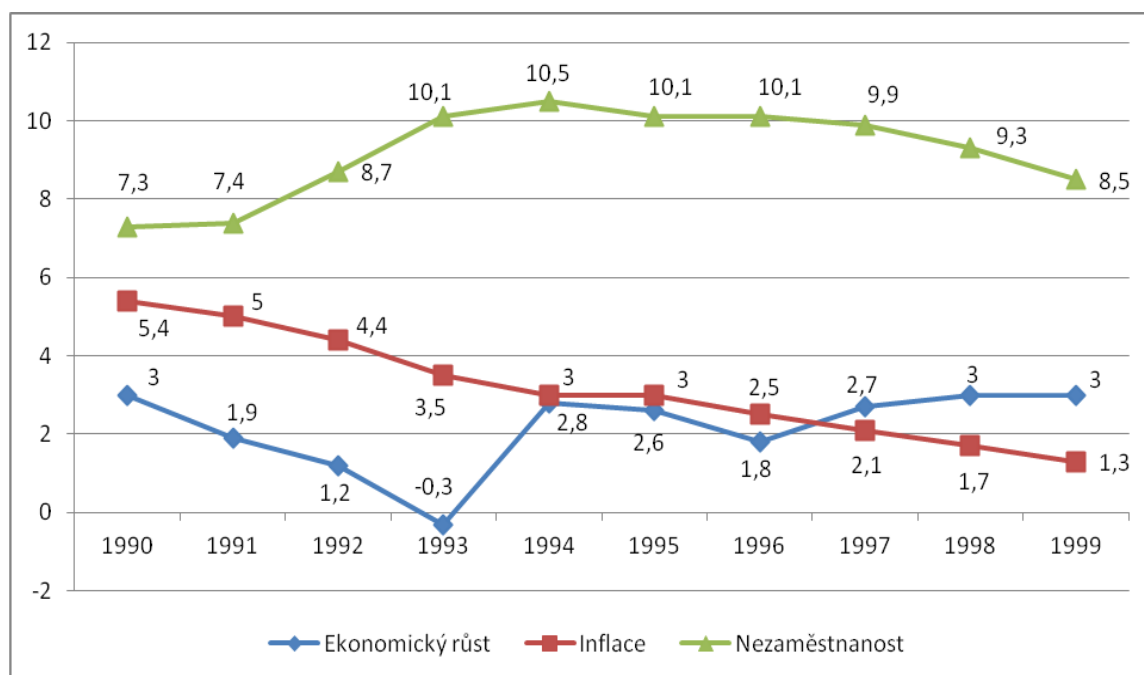
z jednohlasného princípu na princíp väčšiny. Hlavným výsledkom realizácie Jednotného evropského aktu však bolo obnovenie konkurenceschopnosti členských štátů. [5]

4.2 Ekonomická situace zemí EU v 90. letech 20. století

V 90. letech 20. století došlo k vytvoření jednotného trhu, který zvýšil konkurenční tlak a snažil se o deregulaci ekonomiky. Docházelo tedy k „liberalizaci dosavadní relativně intervencionistické politiky (např. v oblasti finančních trhů, dopravy, energetiky, telekomunikací atd.).“ [2, s. 189]

Přesto byla ekonomika Evropy ve vleklé recesi, na které se podepsala složitá situace ve světové ekonomice, kdy docházelo k poklesu ekonomického růstu, dále sjednocení Německa, které jako jedna z nejdůležitějších ekonomik evropského měřítka měla velký vliv na výsledky celku, a také snížení dynamiky v porovnání vysokého růstu z druhé poloviny 80. let. [5]

Obr. 9: Ekonomické ukazatele zemí EU-15 v 90. letech 20. století (změny v %)

Zdroj: [5, s. 176], vlastní zpracování

pozn.: graf zahrnuje i státy Finsko, Rakousko a Švédsko, které vstoupily do EU v roce 1995

Jak je patrné z Obr. 9, velkým problémem byla zvláště od roku 1993 rostoucí nezaměstnanost v zemích EU. Ta od roku 1993 až prakticky do roku 1997 neustále

atakovala hranici 10%, když v porovnání Spojené státy americké v roce 1993 evidovaly nezaměstnanost 6,9%, v roce 1997 pak 4,9%. Japonsko v téže době 2,5% a 3,4%. V ohledu na ekonomický růst však evropská ekonomika jasně byla před tou japonskou, avšak zaostávala za americkou. Míra inflace byla v porovnání s americkou ekonomikou obdobná, v tomto období Japonsko pomalu začínalo bojovat s deflací. Představitelé západoevropských států zareagovali na obtížnou situaci snahou o rozšíření a modifikaci ekonomické integrace. [5]

7. února 1992 byly představiteli dvanácti členských zemí podepsány Smlouva o Evropské unii a Smlouva o založení Evropského společenství jako výsledek dlouhých a složitých jednání. Smlouva o Evropské unii specifikovala EU jako „novou etapu v procesu vytváření stále užšího svazku mezi národy Evropy, v němž jsou rozhodnutí přijímána co možná nejbližší občanovi. Unie je založena na Evropských společenstvích, doplněných politikou a formami spolupráce, zaváděnými touto smlouvou. Jejím úkolem je utvářet vztahy mezi členskými státy a jejich národy způsobem projevujícím soudržnost a solidaritu.“ [7, s. 13]. Tato smlouva taktéž definovala tři pilíře EU, kdy první zahrnoval ekonomickou oblast (podpora ekonomického a sociálního pokroku, vytvoření prostoru bez vnitřních hranic, posilování ekonomické a sociální soudržnosti, zavedení hospodářské a měnové unie se společnou měnou) a měl nadnárodní charakter, druhý pak oblast zahraničněpolitickou a bezpečností, kdy se státy zavázaly ke společné zahraniční a bezpečnostní politice a pilíř měl mezivládní charakter, stejně jako třetí pilíř, který zahrnoval oblast justice a vnitřních věcí. Druhá smlouva – Smlouva o založení Evropského společenství – byla rozšířením Římské smlouvy o oblast nové sféry činnosti rozšiřující kompetence ES, o oblast hospodářské a měnové unie a o oblast změn v rozhodovacích procesech ES. [5] Významem těchto smluv bylo „vyvrcholení dlouhodobého úsilí o urychlení a prohloubení západoevropské integrace.“ [5, s. 195]

K prvnímu lednu 1993 tedy vznikla Evropská unie a Evropské společenství. Zároveň také začal v Evropské unii fungovat jednotný vnitřní trh. O dva roky později přistoupily do EU Rakousko, Švédsko a Finsko. V roce 1999 vznikla Evropská měnová unie (EMU), k jejímuž budování položila důležitý základ Smlouva o založení Evropského společenství. Podle Delorovy zprávy z roku 1989 byl naplánován přechod na společnou měnu ve třech etapách do konce 90. let 20. století. Definitivní podobu této zprávy však dala až právě výše zmíněná Smlouva o založení Evropského společenství. Ustanovena taktéž byla konvergenční kritéria, která se dělí na měnová – kritérium

cenové stability (upravuje výši inflace), kritérium konvergence úrokových sazeb (upravuje dlouhodobou nominální úrokovou sazbu) a kritérium účasti v mechanismu měnových kurzů Evropského měnového systému (stanovuje povolené flukтуаční pásmo v mechanismu směnných kurzů) – a fiskální – kritérium deficitu veřejných financí (upravuje plánovaný nebo skutečný schodek) a kritérium veřejného zadlužení (upravuje poměr veřejného zadlužení k HDP). [5]

Jak taktéž dokládá Obr. 9, i přes zvýšené úsilí v integrační oblasti, evropská ekonomika dosahovala v letech 1998 a 1999 růstu 3%, kdežto USA 4,2%, respektive 4,4%. V porovnání však s japonskou ekonomikou, která vykazovala mírný pokles, respektive stagnaci, však EU byla v lepší situaci. [5]

4.3 *Současná ekonomická situace EU – vývoj v 21. století*

4.3.1 Euro – společná měna

V roce 2001 vstoupila na trhy společná měna euro, kterou v počátku implementovalo 12 zemí, z patnácti členů byly mimo Velká Británie, Dánsko a Švédsko, které se už nepodílely na třetí etapě implementace. [5] Ve druhé fázi třetí etapy dotváření EMU, kterou řadíme do konce února roku 2002, byly do oběhu dány bankovky a mince euro a zároveň stahovány národní měny z oběhu. Od 1. března 2002 tak v oběhu členských zemí EMU je pouze euro a proces vzniku měnové unie se dokončil. Euro se stalo měnou, která ve světovém měřítku konkuruje americkému dolaru. Snížila se průměrná roční míra inflace a poklesly dlouhodobé nominální úrokové sazby, jejichž výši státy musí dodržovat už plnění konvergenčních kritérií. Zároveň se snížily transakční náklady a došlo k usnadnění techniky plateb při sjednocení konkurenčních podmínek pro subjekty figurující na evropském trhu. Naopak státy musely investovat do procesu změny měny a ztratily pak samostatnou měnovou politiku, tudíž nemohu přizpůsobit kurzy svých měn nastalé nebo do budoucna predikované ekonomické situaci. [5]

Po roce 2001 následovala šest let trvající odmlka, až v roce 2007 do třetí fáze EMU přistoupilo Slovinsko, o rok později pak Kypr a Malta, 1. ledna 2009 Slovensko a nejmladším členem je se vstupem 1. ledna 2011 z tohoto pohledu Estonsko. [5]

Dluhové problémy Řecka rozpoutaly diskuzi o možnostech eura do budoucna. Jak uvádí výhled magazínu The Economist pro rok 2012, nejdůležitější rozhodnutí budou učiněna v silných ekonomikách eurozóny jako je Francie a Německo a taktéž v problematických

zemích v čele s Řeckem, následované Portugalskem. [15] Přestože ekonomiky eurozóny z důvodu snahy o udržení eura musejí půjčit slabému Řecku, oslovení ekonomové se shodují v tom, že eurozóna a její měna euro budou zachovány. [15], [9]

4.3.2 Východní rozšíření 2004

„V roce 1993 Evropská rada pod tlakem zemí střední a východní Evropy přijala kodaňská kritéria, rámcové podmínky, které musí uchazeči o členství splnit, aby se mohli stát členy EU. Přes pokroky v ekonomické transformaci zemí střední a východní Evropy byly rozdíly vůči zemím EU velké a vyžadovaly rozsáhlé změny v legislativě žadatelských států.“ [32, cit. 3.4.2012] V důsledku tohoto rozhodnutí poté byly započaty rozhovory s kandidátskými zeměmi, které dostaly za úkol splnit konvergenční kritéria tak, aby mohly být do budoucna přijaty za členy EU. [32]

V rámci pokračující integrace se v roce 2003 podepsala Smlouva o přistoupení a v květnu následujícího roku se dosud patnáct členských států rozšířilo na dvacet pět. K tomuto datu kromě České republiky přistoupilo ještě Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Malta, Maďarsko, Polsko, Slovensko a Slovinsko. [5]

4.3.3 Lisabonská smlouva

Lisabonská smlouva vstoupila v platnost 1. prosince 2009 a mění v důsledku stávající zakládající smlouvy EU - Smlouvu o EU a Smlouvu o založení ES. Posílila pravomoci a úlohu Evropského parlamentu, stejně jako parlamentů členských zemí. Definovala se taktéž možnost vstoupení z Evropské unie. Lisabonská smlouva nadále zjednodušila rozhodovací postupy přijímání návrhů při využití tzv. dvojí legitimacy, což znamená, že usnesení bude přijato, pokud svůj souhlas vysloví 55% členských států, jejichž obyvatelé představují nejméně 65% obyvatel EU. Smlouva taktéž vytvořila funkci předsedy Evropské rady, který je volen na 2,5 roku. Smlouva taktéž formálně zvyšuje akceschopnost EU v prioritních oblastech, jako jsou například boj s terorismem a trestnou činností, otázky svobody a bezpečí, dále samozřejmě se dotýká i dalších oblastí (např. energetická politika, veřejné zdraví, výzkum, apod.). [30]

Lisabonská smlouva dále ukotvila Listinu základních práv a svobod jako součást primárního evropského práva a také posílila čtyři svobody občanů Unie. Taktéž zavedla mechanismy pro posílení solidarity a bezpečnosti v rámci EU. [30]

V neposlední řadě po podepsání Lisabonské smlouvy získala EU právní subjektivitu, došlo tedy k posílení její vyjednávací pozice. Došlo taktéž k vytvoření nové pozice vysokého představitele pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, který se stává i místopředsedou Komise. [30]

4.3.4 Pohled na sumář ekonomických ukazatelů EU

V Tab. 7 je uveden přehled vývoje HDP v členských zemích EU. První dva řádky představují pro lepší ilustraci pohled na celkovou výkonnost EU s 27 členskými státy a celkový pohled na eurozónu se sedmnácti státy. [Eurostat, data k roku 2010]

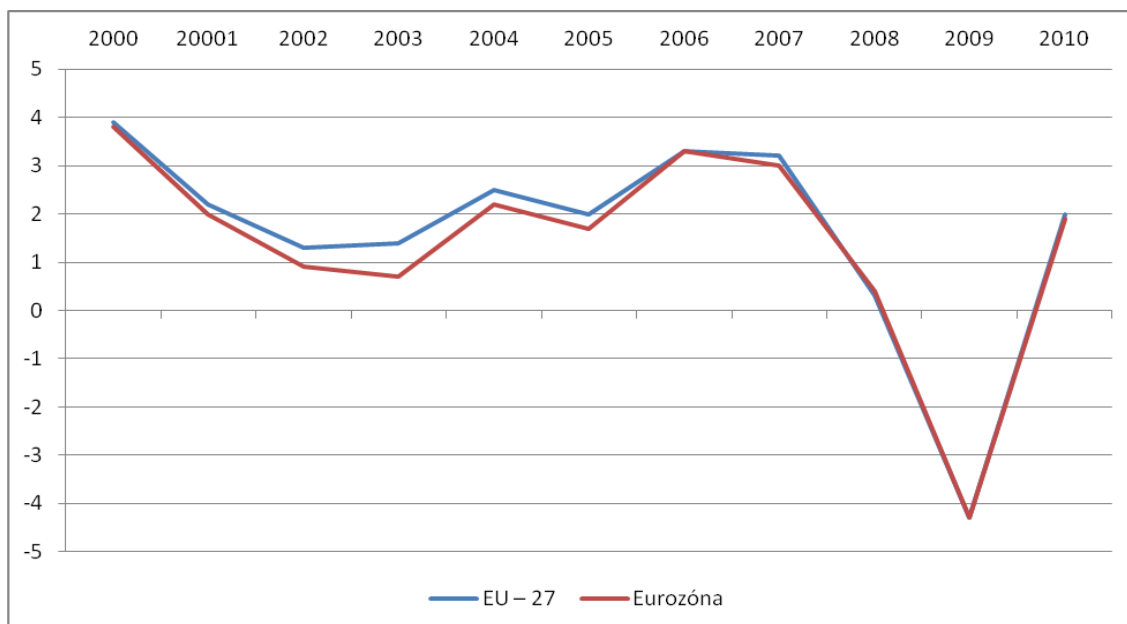
Tab. 7: Vývoj HDP v zemích EU v 21. století (meziroční změny v %)

Země	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU – 27	3,9	2,2	1,3	1,4	2,5	2,0	3,3	3,2	0,3	-4,3	2,0
Eurozóna	3,8	2,0	0,9	0,7	2,2	1,7	3,3	3,0	0,4	-4,3	1,9
Belgie	3,7	0,8	1,4	0,8	3,3	1,7	2,7	2,9	1,0	-2,8	2,3
Bulharsko	5,7	4,2	4,7	5,5	6,7	6,4	6,5	6,4	6,2	-5,5	0,4
ČR	4,2	3,1	2,1	3,8	4,7	6,8	7,0	5,7	3,1	-4,7	2,7
Dánsko	3,5	0,7	0,5	0,4	2,3	2,4	3,4	1,6	-0,8	-5,8	1,3
Estonsko	9,7	6,3	6,6	7,8	6,3	8,9	10,1	7,5	-3,7	-14,3	2,3
Finsko	5,3	2,3	1,8	2,0	4,1	2,9	4,4	5,3	0,3	-8,4	3,7
Francie	3,7	1,8	0,9	0,9	2,5	1,8	2,5	2,3	-0,1	-2,7	1,5
Irsko	9,3	4,8	5,9	4,2	4,5	5,3	5,3	5,2	-3,0	-7,0	-0,4
Itálie	3,7	1,9	0,5	0,0	1,7	0,9	2,2	1,7	-1,2	-5,5	1,8
Kypr	5,0	4,0	2,1	1,9	4,2	3,9	4,1	5,1	3,6	-1,9	1,1
Litva	12,3	6,7	6,8	10,3	7,4	7,8	7,8	9,8	2,9	-14,8	1,4
Lotyšsko	6,1	7,3	7,2	7,6	8,9	10,1	11,2	9,6	-3,3	-17,7	-0,3
Lucembu.	8,4	2,5	4,1	1,5	4,4	5,4	5,0	6,6	0,8	-5,3	2,7
Maďarsko	4,2	3,7	4,5	3,9	4,8	4,0	3,9	0,1	0,9	-6,8	1,3
Malta	-	-1,5	2,8	0,1	-0,5	3,7	2,9	4,3	4,1	-2,7	2,3
Německo	3,1	1,5	0,0	-0,4	1,2	0,7	3,7	3,3	1,1	-5,1	3,7
Nizozems.	3,9	1,9	0,1	0,3	2,2	2,0	3,4	3,9	1,8	-3,5	1,7
Polsko	4,3	1,2	1,4	3,9	5,3	3,6	6,2	6,8	5,1	1,6	3,9
Portugals.	3,9	2,0	0,8	-0,9	1,6	0,8	1,4	2,4	0,0	-2,9	1,4
Rakousko	3,7	0,9	1,7	0,9	2,6	2,4	3,7	3,7	1,4	-3,8	2,3
Rumuns.	2,4	5,7	5,1	5,2	8,5	4,2	7,9	6,3	7,3	-6,6	-1,6
Řecko	3,5	4,2	3,4	5,9	4,4	2,3	5,5	3,0	-0,2	-3,3	-3,5
Slovensko	1,4	3,5	4,6	4,8	5,1	6,7	8,3	10,5	5,8	-4,9	4,2
Slovinsko	4,3	2,9	3,8	2,9	4,4	4,0	5,8	6,9	3,6	-8,0	1,4
Švédsko	4,5	1,3	2,5	2,3	4,2	3,2	4,3	3,3	-0,6	-5,0	6,1
V. Británie	4,5	3,2	2,7	3,5	3,0	2,1	2,6	3,5	-1,1	-4,4	2,1

Zdroj: Eurostat – data k roku 2010, vlastní zpracování

K názornějšímu vykreslení situace jsem zanesla výše zmiňované dva řádky do spojnicového grafu, který zachycuje Obr. 10 a který lépe ilustruje vývoj reálného hrubého domácího produktu mezi lety 2000 – 2010.

Obr. 10: Vývoj HDP EU 27 a Eurozóny 17 (meziroční změny v %)

Zdroj: Eurostat – data k roku 2010, vlastní zpracování

Z Obr. 10 je jasně patrný zlom v roce 2004, kdy do EU vstoupila desítka nových členů. Ta zaznamenala v novém tisíciletí hospodářský růst, který přinesl do EU oživení, když z pohledu křivky EU 27 se jednalo o růst HDP v hodnotě 1,1% (rozdíl mezi meziroční změnou mezi lety 2003 a 2004), z hlediska křivky Eurozóna 17 pak o nárůst 1,5%. Vyrovnaní situace v roce 2005 bylo následováno opět krátkým růstem, respektive stagnací v následujících dvou letech. [Eurostat, data k roku 2010]

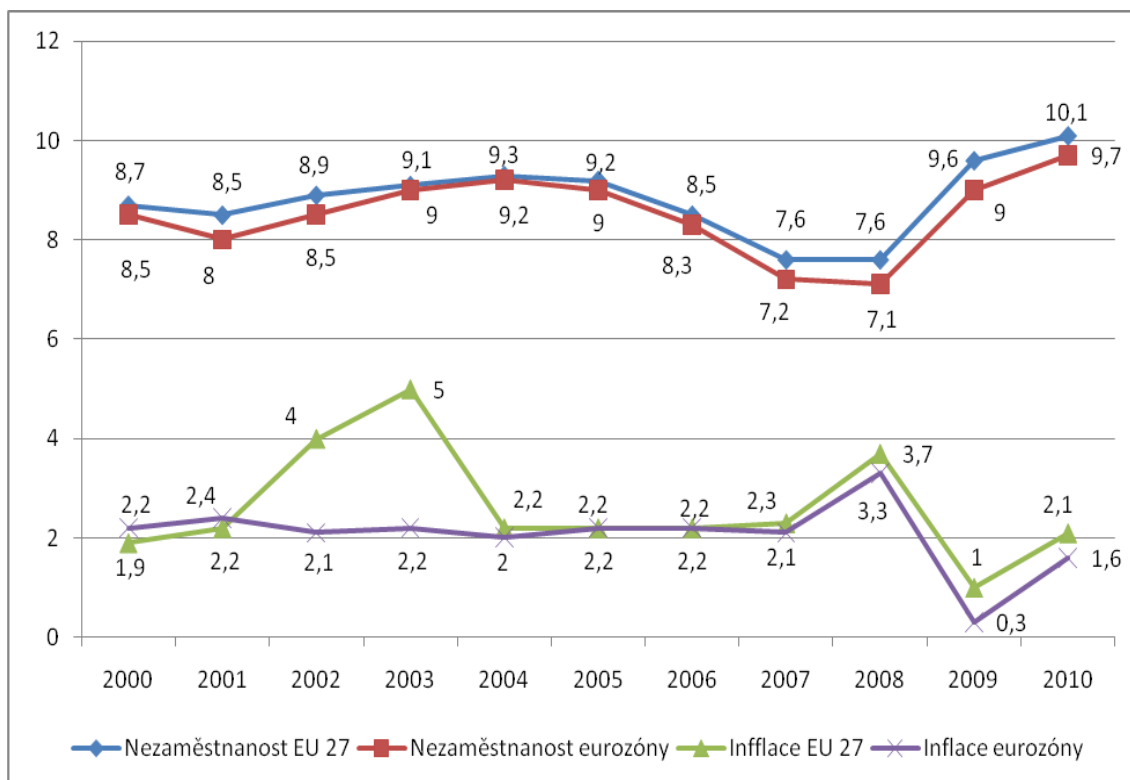
Od roku 2007 byla však evropská ekonomika v krizi způsobenou situací ve světové ekonomice. Z hlediska již zmiňovaných křivek došlo k propadu mezi lety 2007 – 2008 o 2,9%, respektive o 2,6%, mezi lety 2008 a 2009 pak o další 4%, respektive 3,9% až do záporných hodnot. [Eurostat, data k roku 2010]

Na propadu v roce 2009 se nejvíce podepsala šířící se hospodářská a finanční krize. [Eurostat, data k roku 2010]

Jak je graficky znázorněno na Obr. 11, nezaměstnanost v EU 27 dosahovala v úvodu tisíciletí hodnoty kolem 9%. V průběhu let 2007 a 2008 se ji podařilo snížit až na úroveň 7,1%, nicméně v posledních letech prvního desetiletí opět vzrostla až téměř

k hodnotě 10%. V eurozóně však tuto hranici v roce 2010 dokonce přesáhla, přesně nezaměstnanost v sedmnácti zemích eurozóny dosáhla hodnoty 10,1%. [Eurostat, data k roku 2010]

Obr. 11: Vývoj nezaměstnanosti EU 27 a Eurozóny 17 (meziroční změny v %)

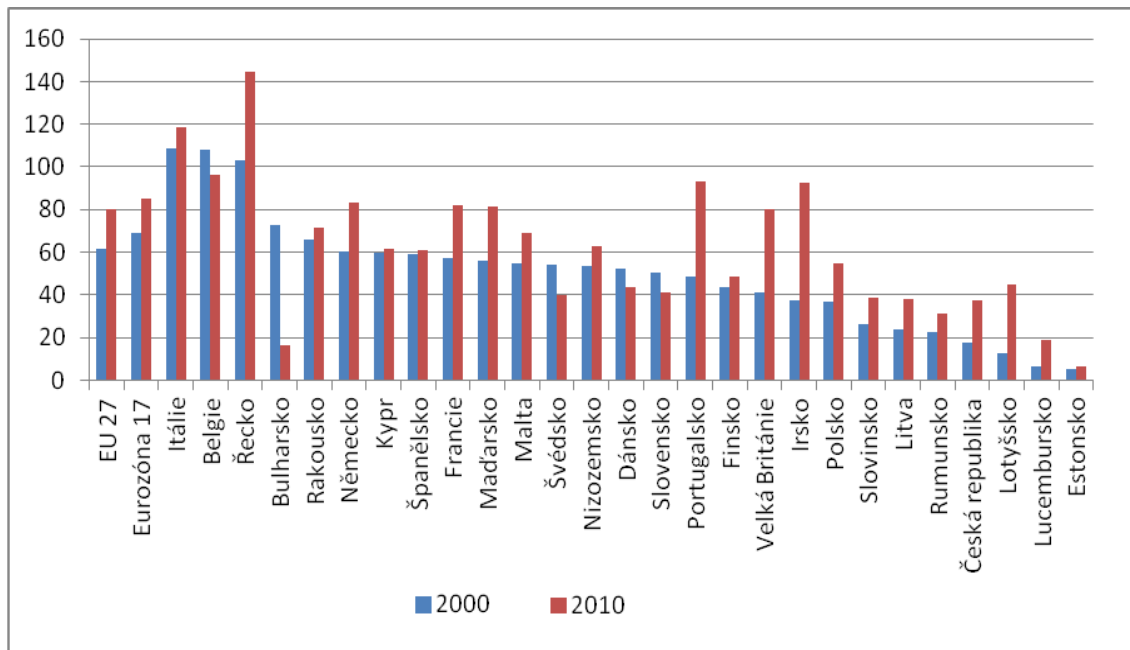
Zdroj: Eurostat – data k roku 2010, vlastní zpracování

Inflace se od začátku tisíciletí pohybovala kolem hranice 2% v EU 27, když výrazně z trendu vybočil až rok 2008, kdy inflace dosahovala v porovnání s předchozím rokem 3,7% z důvodu začínající ekonomické recese. V následujícím roce se však inflaci podařilo zdárně potlačit a registrujeme hodnotu 1%. V posledním roce však znovu nastoupil rostoucí trend a inflace dosáhla téměř zpět na tříprocentní hranici, zůstala na 2,7%. V eurozóně sledujeme obdobný vývoj, prakticky EU 27 a eurozóna dosahovaly stejných hodnot, eurozóna na začátku 21. století průměrně o 0,1% více. Změna nastala v roce 2007, kdy eurozóna měla o 0,2% nižší inflaci, v následujícím roce už byl rozdíl dvojnásobný a v roce 2009 dokonce rozdíl vyšplhal až na hodnotu 0,7%. Od roku 2010 se hodnoty ukazatelů inflace opět začaly sblížovat. [Eurostat, data k roku 2010]

Z Obr. 12 je vidět porovnání veřejného dluhu vůči hodnotám reálného hrubého domácího produktu. S tímto grafem je spojená taktéž Příloha A, ve které se nachází

přesný rozpis zadluženosti v rozmezí let 2000 a 2010. Z důvodu přehlednosti jsem do Obr. 12 zanesla pouze oba hraniční roky. [Eurostat, data k roku 2010]

Obr. 12: Podíl veřejného dluhu vůči HDP zemí EU, porovnání 2000 a 2010 (v %)

Zdroj: Eurostat – data k roku 2010, vlastní zpracování

Země byly seřazeny dle procentuálního vyjádření svého dluhu od největší hodnoty k nejnižší. Jak je vidět, toto seřazení by poté po deseti letech nebylo stejné. Největší problém pro Evropskou unii představuje Řecko, které je součástí i eurozóny. To během prvního desetiletí navýšilo své veřejné zadlužení o více než 40% a k roku 2010 bylo na hodnotě 144,9% vůči reálnému HDP. To znamená, že ani vyprodukovaná hodnota Řecka nestačila, aby Řekové spláceli své dluhy, a jejich zadluženost tedy dále rostla. Podobně závažnou situaci registrujeme u Irska (nárůst o 55% na 92,5% HDP), Portugalska (nárůst o 44,8% na 93,3%) a Velké Británie (nárůst o 38,9% na 79,9% HDP). Zcela opačná situace je pak u Bulharska, které své zadlužení snížilo o 56,2% ze 72,5% na 16,3% HDP, čímž se v pořadí roku 2010 zařadilo za nejméně zadlužené Estonsko (6,7% HDP) na druhé místo a před Lucembursko (19,1% HDP). Česká republika byla v tomto hodnocení na pomyslném pátém místě s veřejným zadlužením 37,6% (nárůst o 19,8% oproti roku 2000). [Eurostat, data k roku 2010]

Při pohledu na celkovou výkonnost EU 27 a Eurozóny 17, Evropská unie jako celek měla k roku 2010 veřejné zadlužení jako procentní vyjádření HDP na úrovni 80,1% (když oproti roku 2000 to znamenalo nárůst o 18,2%), kdežto eurozóna zaznamenala o

2% nižší nárůst – 16,1% – což znamenalo, že její procentní vyjádření v roce 2010 bylo 85,3%. Pětiprocentní rozdíl mezi hodnotami pro eurozónu a Evropskou unii je ekonomy připisován především neúčasti nejméně zadlužených zemí v eurozóně s výjimkou Estonska. [Eurostat, data k roku 2010]

5. Srovnání současné situace USA, Japonska a EU

5.1 Klíčové ukazatele s daty k roku 2009

Spojené státy americké k porovnávanému roku 2009 vyprodukovaly HDP ve výši 14,3 bilionů USD, přičemž na jednoho obyvatele HDP dosahuje výše 46.381 USD. Japonsko vykazovalo nejnižší hodnoty, což je pochopitelné vzhledem k velikosti ekonomiky. V porovnání s EU ale dosáhlo na vyšší hodnotu HDP na obyvatele, která v Japonsku v roce 2009 téměř dosáhla na hodnotu 40.000 USD. Evropská unie dosáhla v roce 2009 při téměř pěti set milionech obyvatel na HDP ve výši 16,5 bilionů USD, přičemž HDP na obyvatele bylo oproti Spojeným státům americkým téměř poloviční. Přehledné porovnání přináší Tab. 8.

Tab. 8: Klíčové ukazatele USA, Japonska a EU k roku 2009

	Populace	Rozloha	HDP	HDP na obyvatele
USA	314,7 mil.	9 159 tis. km ²	14,27 bil. USD	46.381 USD
Japonsko	127,2 mil.	365 tis. km ²	5,07 bil. USD	39.731 USD
EU	496,2 mil.	4 234 tis. km ²	16,45 bil. USD	23.500 USD

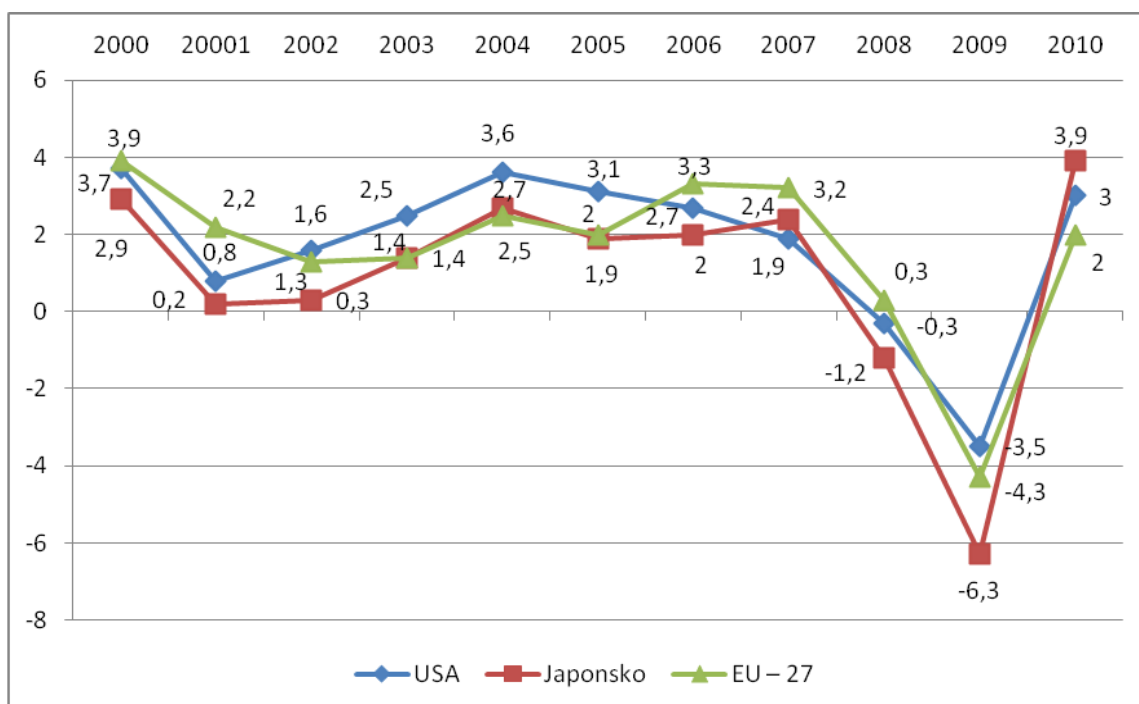
Zdroj: [8], [29], Eurostat – data k roku 2010, vlastní zpracování

5.2 Růst HDP v 21. století

Na začátku tisíciletí měla nejvyšší růst HDP EU na hodnotě 3,9% oproti minulému roku. Nejmenší dynamiku naopak mělo Japonsko, které bylo o 1% níže. Velký propad mezi roky 2000 a 2001 zaznamenal také růst americké ekonomiky, který z hodnoty 3,7% klesl na necelé 1%, na čemž se podepsala stále rostoucí nezaměstnanost, obavy z přehřátí ekonomiky a také teroristické útoky z 11. září 2001. Americká ekonomika však našla cestu k oživení a již následujícího roku vykazovala největší růst z porovnávaných tří ekonomik. EU ztratila na počátku tisíciletí svou dynamiku a ta během prvních čtyř let klesala. Oživení přineslo až východní rozšíření v roce 2004, kdy do EU vstoupilo deset nových zemí. Přesto právě v tomto roce EU vykazovala nejnižší růst HDP, když i Japonsko vykazovalo růst HDP o 0,2% vyšší, které vykazovalo krátkodobé oživení. To však skončilo záhy, od roku 2008 rostla v zemi nezaměstnanost,

což bylo pro Japonsko, které dlouhodobě vyznává hodnoty prakticky plné zaměstnanosti a celoživotního zaměstnání, šok, stále se potýkalo s deflací a země se poprvé od druhé světové války ocitlo v recesi. Vliv celosvětové ekonomické krize se podepsal i na zbývajících dvou ekonomikách a obě mezi lety 2008 a 2009 zaznamenaly pokles až do záporných čísel. Jen EU ještě v roce 2008 vykazovala růst, i když velice malý - 0,3%. Na konci prvního desetiletí se však ekonomikám daří oživit svou ekonomiku a meziročně jejich HDP roste. Grafické znázornění je zaneseno do Obr. 13.

Obr. 13: Růst HDP v 21. století – USA, Japonsko, EU (meziroční změny v %)

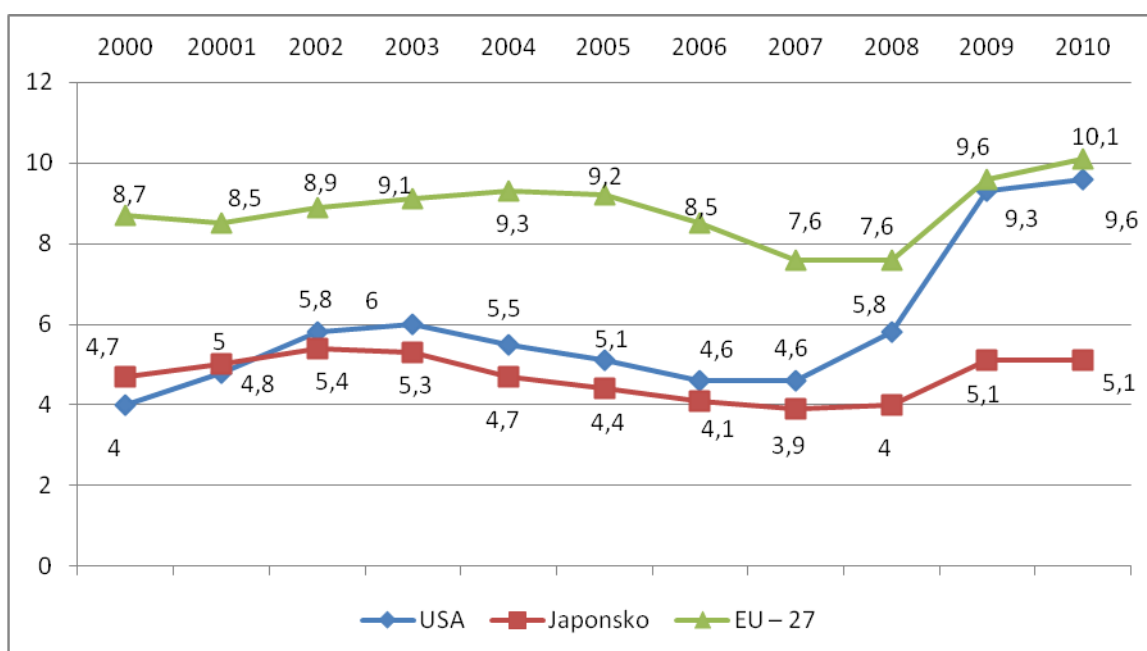
Zdroj: [2], [36], [40], [42], Eurostat – data k roku 2010, vlastní zpracování

5.3 Nezaměstnanost v 21. století

Z Obr. 14 je patrné, že Japonsko v 21. století procházelo problematickou částí vývoje. Jak už jsem výše zmínila, řešilo problémy v podobě stagnace ekonomiky, deflace a jako země, která se opírala o pilíř vysoké zaměstnanosti, také problémy rostoucí nezaměstnanosti. Země, která v devadesátých letech vykazovala prakticky plnou zaměstnanost, dosahovala v prvním desetiletí hodnot kolem 5%. Evropská unie se v průběhu 21. století potýkala s nezaměstnaností pohybující se zprvu kolem 9%, poté v průběhu let 2007 a 2008 na hranici 7,6%, jenže ekonomické problémy světové ekonomiky zapůsobily a nezaměstnanost se dostala dokonce přes hranici 10%. S nezaměstnaností bojovaly i bojují stále Spojené státy americké, které v průběhu

konjunktury v letech 2005 a 2006 snížily nezaměstnanost až pod 5%, jenže události od roku 2008 způsobily, že nezaměstnanost v USA dramaticky roste a pohybuje se téměř na podobných číslech jako v EU. Problémem v USA je zároveň dlouhodobá nezaměstnanost, když vysoké procento (přes 44%) z nezaměstnaných je více než 3 roky bez práce. Z hlediska nezaměstnanosti se podle Obr. 14 jeví nejlépe japonská ekonomika, ale pokud vezmeme v úvahu kulturní odlišnosti země, je možno tuto ekonomiku přirovnat k americké i evropské a prohlásit, že nezaměstnanost, která rostla na konci desetiletí, znamená pro všechny tři ekonomiky velký problém a možné sociální nepokoje.

Obr. 14: Nezaměstnanost v 21. století – USA, Japonsko a EU (mezir. změny v %)

Zdroj: [5], [12], [35], Eurostat – data k roku 2010, vlastní zpracování

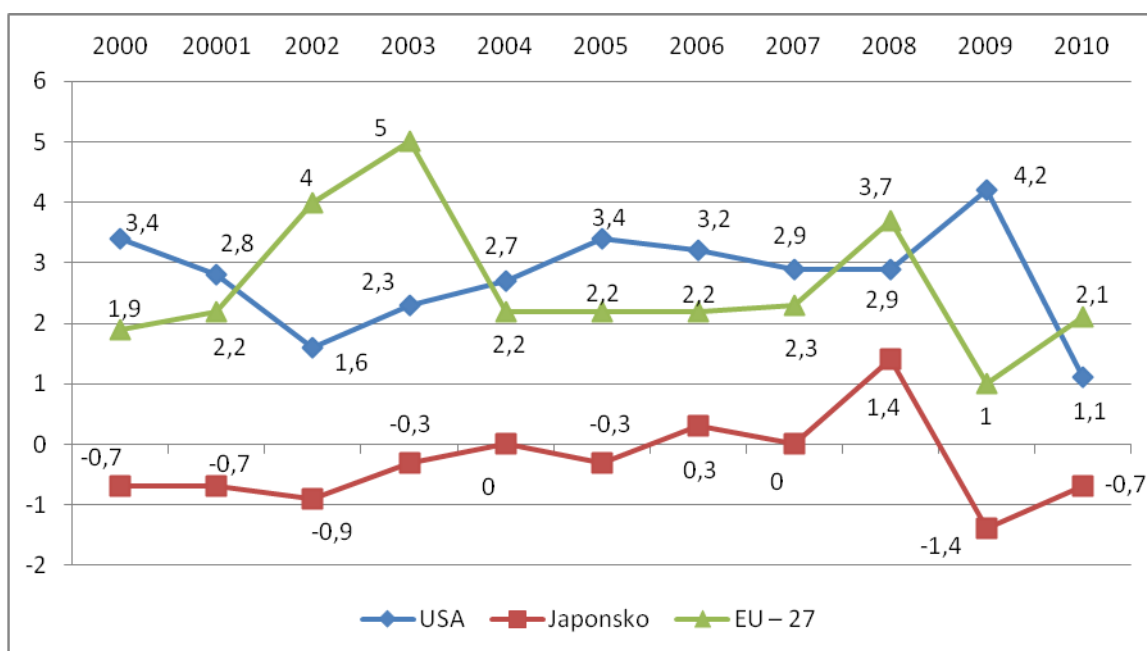
5.4 *Inflace v 21. století*

Jak je znázorněno na Obr. 15, na počátku tisíciletí se s inflací potýkala především evropská ekonomika, ale čtyřprocentní, respektive pětiprocentní inflaci se podařilo snížit až na hodnotu 2,2%, okolo které ukazatel kolísal s výjimkou roku 2008, kdy se ve světové ekonomice šířily globální problémy. Americká ekonomika na začátku 21. století měla nízkou míru inflace, ta se zdvojnásobila do roku 2005. Problémy na konci desetiletí se však také na míře inflace podepsaly a ta v roce 2009 dosáhla až na 4,2%, ale poté v roce 2010 se inflaci už podařilo utlumit. Jiný problém řeší stále v Japonsku, kde tradiční šetřivost tamních obyvatel v 21. století přinesla s sebou deflací, když

Japonsko je prakticky první vyspělou zemí, která obdobný problém musí řešit. Přestože v roce 2008 se inflace dostala na 1,8%, v jiných letech se pohybovala na hranici nuly, prakticky většinou v záporných hodnotách. Na tom se taktéž podepsal fakt, že japonské obyvatelstvo ztratilo důvěru v bankovní instituce po bankrotech a raději peníze šetří doma, takže peníze se do oběhu nedostávají. Z tohoto hodnocení tak nejhůře dopadlo Japonsko, jelikož deflace sráží jeho ekonomiku a pozastavuje hospodářskou obnovu.

Obr. 15: Inflace v 21. století - USA, Japonsko a EU (meziroční změny v %)

Zdroj: [37], Eurostat – data k roku 2010, vlastní zpracování

6. Role USA, Japonska a EU ve světové ekonomice

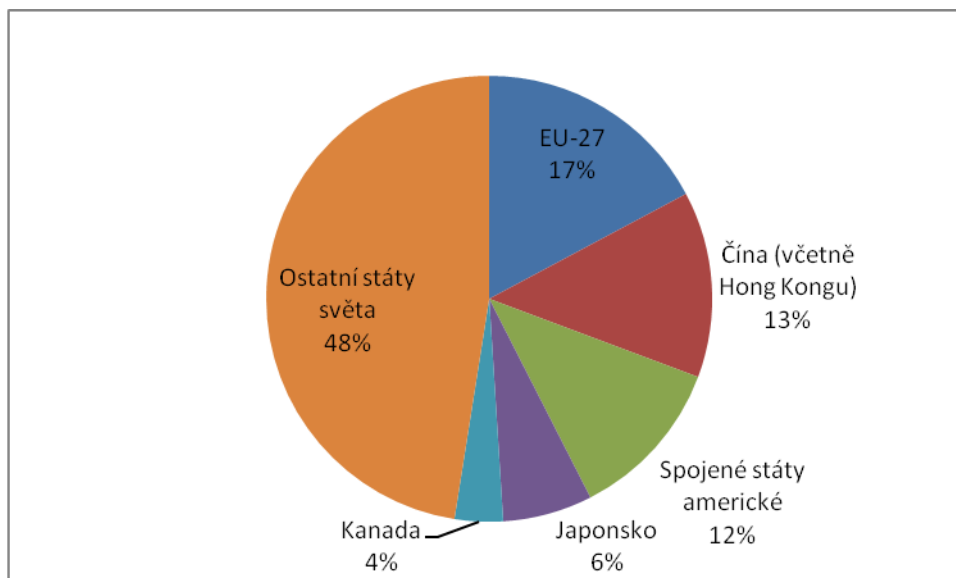
6.1 Podíl USA, Japonska a EU na světovém obchodu

Na Obr. 16 je znázorněn podíl vybraných ekonomik na světovém exportu. Jak je vidět, Spojené státy americké v tomto hodnocení Eurostatu roku 2009 sice o 1% zaostaly za Čínou, avšak ta vstupovala do tohoto měření včetně Hong Kongu. Pokud bychom tedy brali v úvahu jen samostatnou Čínu, potvrzuje se tvrzení, že USA jsou největším exportérem světa. [Eurostat, data k roku 2009]

Evropská unie se podílela v roce 2009 na světovém vývozu ze sedmnácti procent, když největším vývozcem ze zemí Evropské unie bylo Německo, na druhém místě pak Francie následována Itálií. [Eurostat, data k roku 2009]

Japonsko se na světovém exportu podílelo ze šesti procent, což představovalo právě polovinu hodnoty USA. [Eurostat, data k roku 2009]

Obr. 16: Podíl vybraných ekonomik na světovém exportu v roce 2009 (v %)

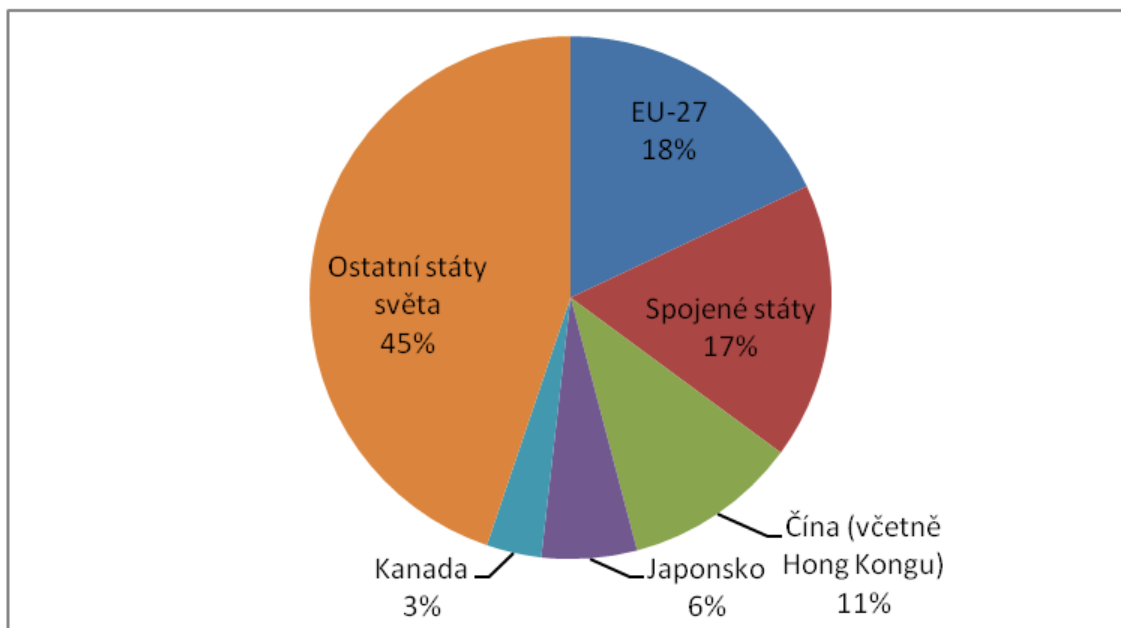
Zdroj: Eurostat – data k roku 2009

Na Obr. 17 je následně zobrazen podíl stejných ekonomik na světovém importu. Jak lze vidět, zde je převaha Spojených států amerických markantnější, ty se v roce 2009 podílely na světovém importu ze 17%. I z tohoto jednoduchého znázornění lze vidět, že USA vykazují dlouhodobě zápornou obchodní bilanci. [Eurostat, data k roku 2009]

Evropská unie také zvýšila svůj podíl oproti exportu v roce 2009, na světovém importu se podílela 18%, z čehož nejvýrazněji pak Německo, následované Nizozemskem a Velkou Británií. [Eurostat, data k roku 2009]

Japonsko mělo v celosvětovém porovnání stejný podíl jako u exportu – 6%. [Eurostat, data k roku 2009]

Obr. 17: Podíl vybraných ekonomik na světovém importu v roce 2009 (v %)

Zdroj: Eurostat – data k roku 2009

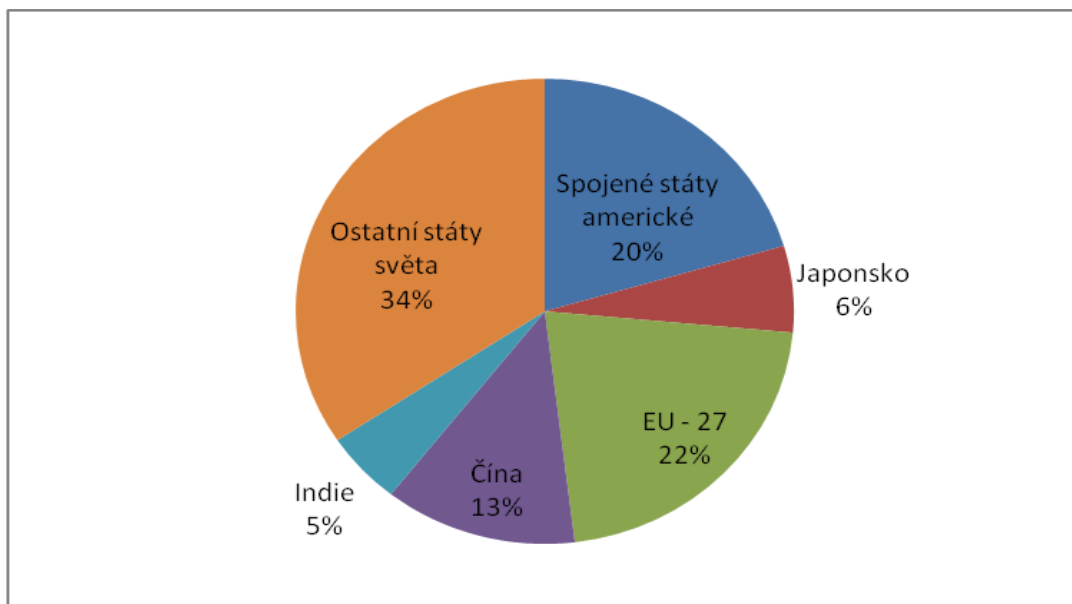
6.2 Podíl USA, Japonska a EU na světovém HDP

Na Obr. 18 je znázorněn podíl vybraných ekonomik na tvorbě světového reálného hrubého domácího produktu v roce 2009. Z jednotlivých států je jasně viditelná převaha USA, které se podílely z dvaceti procent. Na druhé příčce byla ekonomika Číny.

Na třetím místě se nacházela v roce 2009 následována ekonomika Japonska s hodnotou 6%.

Podíl EU byl 22%, přičemž se na této cifře nejvíce podílela ekonomika Německa (podíl 4,03% na světovém HDP), dále pak Velká Británie (3,1%) a Francie (3,03%). V tomto hodnocení jsem ještě zahrnuji procentuální vyjádření podílu HDP Indie na světovém HDP, jelikož dosahuje výše 5%, což je více než výše uvedené evropské země a o pouhé 1% méně než silná ekonomika Japonska. Z tohoto znázornění tak jasně vyplývá skutečnost, že do budoucna bude indická ekonomika především díky své velikosti jedním z velkých hráčů ve světové ekonomice. [8]

Obr. 18: Podíl vybraných ekonomik na světovém HDP v roce 2009 (v %)

Zdroj: [8], vlastní zpracování

7. Zapojení USA do mezinárodních ekonomických vztahů

7.1 Export, import a nejdůležitější obchodní partneři

7.1.1 Export

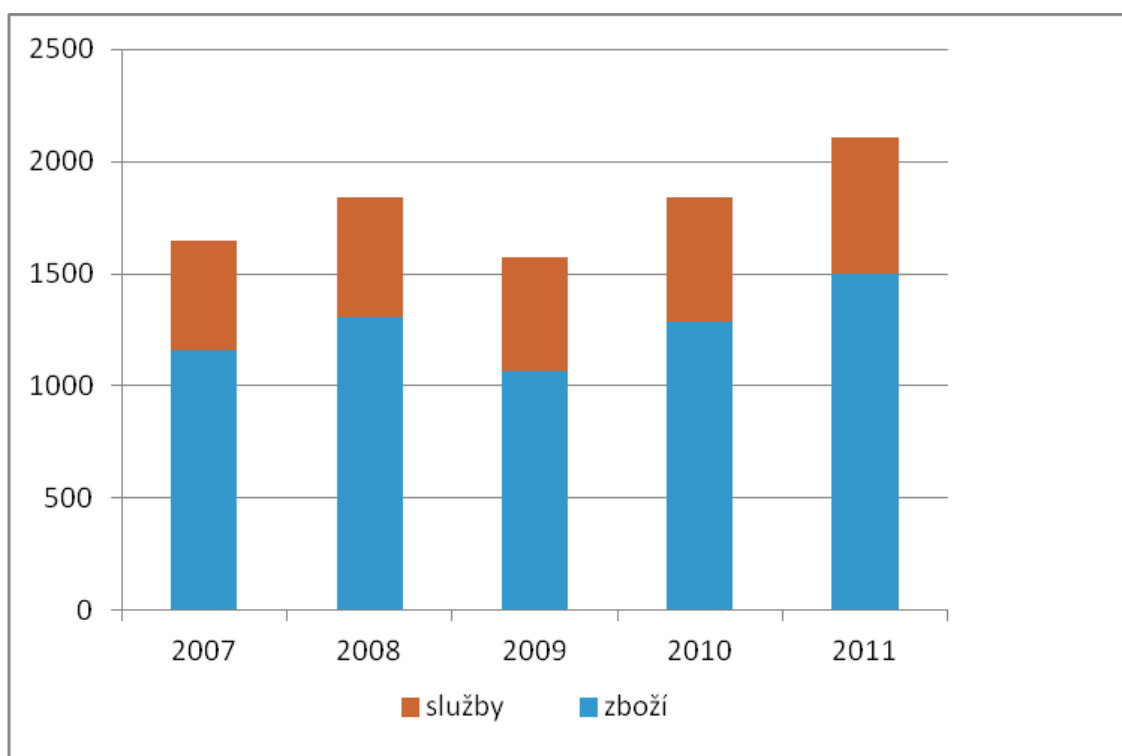
V procentuálním vyjádření představoval v roce 2009 export vůči reálnému hrubému domácímu produktu 11%, [8] ale USA zůstávají největším světovým vývozcem z hlediska objemu vývozu, pokud sečteme hodnotu služeb a zboží dohromady, jak dokládá Obr. 16 a Obr. 17. Z hlediska zboží jim patří třetí místo za Čínou a Německem. Poměr mezi vyvezenými službami a vyvezeným zbožím od roku 2007 do roku 2011 znázorňuje Obr. 19, který se nachází v závěru této kapitoly.

Největším exportním trhem byla v roce 2011 pro Spojené státy Kanada, kam se vyvezlo zboží a služby v hodnotě 282 miliard USD. Na druhém místě je Mexiko (198 mld. USD) a na třetím místě Čína (105 mld.). Do Japonska Spojené státy americké vyvezly zboží a služby v hodnotě 68 miliard USD a z evropských zemí spolupracovaly zejména s Velkou Británií, Německem a Nizozemskem. [19]

Hlavními položkami amerického exportu byly v roce 2011 zejména ropné produkty, které oproti předchozímu roku zaznamenaly nárůst o 63,25% na hodnotu 54,2 miliard USD. Na druhém místě pak byl plynový olej s nárůstem 61,66% a hodnotou 52,8

miliard USD následovaný farmaceutickými přípravky, které naopak zaznamenaly pokles v hodnotě 2,45% na hodnotu 46,5 miliard USD. USA vyvezly v hodnotě přes čtyřicet miliard ještě průmyslové stroje (nárůst o 5,94% na 45,2 miliard USD) a polovodiče (pokles o 7,23% na 43,8 miliard USD). Mezi další často vyvážené komodity pak patří organické chemikálie, plasty, telekomunikační vybavení, elektrické přístroje a civilní letadla. [19]

Obr. 19: Poměr zboží a služeb v exportu USA 2007 – 2011 (v miliardách USD)

Zdroj: U.S. Census Bureau – data k roku 2011, [19]

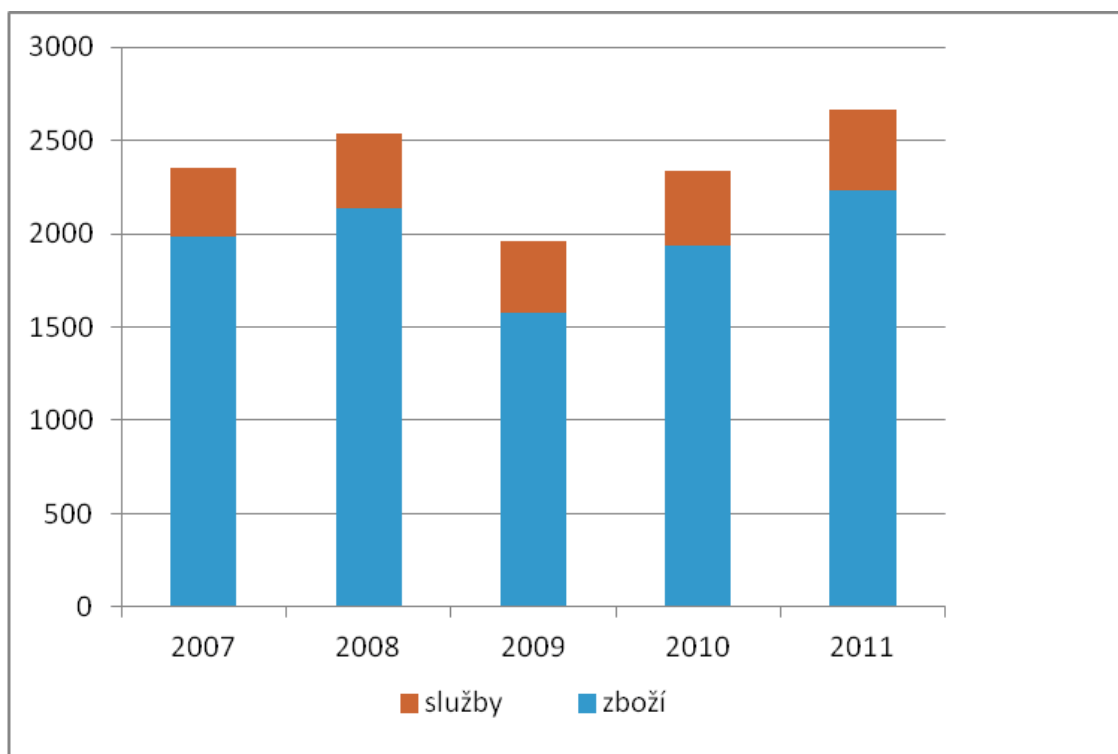
7.1.2 Import

V procentuálním vyjádření nedosahuje import vůči HDP v roce 2009 znovu vysokých čísel, znovu je znatelně nižší než u evropských zemí a o 1,5% vyšší než u Japonska. Dosahoval hodnoty 13,7%, tedy po sečtení obou položek zahraničního obchodu USA nám vyjde 24,7% podíl zahraničního obchodu USA na tvorbě HDP, což je znovu znatelně nižší než u EU. Pokud ale porovnáme hodnotu dovezeného zboží a služeb, USA jsou největším importérem. Taktéž v hodnocení celkové hodnoty dovezeného zboží jsou Spojené státy americké na prvním místě. Poměr mezi dovezenými službami a dovezeným zbožím 2007 – 2011 znázorňuje Obr. 20, který je opět umístěn na konci této kapitoly.

Největším dovozcem do USA byla v roce 2011 Čína, ze které se dovezlo zboží a služby v celkové hodnotě 412 miliard USD. Za Čínou následovala Kanada s celkovou hodnotou dovezeného zboží do USA 322 miliard a na třetím místě opět Mexiko (268 miliard USD). Japonsko do Spojených států dovezlo zboží a služby v hodnotě 132 miliard USD a z evropských zemí do USA nejvíce dovážely Německo, Velká Británie a Francie. [19]

Hlavní položkou amerického importu byla ropa, jejíž hodnota v roce 2011 zaznamenala nárůst o 31,5% na hodnotu 331,6 miliard USD. Na druhém místě nejvíce dovážených komodit byly farmaceutické přípravky s tím, že odstup od ropy je velice značný. Farmaceutické přípravky v dovozním hodnocení USA znamenaly jen necelých 28% hodnoty ropy. V porovnání s rokem 2010 zaznamenaly nárůst o 7,5% na hodnotu 91,9 miliard USD. Jako třetí se nejčastěji do USA dováželo vybavení domácností s nárůstem 11,27% na hodnotu 77,7 miliard USD. V tomto hodnocení pak následoval dovoz počítačů, počítačového příslušenství, ropných produktů, produkty oděvního průmyslu, telekomunikační vybavení, plynový olej a průmyslové stroje. [19]

Obr. 20: Poměr zboží a služeb v importu USA 2007 – 2011 (v miliardách USD)

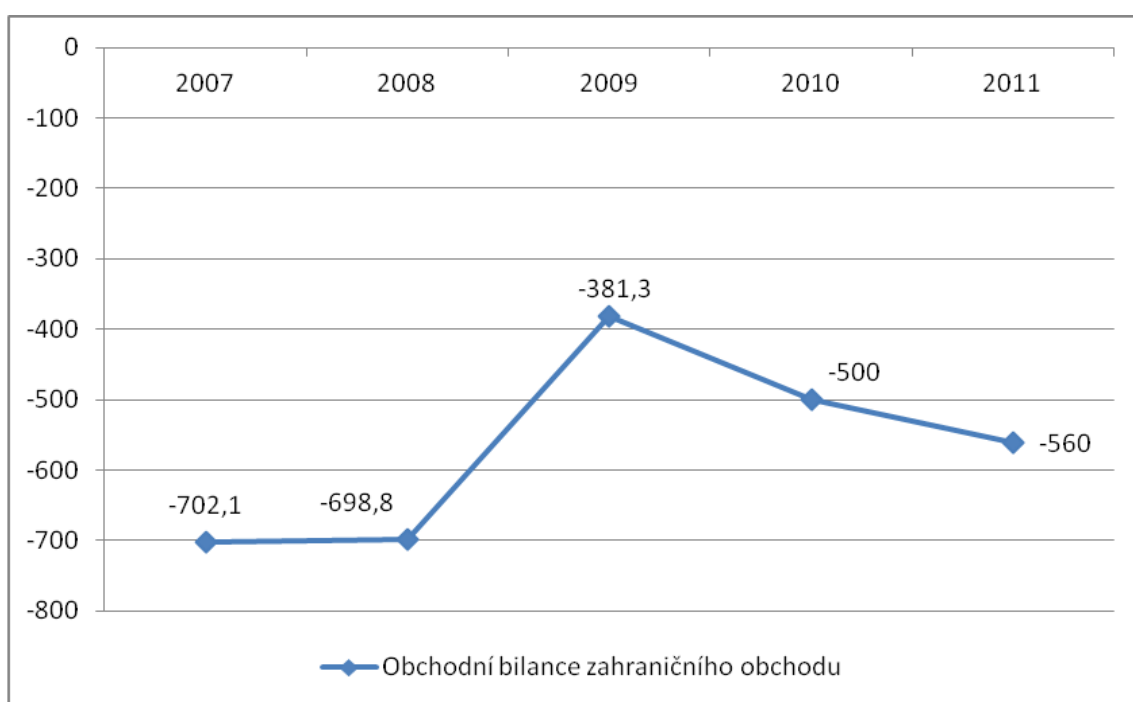
Zdroj: U.S. Census Bureau – data k roku 2011, [19]

7.1.3 Obchodní bilance a nejdůležitější partneři

Mezi výsadní obchodní partnery pro USA patří, jak je výše naznačeno, především Kanada, Čína a Mexiko. Celkově největším obchodním partnerem USA byla v roce 2011 právě Kanada, když hodnota vzájemného obchodu měla hodnotu 604,2 miliard USD. [49]

Jak je také výše již naznačeno, kvantitativně import USA převyšuje export, tudíž země dlouhodobě vykazuje deficit obchodní bilance. Jeho vývoj je naznačen na Obr. 21.

Obr. 21: Vývoj obchodní bilance USA 2007 – 2011 (v miliardách USD)

Zdroj: U.S. Census Bureau – data k roku 2011, [19]

Největší obchodní deficit zaznamenala země s Čínou, a to v hodnotě 295 miliard USD. Na druhém místě bylo v roce 2011 Japonsko (132 miliard USD) následované na 3. Mexiko (deficit 70 miliard USD) a. Naopak největší přebytek obchodní bilance měly Spojené státy s Hong Kongem, a to v hodnotě 33 miliard USD, poté s Nizozemskem (19 miliard USD) a Austrálií (17 miliard USD). [19]

7.1.4 Přímé zahraniční investice

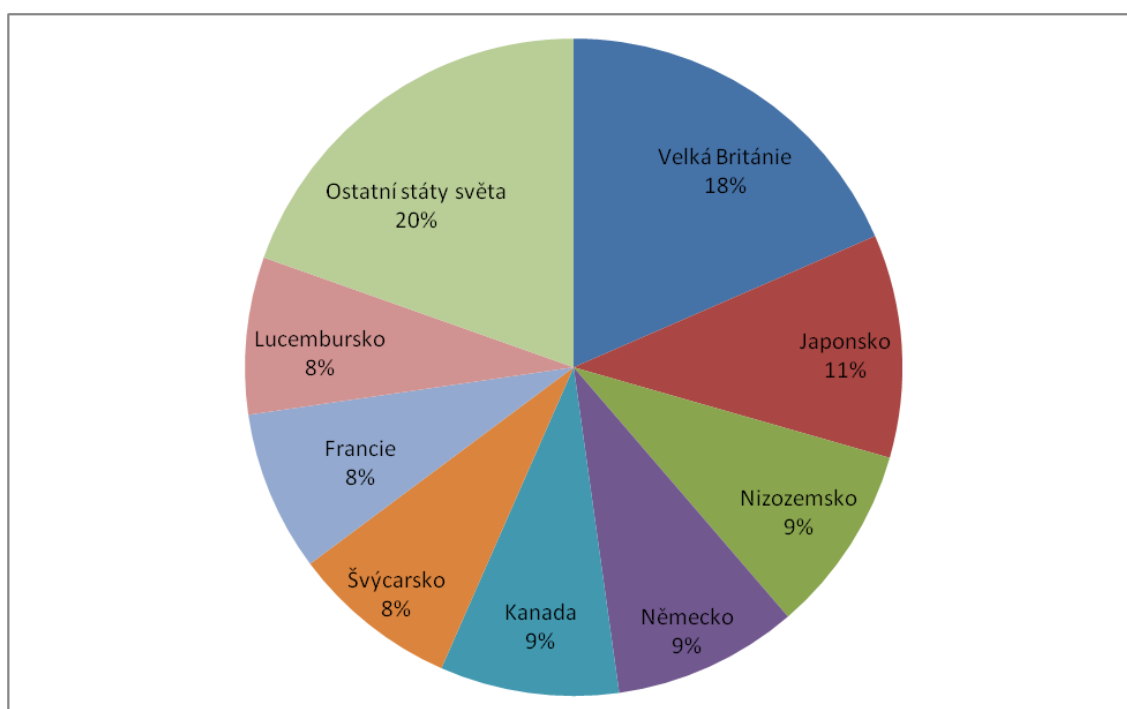
Přímou zahraniční investicí je na území Spojených států amerických míněno „přímé či nepřímé vlastnictví nebo kontrola minimálně 10% hlasovacích práv v místní firmě jednou zahraniční osobou. Osobou se rozumí fyzická nebo právnická osoba nebo jiná

organizace a jakékoliv vládní organizace či instituce. V ostatních případech (vlastnický podíl pod 10 %) se jedná o portfoliové investice.” [21, cit. 25.4.2012]

Přímé zahraniční investice USA v zahraniční dosáhly v roce 2010 výše 3,91 bilionů USD. Největším příjemcem investic se stala Evropa, konkrétně tedy 55,9% z celkové částky, tedy 2,19 bilionů USD. Z evropského kontinentu pak nejvíce přímých investic přijalo Nizozemsko (521,4 mld. USD), dále pak Velká Británie (508,3 mld. USD) a následně Lucembursko (274,9 mld. USD). Spojené státy americké investovaly v České republice v uvedeném roce prostředky ve výši 5,9 mld. USD. Mimo Evropu proudily přímé zahraniční investice USA nejvíce do Kanady, kdy hodnota těchto investic dosáhla výše 296,7 mld. USD. [21]

Přímé zahraniční investice v USA dosáhly v roce 2010 výše 2,34 bilionů USD. Opět nejvýznamnějším partnerem byla z tohoto hlediska pro Spojené státy Evropa, konkrétně přímé investice dosáhly výše 1,70 bilionů USD. Nejvíce investic pak USA zaznamenaly z Velké Británie v hodnotě 432,5 mld. USD, na druhém místě pak bylo v tomto hodnocení Nizozemsko (217 mld. USD) a následně pak Německo (212,9 mld. USD). Z mimoevropských zemí nejvíce v USA investovalo Japonsko v celkové výši 257,3 mld. USD. Procentuální pohled na přímé zahraniční investice v USA je doložen na Obr. 22.

Obr. 22: Podíl vybraných zemí na přímých zahr. investicích v USA v roce 2010

Zdroj: [21]

Do USA nejvíce proudily investice do výrobního sektoru (748,3 mld. USD), dále pak do finančního sektoru (356,8 mld. USD) a následně pak do velkoobchodu (330,9 mld. USD) a informačních technologií (156,5 mld. USD). [21]

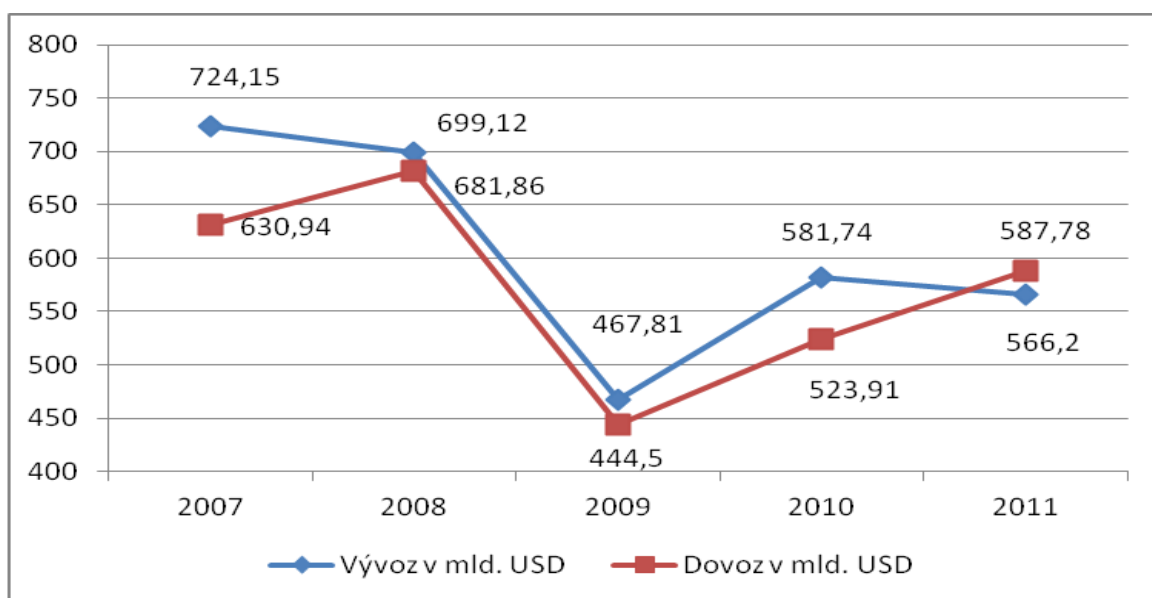
8. Zapojení Japonska do mezinárodních ekonomických vztahů

8.1 Export, import a nejdůležitější obchodní partneři

8.1.1 Export

Vývoz zboží a služeb v Japonsku představuje přibližně 12,5% reálného HDP. Tato hodnota je o 1,5% vyšší než ve Spojených státech amerických. [8] Japonsko od 60. let 20. století patří mezi významné exportéry v globálním měřítku. Problémy zaznamenala země už v roce 2008 a 2009, kdy svět postihla ekonomická krize, a japonské vývozy klesaly. Nicméně v roce 2010 exporty Japonska vzrostly oproti předchozímu roku téměř o 24,5%, ale kvůli přírodní katastrofě, která zemi postihla v roce 2011, jejich vývozy znovu právě v tomto roce zaznamenaly pokles. Vývoj exportu dokládá Obr. 23. [23]

Obr. 23: Vývoj exportu a importu Japonska 2007 – 2011 (v miliardách USD)

Zdroj: [21], vlastní zpracování

Od roku 2009 Japonsko nejvíce vyvází do Číny. V roce 2011 sem vyvezlo zboží a služby v celkové hodnotě 111,34 miliard USD. Na druhém místě v tomto hodnocení lze nalézt Sdružení států jihovýchodní Asie (ASEAN) s hodnotou dovezeného zboží ve výši 84,6 miliard USD. Právě dovoz do států v nejbližším geografickém okolí Japonska je

nyňí pro zemi klíčový. Třetím nejvýznamnějším exportním trhem jsou pro Japonsko již zmiňované a vyčíslené Spojené státy americké. Na následujícím místě pak byla Jižní Korea s hodnotou 45,5 miliard USD. Nejvýznamnější propad importu japonského zboží a služeb zaznamenal Tchaj-wan, kdy hodnota dovozu z Japonska poklesla oproti roku 2010 o 11,7%. Do EU Japonsko také značně dováželo, hodnota importu do Evropské unie téměř dosáhla hodnoty 66 miliard USD, když nejvíce Japonsko dováželo do Německa, Velké Británie a Francie. [21]

Hlavními vývozními položkami Japonska byla dopravní zařízení, kterými je Japonsko ve světě vyhlášeným exportérem, v poměru 21% na celkovém vývozu. Následovaly strojírenské výrobky (taktéž 21% podíl), elektrická zařízení (podíl 18%) a ostatní výrobky zpracovatelského průmyslu (13%). [23]

8.1.2 Import

Po 31 letech v roce 2011 předstihla hodnota japonského importu hodnotu japonského exportu, a to o 21,6 miliardy USD. Japonsko patří mezi ekonomicky nejvíce otevřené ekonomiky, v hodnocení The Global Competitiveness Report 2010-2011 získalo na stupnici 1-7, kdy 7 je maximum, ohodnocení 6, které jej řadí na 9. místo ve světě. [8] Import na rozdíl od exportu mezi lety 2010 a 2011 vzrostl, a to konkrétně o 12%. Konkrétní hodnoty jsou zanesené na Obr. 23. [23]

I v hodnocení importu byla nejvýznamnějším partnerem Japonska Čína, která do země dovezla své zboží a služby v roce 2011 v celkové hodnotě 126,36 miliard USD a zaznamenala oproti předchozímu roku nárůst o více než 9%. Na druhém místě v tomto hodnocení bylo opět Sdružení států jihovýchodní Asie s hodnotou dovezeného zboží do Japonska ve výši 85,7 miliard USD a nárůstem o 12,3%. Na třetím místě pak byla Evropská unie s celkovou hodnotou zboží a služeb dovezených z Japonska ve výši 55,15 miliard USD. Z evropských zemí pak s Japonskem nejvíce v tomto ohledu spolupracovaly Německo, Francie a Velká Británie. [23]

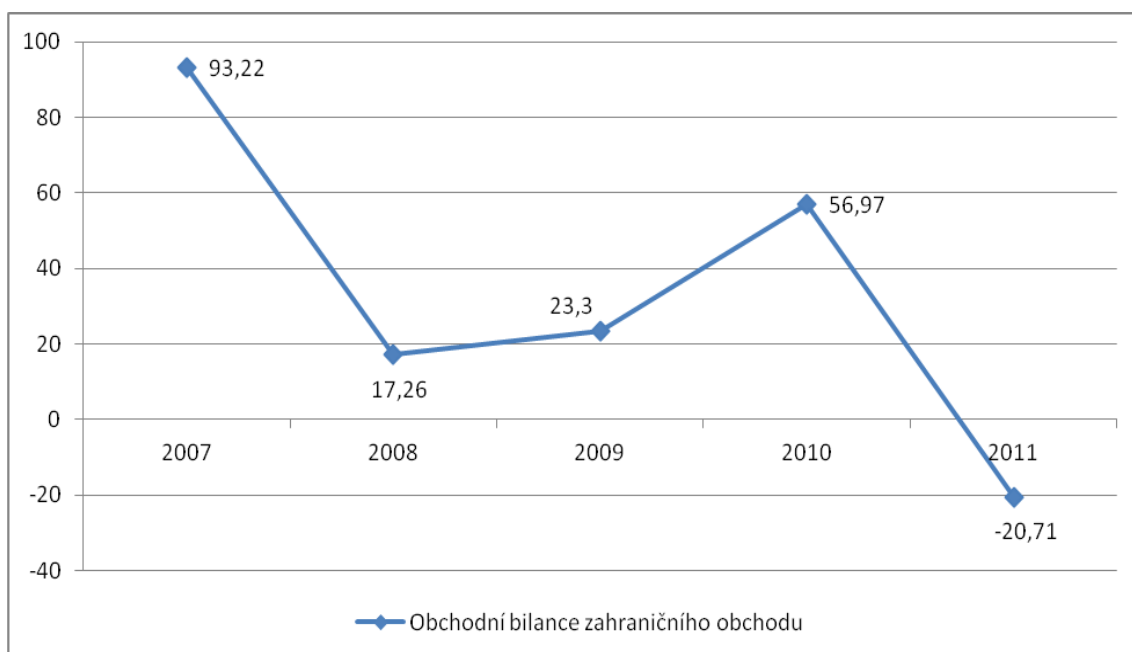
V komoditním vyjádření importu Japonska nejvýznamnější roli hrají minerální paliva, která meziročně v roce 2011 vzrostla o 3,5% na celkový podíl na importech v hodnotě 32%. Na druhém místě to pak byla elektrická zařízení (podíl ve výši 12%), následována průmyslovými chemikáliemi (9%), ostatními výrobky zpracovatelského průmyslu (9%), potravinami (9%) a strojírenskými výrobky (9%). [23]

8.1.3 Obchodní bilance a nejdůležitější partneři

Jak jsem výše naznačila, v roce 2011 poprvé po více než 30 letech dosáhl import vyšší hodnoty než export, tudíž se Japonsko dostalo do deficitu obchodní bilance, a to především kvůli ničivým přírodním katastrofám v roce 2011. Jeho zahraniční obchod momentálně hodně těží z geografické blízkosti ostatních asijských zemí. Vývoj obchodní bilance Japonska mezi lety 2007 a 2011 je znázorněn na Obr. 24.

Celková hodnota zahraničního obchodu na asijském kontinentu v roce 2011 dosáhla hodnoty 316,76 miliard USD, což je téměř 56% z celkové hodnoty zahraničního obchodu země. Na druhém místě v tomto hodnocení je Severní Amerika, především pak USA. Hodnota zahraničního obchodu Japonska a Severní Ameriky dosáhla ve sledovaném roce hodnoty 92,35 miliard USD, což představuje 16,3% z celku. Se Spojenými státy americkými Japonsko obchoduje již od konce druhé světové války a vzájemně pro sebe představují významné partnery a odbytiště pro výrobky a služby. [23]

Obr. 24: Vývoj obchodní bilance Japonska 2007 – 2011 (v miliardách USD)

Zdroj: [23], vlastní zpracování

Největší obchodní deficit mělo Japonsko v roce 2011 s Čínou, a to téměř 15 miliard USD, což z celkového deficitu představuje téměř 70%. Druhou největší část v tomto hodnocení Japonsko zaznamenalo s Francií (2,6 miliardy USD). 1,12 miliardy USD byla výše deficitu obchodní bilance se zeměmi ze Sdružení států jihovýchodní Asie.

Naopak nejvyšší přebytek zahraničního obchodu Japonsko ve sledovaném roce zaznamenalo s již zmiňovanými a vyčíslenými Spojenými státy americkými, následovanými Hong Kongem, s hodnotou přebytku ve výši 28,5 miliardy USD. Na třetím místě pak byl Tchaj-wan (přes 19 miliard USD). [23]

8.1.4 Přímé zahraniční investice

V případě Japonska jsou k dispozici již data k roku 2011, proto v následujícím textu srovnám údaje za roky 2010 a 2011, aby byl znázorněn aktuální trend v zemi.

Přímé zahraniční investice Japonska v zahraničí dosáhly v roce 2011 výše 115,7 mld. USD, což znamenalo nárůst o více než 100% oproti roku 2010, kdy přímé zahraniční investice Japonska v zahraničí dosáhly výše 57,2 miliardy USD. Největším příjemcem investic se stala v roce 2011 Evropa v celkové hodnotě 39,8 mld. USD. O rok dříve přitom evropský kontinent zaznamenal přímé japonské investice jen ve výši 15 mld. USD. Japonsko konkrétně nejvíce investovalo na území Velké Británie (14,1 mld. USD a oproti roku předchozímu roku nárůst o 9,5 mld. USD), dále pak na území Nizozemska (5,3 mld. USD a nárůst v roce 2011 o 2 mld. USD). Naopak pokles zaznamenala Francie, když japonské investice v roce 2010 dosáhly výše 551 milionů USD a o rok později pak pouze 116 milionů USD. Japonsko přímými zahraničními investicemi aktivně vystupovalo také na území Asie takřka ve stejném objemu jako na evropském území. V roce 2011 přímé zahraniční investice dosáhly výše 39,5 mld. USD, přičemž o rok předtím 22,1 mld. USD. Nejaktivněji pak Japonsko investovalo v zemích ASEAN (13,2 mld. USD v roce 2011) a následně pak v Číně (12,6 mld. USD). Přímé zahraniční investice Japonska v USA dosáhly v roce 2010 hodnoty 9,2 mld. USD, o rok později se pak zvýšily o více než 5 mld. USD na současných 14,7 mld. USD. [48]

Přímé zahraniční investice v Japonsku dosáhly v roce 2010 výše -1,4 mld. USD, a v roce 2011 pak dokonce -1,7 mld. USD. „Negativní hodnota FDI do Japonska byla způsobena odprodejem jedné z největších makléřských japonských firem Nikko Cordial Group americkou bankou Citigroup.“ [22, cit. 25.4.2012] Do Japonska nejvíce proudily v letech 2010 a 2011 přímé zahraniční investice z Evropy, kdy v roce 2011 činily 1,2 mld. USD, což představovalo nárůst o 1 mld. USD oproti předchozímu roku. Z evropských zemí do Japonska investovala nejvíce Francie (v roce 2010 ve výši 4,8 mld. USD, v roce 2011 pak jen 1,8 mld. USD) a také Velká Británie (v roce 2010 ve výši 1,1 mld. USD, v roce 2011 pak 3,4 mld. USD). Z asijského kontinentu proudily

přímé zahraniční investice do Japonska v roce 2010 ve výši 3,1 mld. USD, v následujícím roce pak tento trend zaznamenal pokles na výši 1,4 mld. USD. Největším investorem v tomto hodnocení je pro Japonsko Singapur (782 milionů USD v roce 2011). Spojené státy americké vzhledem k již výše zmíněnému odprodeji Nikko Cordial Group americkou bankou Citigroup vykazují v tomto ohledu záporné hodnoty, v roce 2011 ve výši -3,2 mld. USD, přičemž v roce 2010 byla tato čísla ještě kladná (3 mld. USD). [47]

9. Zapojení EU do mezinárodních ekonomických vztahů

Evropská unie oproti ostatním zemím či partnerům vstupuje jako jeden celek „...a obchodní politika se stala výlučnou pravomocí EU. Žádná členská země proto nemůže provádět vlastní, nezávislou zahraničně obchodní politiku a utvářet své vnější hospodářské vztahy vůči vnějšímu světu zcela samostatně. Od podzimu 2006 Evropská komise pracuje na modernizaci společné obchodní politiky s cílem podpořit konkurenceschopnost EU. Zastřešujícím dokumentem strategie Globální Evropa je sdělení Komise.“ [31, cit. 25.4.2012]

9.1 Export, import a nejdůležitější obchodní partneři

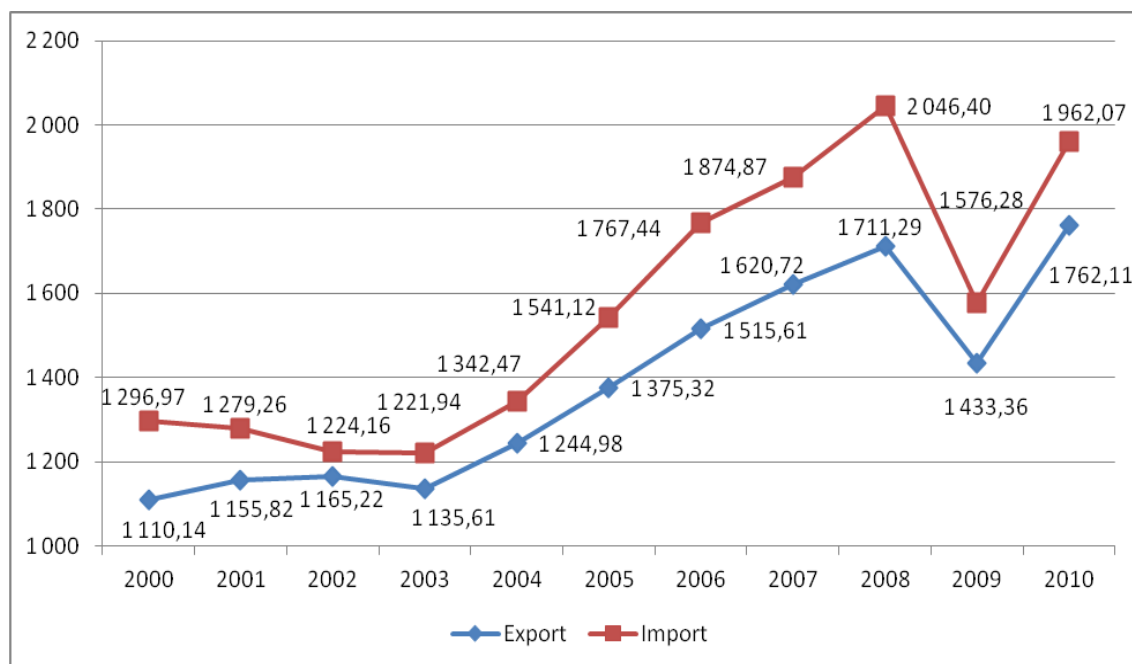
9.1.1 Export

Po exportním útlumu v roce 2009, kdy se hodnota zboží a služeb vyvezená mimo EU snížila oproti roku 2008 o více než 16%, v roce 2010, jehož data byly v květnu 2011 zveřejněny, došlo znovu k oživení. Celková hodnota exportu tak dosáhla výše 1.762,18 miliard USD, což znamenal nárůst o 23% oproti roku 2009. [Eurostat, data k roku 2010] Na Obr. 25, který je uveden v závěru této kapitoly, je znázorněn vývoj exportu EU do roku 2010.

Nejdůležitějším exportním partnerem pro EU jsou Spojené státy americké. Hodnota exportu do USA dosahovala v roce 2010 výše 316,3 miliard USD, což znamenalo 17,9% z celkového exportu EU. Na druhém místě v tomto ohledu je pro EU Čína, která i při započtení Hong Kongu představovala odbytiště pro evropské zboží a služby v celkové hodnotě 147,8 miliard USD, což představovalo 8,4% z celkové hodnoty. Na třetím a čtvrtém místě jsou nečlenské evropské státy – Švýcarsko (137,7 miliard USD a 7,8% z celkové hodnoty exportu) a Rusko (113 miliard USD a 6,4% z celkové hodnoty exportu). [33]

Hlavním vývozním artiklem EU se staly v roce 2010 stroje a dopravní vybavení v celkové hodnotě 747,45 miliard USD (42,4% z celku), na druhém místě byly ostatní výrobky zpracovatelského průmyslu v hodnotě 405,54 miliard USD (23%) a na třetím místě následně chemikálie a přidružené produkty v hodnotě 308 miliard USD (17,5%). [33]

Obr. 25: Vývoj hodnoty exportu a importu EU ve 21. století (v miliardách USD)

Zdroj: Eurostat – data k roku 2010, vlastní zpracování

9.1.2 Import

Jak je vidět Obr. 25, import dlouhodobě převyšuje hodnotu exportu ze zemí EU, což se následně promítá do záporné obchodní bilance, jak si vyčíslíme v další části textu. Import prakticky kopíruje křivku exportu, taktéž v roce 2009 zaznamenal pokles, ale v roce 2010 oproti minulému roku už opět vzrostl, konkrétně o 24% na hodnotu 1,96 bilionů USD. [33]

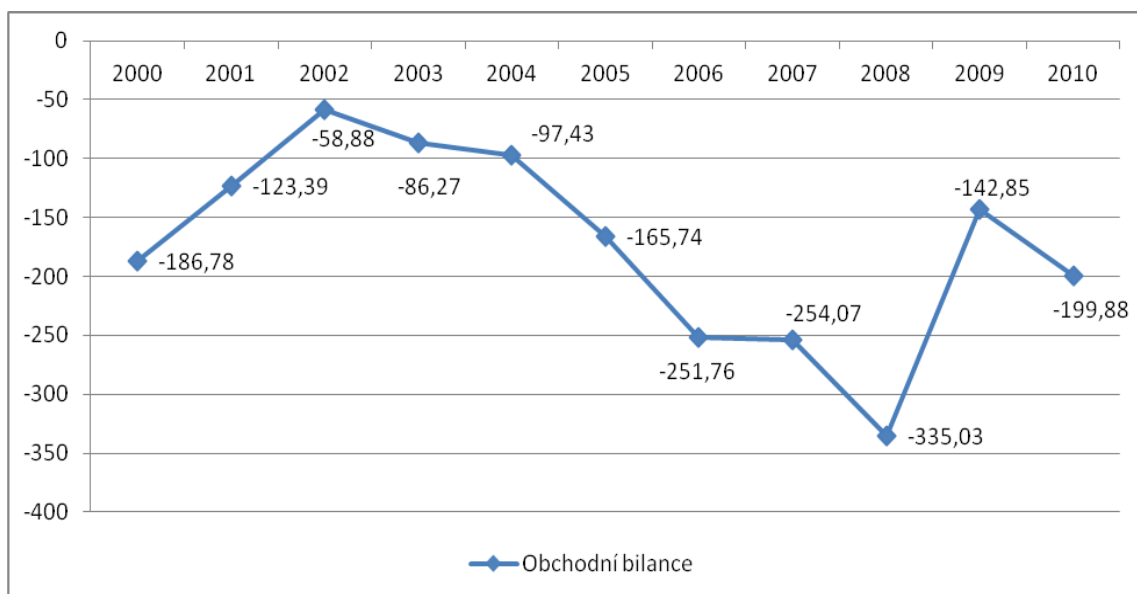
V roce 2010 se do Evropské unie nejvíce dováželo z Číny (včetně zahrnutí Hong Kongu), který představoval hodnotu téměř 19% z celkového importu v hodnotě 368,4 miliard USD. Čína byla následována Spojenými státy americkými s hodnotou importu 221,5 miliard USD (11,3%) a Ruskem s hodnotou importu 207 miliard USD (10,5%). Švýcarsko bylo v roce 2010 na čtvrtém místě s dovozem do EU v hodnotě 110 miliard USD (5,6%). [33]

Hlavní dováženou komoditou byly obdobně jako u exportu stroje a dopravní vybavení v hodnotě 578 miliard USD a 29,5% podílem na celkovém importu EU. Na druhém místě se nacházela minerální paliva v hodnotě 498,8 miliard USD a 25,4% podílem. Minerální paliva byla následována skupinou ostatních výrobků zpracovatelského průmyslu v hodnotě 470,6 miliard USD a 24% podílem. [33]

9.1.3 Obchodní bilance

Jak jsem zmínila v předchozí kapitole, import do EU dlouhodobě převyšuje export z EU, tudíž je obchodní bilance zahraničního v záporných číslech. To zachycuje v grafickém znázornění Obr. 26. Situace byla nejbližší nulovému výsledku v roce 2002, kdy deficit dosáhl nejnižší záporné hodnoty, konkrétně 58,88 miliard USD. Nejvýraznější rozdíl mezi exportem a importem pak byl v roce 2008, kdy se exporty ze zemí EU do nečlenských zemí značně propadly a deficit obchodní bilance narostl na hodnotu vyšší než 335 miliard USD. [33]

Obr. 26: Vývoj obchodní bilance EU v 21. století (v miliardách USD)

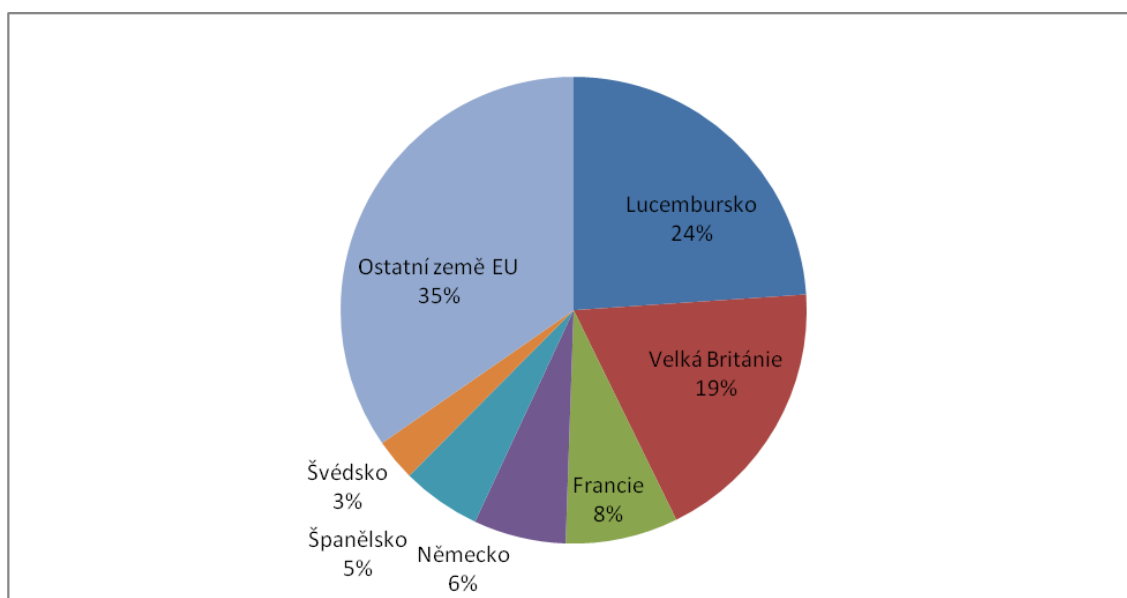
Zdroj: Eurostat – data k roku 2010, vlastní zpracování

EU měla nejvyšší kladnou obchodní bilanci se Spojenými státy americkými, která v roce 2010 dosáhla výše 94,85 miliard USD. Kladnou bilanci měla taktéž s Tureckem (24,95 miliard USD) a Indií (2,22 miliard USD). Naopak nejvyšší zápornou bilanci měla ve sledovaném roce EU s Čínou v hodnotě 220,7 miliard USD, dále pak s Ruskem (94 miliard USD) a Norskem (48,7 miliard USD). [33]

9.1.4 Přímé zahraniční investice

Přímé zahraniční investice Evropské unie do zahraničí v roce 2010 dosáhly výše 140,9 mld. USD. Z hlediska hlavních partnerů, do zemí EU nejvíce investovaly Spojené státy americké, a to ve výši 15,7 mld. USD. Následovala Brazílie s výší investic v hodnotě 8,2 mld. USD a poté Čína s investicemi v hodnotě 6,5 mld. USD. Největším investorem ze zemí EU je poté konkrétně Lucembursko s investicemi v hodnotě 50,6 mld. USD následované Belgií (investice v hodnotě 47,4 mld. USD), Německem (investice v hodnotě 37,9 mld. USD) a Francií (investice v hodnotě 30 mld. USD), jak znázorňuje Obr. 27. [Eurostat, data k roku 2010]

Obr. 27: Podíl členských zemí EU na přímých zahr. investicích EU v roce 2010

Zdroj: Eurostat – data k roku 2010

Přímé zahraniční investice Evropské unie ze zahraničí v roce 2010 dosáhly výše 71,6 mld. USD. Nejvýznamnějším investorem byly Spojené státy americké, kdy hodnota investic dosáhla výše 37,6 mld. USD. Druhým nejvýznamnějším investorem pak byla Kanada (hodnota investic v roce 2010 ve výši 36,6 mld. USD), třetím Hong Kong (hodnota investic v roce 2010 ve výši 15 mld. USD). Ze zemí EU nejvíce přímých zahraničních investic zaznamenalo Lucembursko, a to ve výši 62,9 mld. USD. Následovala Velká Británie (hodnota investic v roce 2010 ve výši 37,6 mld. USD) a poté Irsko (hodnota investic v roce 2010 ve výši 28,4 mld. USD). [Eurostat, data k roku 2010]

10. Perspektivy vývoje USA, Japonska a EU

10.1 Spojené státy americké

Americká ekonomika je největší ekonomikou světa s HDP více než 15 bilionů USD ročně. I jí se však týkají zásadní ekonomické problémy, se kterými se bude muset do budoucna vypořádat. Jak už jsem zmiňovala v kapitole věnované současné ekonomické situaci USA, momentálně má země snížené ratingové ohodnocení a stojí před důležitými rozcestníky, které určí směr vývoje země.

Mimo již výše uvedené problémy by se americká administrativa měla zabývat dlouhodobým deficitem obchodní bilance, který v roce 2011 dosáhl na hodnotu 560 miliard USD, z čehož více než ½ tohoto deficitu připadá na obchod s Čínou. V tomto ohledu již byly podniknuty kroky vůči rozšíření volného obchodu, když v říjnu 2011 byly ratifikovány právě tři dohody – s Kolumbií, Panamou a Jižní Koreou – což pro USA znamenalo největší akt v tomto ohledu poté, co v roce 1992 podepsaly Severoamerickou dohodu o volném obchodu (NAFTA). [44]

Podle hodnocení The Global Competitiveness Report 2010-2011 se USA do budoucna může opřít o pilíře v podobě velikosti trhu, velikosti trhu práce za podpory podnikání malých a středních podnikatelů, inovativních schopností, vzdělávacího systému, úrovně zdravotnických služeb a infrastruktury. Naopak se musí vyvarovat následků hrozeb v podobě přístupu k financování, příliš velkého a neefektivního byrokratického aparátu vlády, regulace daní a zvýšení daňové zátěže, navíc musí vyřešit hrozbu růstu inflace. [8]

Odhad vývoje HDP pro rok 2012 zveřejnila ČNB ve výši 2,2% a pro následující rok pak 2,5%. Odhad inflace se pohyboval na úrovni z roku 2011, tedy na úrovni 1,9%. [25] MMF pak předpokládá deficit běžného účtu USA v roce 2012 na úrovni 2,8% HDP, naproti tomu OECD tuto předpověď zvýšila na 4%. [42]

Speciální vydání The Economist, které bylo vydáno v ČR ve spolupráci s týdeníkem Ekonom, oproti ČNB nepředpokládá tak vysoký růst HDP, viz přehledné zobrazení v Tab. 9. Odhad inflace je přibližně stejný jako zveřejnila ČNB. [9]

Tab. 9: USA v roce 2012, předpověď The Economist

Růst HDP	1,3%
HDP	15.604 mld. USD
Populace	316,3 mil.
HDP na obyvatele	49.340 USD
Inflace	2,1%

Zdroj: [9]

Rok 2012 bude ve znamení prezidentských a kongresových voleb, kdy jméno nového prezidenta Spojených států amerických bude známo 6. listopadu. Svou pozici bude obhajovat úřadující prezident Barack Obama a v historii USA by byl teprve 4. prezidentem, který by svou pozici neobhájil. Předpovědi počítají s tím, že půjde o nejdražší kampaň v historii USA. Přesto The Economist předpovídá, že o velké změny nepůjde, ať Obama, vstupující do volebního roku s nejvyšší nezaměstnaností v historii, obhájí své prezidentské křeslo či nikoli. Předpokládá, že Spojené státy budou i nadále uvízlé v hospodářských problémech a politicky nesmiřitelné. Dále uvedl, že výhledově pro následující rok Bílý dům předpokládá nejvyšší nezaměstnanost od roku 1940 dosahující přes 9%. [11] Oživení po krizi, kdy se USA vymanily z recese, nebude však probíhat tak rychle, jak tomu bylo v minulosti. Po krizích způsobených např. válkami byla ve světě vždy vysoká poptávka po americkém vývozu, nicméně z důvodu globálního šíření této krize je v útlumu většina vyspělého světa, a tudíž o americké výrobky a služby už není takový zájem. [10] Přesto předpokládá oživení v americkém bankovním sektoru, jelikož banky zmírnily podmínky pro poskytování úvěrů, s výjimkou hypoték. [11]

10.2 Japonsko

Japonsko se z hlediska nejbližší budoucnosti bude muset vyrovnat s následky ničivého zemětřesení a obří vlny tsunami, které postihly severovýchodní Japonsko 11. března 2011 a o kterém jsem se zmiňovala v kapitole věnované současné ekonomické situaci Japonska.

Japonsko se však bude muset vypořádat i s následujícími makroekonomickými problémy: rekordní rozpočet, stárnoucí populace a vysoký státní dluh, který neustále zvyšuje tlak na veřejné finance. Podle vládních propočtů se japonská populace vinou stárnutí sníží až na 95 milionů v roce 2050 (oproti současným 127,5 milionům pokles o více než ¼) a 40% populace bude starších šedesáti pěti let, takže se v zemi znovu

očekává tlak na veřejné finance z důvodu důchodového a zdravotnického zajištění těchto obyvatel. Zároveň se tím zvýší i tlak na pracující populaci. Státní dluh vůči HDP se nyní pohybuje za hranicí 200% a vzhledem k rozpočtovému deficitu blížícímu se hranici 10% se očekává, že státní dluh HDP vůči HDP se i nadále bude za hranicí 200% pohybovat. Východiskem pro překonání těchto závažných problémů by byl hospodářský dlouhodobý růst, při kterém by se podařilo potlačit deflaci a snížit na japonské poměry vysokou míru nezaměstnanosti. [18]

Podle hodnocení The Global Competitiveness Report 2010-2011 se Japonsko do budoucna může opřít o pilíře v podobě institucionálního zabezpečení, důvěry obyvatelstva ve vymahatelnost práva, o dobrou infrastrukturu, o zdravotnictví a o vzdělávací systém, neméně důležitým faktorem pro vývoj v teritoriu je japonský klasický a specifický přístup k práci. Naopak se musí soustředit na potlačení hrozeb v podobě nestabilních politických zásahů, problematiky daní, neefektivního byrokratického aparátu vlády a vládní zásahů. [8]

Tab. 10: Japonsko v roce 2012, předpověď The Economist

Růst HDP	2,2%
HDP	6.410 mld. USD
Populace	126,1 mil.
HDP na obyvatele	50.830 USD
Inflace	1%

Zdroj: [9]

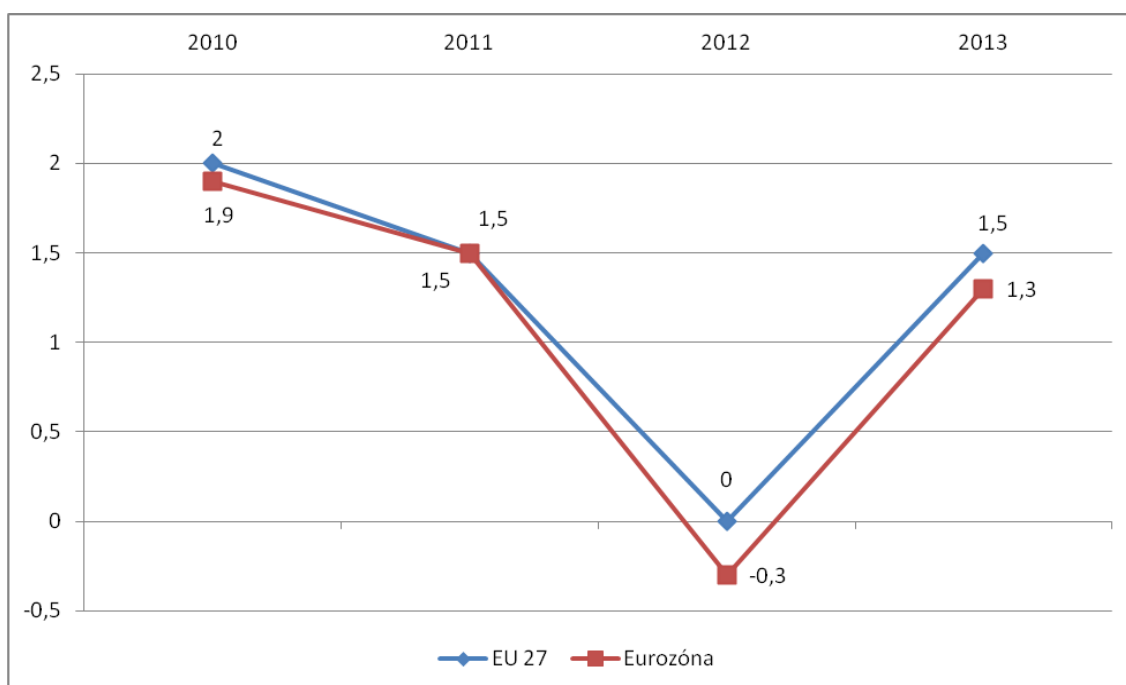
Podle předpovědi The Economist, které je uvedeno kompletní pro přehlednost v Tab. 10, poroste v roce 2012 japonská ekonomika tempem 2,2% oproti předchozímu roku. The Economist zároveň předpokládá potlačení deflace a alespoň jednoprocentní inflaci, která by Japonsku mohla výrazně pomoci v překonávání jeho ekonomických problémů. Dále předpokládá, že rekonstrukce země sice ekonomiku země pozdvihne, ale výsledek z roku 2012, který předpověděl, bude na určitou dobu nejlepším, jehož Japonsko dosáhne. [9] Velké nároky zároveň klade na nového premiéra Jošihika Nodu, který bude mít za úkol zvýšit důvěru obyvatelstva vůči vládě a nastavit správný směr fiskálním stimulům pro obnovu po jaderné havárii, zemětřesení a obrovské vlně tsunami. [13]

10.3 Evropská unie

Podle ekonomické prognózy zveřejněné Evropskou komisí bude hospodářství v EU v roce 2012 stagnovat. Nepatrný růst by mohl přijít až ve druhé polovině roku, ale

eurozóna by dokonce mohla zaznamenat mírný pokles. S ohledem na vyšší ceny energií se předpokládá inflace v EU na úrovni 2,3%, v eurozóně pak ve výši 2,1%. „Hospodářský výhled je ovlivněn nepříznivými podmínkami na světových trzích a neustálým poklesem světové poptávky, který snižuje objem čistého vývozu Unie. Důvěra podniků a spotřebitelů EU se stále drží na nízké úrovni, ačkoli poté, co se ve finančním odvětví objevily náznaky stabilizace, došlo k jejímu mírnému zlepšení. Vzhledem k nízké poptávce by neměly úvěrové podmínky omezovat ve zkoumaném období investice a spotřebu. Celkově se v druhé polovině roku 2012 očekává postupné nastolení důvěry a zvýšení investic a spotřeby.“ [34, citace 6.4.2012]

Obr. 28: Vývoj růstu HDP v EU a v eurozóně (meziroční změny v %)

Zdroj: Eurostat – data k roku 2011, vlastní zpracování

Celkový pohled na vývoj růstu HDP přináší Obr. 28. Jak lze vidět, podle prognóz Eurostatu k roku 2011, v roce 2012 by ekonomika EU měla stagnovat, eurozóna by dle odhadů dokonce měla vykázat záporný růst. Ekonomové však v následujícím roce 2013 předpokládají růst hodnotově velice podobný roku 2011. V Příloze B dále uvádím podrobný výhled pro členské země EU pro roky 2012 a 2013 včetně vývoje od roku 2010.

The Economist ve svém výhledu pro rok 2012 jmenoval dva možné scénáře, které by mohly značně ohrozit integrační procesy v EU. Vzhledem k vlivu dluhové krize v Evropě, která byla odstartována problémy Řecka, naznačil, že by se eurozóna mohla

rozpadnout buď odstoupením slabších států v čele s Řeckem, Portugalskem a Irskem, nebo naopak odchodem silných států jako je Francie nebo Německo, které nebudou chtít slabším a problematickým zemím stále pomáhat. V závěru výhledu však oba scénáře označil jako nepřilíš pravěpodobné. Dále se ve svém výhledu věnuje jednotlivým členským zemím, který je uveden v Tab. 11. [9]

Tab. 11: Členské státy EU v roce 2012, předpověď The Economist

Země	Růst HDP	HDP	Populace	HDP na obyvatele	Inflace
Belgie	1,4%	521 mld. USD	10,7 mil.	48.890 USD	2,6%
Bulharsko	2,2%	57 mld. USD	7,3 mil.	7.870 USD	2,6%
Česká rep.	1,7%	224 mld. USD	10,5 mil.	21.290 USD	2,8%
Dánsko	0,5%	344 mld. USD	5,6 mil.	61.340 USD	2,0%
Estonsko	2,5%	23 mld. USD	1,3 mil.	17.330 USD	3,0%
Finsko	-0,1%	264 mld. USD	5,4 mil.	49.010 USD	2,3%
Francie	0,0%	2.732 mld. USD	63,6 mil.	42.930 USD	1,7%
Irsko	0,0%	219 mld. USD	4,2 mil.	52.180 USD	1,3%
Itálie	-0,2%	2.201 mld. USD	61 mil.	36.100 USD	1,8%
Litva	2,7%	43 mld. USD	3,2 mil.	13.500 USD	2,8%
Lotyšsko	2,8%	28 mld. USD	2,2 mil.	12.850 USD	3,0%
Maďarsko	0,6%	152 mld. USD	10,0 mil.	14.500 USD	4,1%
Německo	0,0%	3.488 mld. USD	81,7 mil.	43.740 USD	1,8%
Nizozemsko	0,0%	827 mld. USD	16,7 mil.	50.960 USD	1,9%
Polsko	3,2%	542 mld. USD	38,1 mil.	14.250 USD	3,0%
Portugalsko	-3,1%	228 mld. USD	10,7 mil.	21.370 USD	1,1%
Rakousko	1,3%	423 mld. USD	8,5 mil.	49.900 USD	1,3%
Rumunsko	2,0%	187 mld. USD	21,4 mil.	8.700 USD	4,0%
Řecko	-3,5%	200 mld. USD	11,3 mil.	17.710 USD	1,0%
Slovensko	3,3%	97 mld. USD	5,4 mil.	18.090 USD	2,0%
Slovinsko	0,5%	51 mld. USD	2,1 mil.	24.140 USD	1,2%
Španělsko	0,3%	1.537 mld. USD	46,3 mil.	33.180 USD	1,8%
Švédsko	1,0%	575 mld. USD	9,6 mil.	60.130 USD	1,3%
V. Británie	0,7%	2.511 mld. USD	63,1 mil.	39.770 USD	2,9%

Zdroj: [9], vlastní zpracování

Pozn: pro malé ekonomiky Kypru, Malty a Lucemburska Svět 2012 prognózu nezveřejnil, ale podle dat Eurostatu z roku 2011 zaznamená Kypr v roce 2012 pokles HDP 0,5%, Malta růst 1% a Lucembursko růst 0,7%. [Eurostat, data k roku 2011]

Belgii čekají v roce 2012 jednání o stvoření nové vlády. Zároveň se musí vyrovnat s třetím nejvyšším vládním dluhem v Evropě, ale očekává mírný růst HDP a jen nepatrné snížení deficitu. **Bulharsko** v roce 2012 vstoupí jako poslední evropská země do Schengenského prostoru. Před vládou stojí zároveň i nutnost snižovat vysoký

schodek rozpočtu a zvládnout očekávané nepokoje s ním spojené. Zároveň s důrazem na výplatu prostředků z evropského fondu musí bojovat s korupcí v zemi. **Česká republika** se taktéž potýká s problémy korupčních skandálů spojených s vládou. Ekonomika si dala za cíl dosáhnout v roce 2016 vyrovnaného rozpočtu, proto budou pokračovat úsporná opatření a ekonomika zaznamená růst jen 1,7%. V **Dánsku** budou pokračovat reformy zákoníku práce a zákonu o sociálních dávkách, budou posíleny veřejné výdaje a v důsledku vážného propadu celé ekonomiky západní Evropy dánská ekonomika poroste jen velmi nevýrazně. **Estonsko** bude pokračovat v procesu zotavování po propadu v roce 2009. Ekonomické oživení způsobené přijetím eura a ekonomickou expanzí bude pokračovat, přesto může dojít k problémům spojených s příliš nízkými úrokovými sazbami a tříprocentní inflací. Ve **Finsku** bude koalice šesti stran zvolených v roce 2011 pokračovat ve snižování fiskálních výdajů, a tím ve zmenšování fiskální mezery, což se podepíše na mírném poklesu HDP. **Francie** očekává ekonomickou stagnaci z důvodu, že rok 2012 bude volebním rokem a že se země bude snažit zajistit budoucnost eura. Taktéž v **Irsku** se očekává v roce 2012 stagnace ekonomiky způsobená splácením finanční pomoci po finančním kolapsu z let 2008-2009. Počítá se s fiskálními omezeními, snížením mezd a politickou reformou. **Itálie**, která se při problémech eura sama dostala do potíží, přistoupila k fiskálním omezením, které sníží rozpočtový schodek, ale ekonomika jako celek vykáže pokles. **Litva** zaznamenala v roce 2009 pokles HDP téměř o 15%, ale úsporná opatření vlády a oživení ekonomiky se povedla a ekonomika bude vykazovat růst, i když mírný. **Lotyšsko** plánuje svůj vstup do eurozóny v roce 2014, proto pro něj začnou platit obecné politické směrnice s tím spjaté. Ekonomika bude vykazovat růst 2,8% při inflaci 3%. **Maďarsko** předpokládá problémy způsobené především vysokou mírou inflace a ekonomika vykáže jen velice mírný růst. **Německo** bude bojovat za zachování eura, ale země se bude potýkat s ekonomickými úsporami, které vyústí v ekonomickou stagnaci, navíc může nastat situace, že němečtí voliči prosadí svou nechuť pomáhat slabým státům eurozóny a Německo se může ocitnout na důležitém rozcestí. Také **Nizozemsko** vykáže ekonomickou stagnaci. Nejdůležitějším úkolem pro Nizozemsko pro rok 2012 bude obnovení fiskální a finanční stability a provedení reformy financování zdravotní péče. V **Polsku** bude hrát prim silná domácí spotřeba, díky které klesne inflace na hodnotu 3% a díky které ekonomika vykáže růst 3,2%. **Portugalsko** se potýká s ekonomickými problémy a prognóza pro rok 2002 je spojená se zatím neznámými

podmínky spojenými se záchranným balíčkem v objemu 106 mld. USD. Portugalsko bude plnit úsporná opatření a strukturální reformy s cílem snížit rozpočtový schodek pod 3% do roku 2013. **Rakousko** také bude implementovat úsporná fiskální opatření, přesto ekonomika poroste tempem 1,3%. I přes vysokou inflaci ve výši 4%, **Rumunsko** bude růst dvouprocentním tempem, přestože se v zemi projevují dopady recese a úsporných opatření. **Řecko**, které odstartovalo problémy v eurozóně, bude z důvodů plánovaných škrťů a úspor vykazovat vysoký růst a tím bude jeho zaostávání vůči eurozóně narůstat. **Slovensko** vykáže více než tříprocentní růst, ale jeho prvořadým úkolem bude přečkat problémy v eurozóně. **Slovince** čekají rekordně vysoké škrty v rozpočtu a očekává se, že další strukturální reformy odloží. Slovinsko plánuje, že v roce 2013 dosáhne minimálně růstu HDP 3%, ale růst v roce 2012 bude jen 0,5%. **Španělsko** bude pokračovat v úsporných opatřeních a připojí reformy, které by měly povzbudit soukromých investic. Ekonomika vzroste jen nepatrně. **Švédsko** čeká, zda se podaří vládě prosadit reformu na podporu aktivního hledání zaměstnání a na odprodej státního majetku. Ekonomika vzroste o 1%, což bude více než většina zemí EU. **Velká Británie** se soustředí na obnovení rovnováhy ve snaze podpořit export, v dlouhodobém výhledu ji čeká pomalý růst a tvorba vysokých úspor. [9]

Závěr

Ve své bakalářské práci věnované Komparaci EU, USA a Japonska z pohledu jejich role ve světové ekonomice jsem nejprve vycházela z poznání historie daných ekonomik, která přispěla k jejich zformování do té podoby, jak je známe dnes. Navzdory médií všeobecně publikovaným tvrzením o jedinečnosti americké ekonomiky jsem ve své práci narazila na problémy této ekonomiky spojené s vysokým podílem veřejného dluhu na tvorbě HDP, rostoucí nezaměstnaností a také neekonomickými problémy spojenými s politikou Spojených států. Ve své práci také definuji důvody hypoteční a finanční krize, která se vlivem globalizace rozšířila prakticky do celého vyspělého světa. V závěru zkoumání ekonomiky USA se potvrdilo tvrzení o velikosti americké ekonomiky, taktéž o její důležitosti na světovém trhu a o jejím zatím stále vedoucím postavením.

Japonská ekonomika byla zkoumána obdobným systémem. Nejprve jsem poznala aspekty při jejím formování, popsala krize, které determinovaly její následující vývoj, a poté se zabývala deflací v zemi, jež zemi stále sužuje. Japonsko se jeví jako první rozvinutý stát, který má v globálním měřítku stále vysoké postavení, přestože neúspěšně i přes vládní stimuly s deflací bojuje. Stejně tak v novém tisíciletí musí čelit rostoucí nezaměstnanosti, která sice v porovnání s americkou a evropskou ekonomikou není tak vysoká, ale v historickém měřítku a s ohledem na kulturní odlišnosti země je stejně alarmující jako u ostatních dvou ekonomik. Země se dále musí vyrovnávat s korupčními skandály a momentálně spoléhá na nového ministerského předsedu. Před Japonskem dále stojí velké výzvy v podobě stárnoucí populace, která zvyšuje tlak na důchodový a sociální systém v zemi stejně jako na pracující obyvatelstvo, a ničivá přírodní katastrofa z roku 2011.

EU je nejpokročilejším integračním uskupením svého typu, což jí dává konkurenční výhodu oproti druhým dvěma ekonomikám. V čele své ekonomiky má významné ekonomiky Evropy – německou, francouzskou a anglickou. V roce 2004 těžila z východního rozšíření, kdy deset nově přistupujících států dodalo dynamiku společné ekonomice, což je možné brát jako námět do budoucna. EU taktéž tíží vysoká nezaměstnanost, která v zemích roste od vypuknutí krize. EU se momentálně taktéž musí vyrovnávat s problémy spojené ohledně zadluženosti členských zemí a v následujících rocích bude jasné, zda její měnová unie ustojí tyto ořesy. Ekonomové,

z jejichž výhledů jsem čerpala, se shodují na tom, že ustojí. I já si to myslím. Léta vyjednávání, kdy se státníci snažili o zvýšení konkurenceschopnosti kontinentu, kdy bojovali o nezopakování hrůz ze světových válek a kdy prosazovali společné zájmy, snad nevyjdou nazmar. Postavení EU se navíc zlepšilo díky Lisabonské smlouvě z roku 2009, která dodala Evropské unii právní subjektivitu, čímž usnadnila její pozici při vyjednávání.

Ve své práci jsem se přesvědčila o tom, že světová ekonomika je den o dne více propojeným systémem, kdy jednotliví hráči těží se svých kulturních odlišností, přesto se bariéry a překážky společného obchodu a spolupráce pomalu vytrácejí. Důležité je však si uvědomit, že vlivem globalizace se rychleji šíří i problémy, které vypuknou na jednom kontinentě (např. hypoteční a finanční krize v USA), velkou rychlostí. Nemluvě pak o terorismu a případných válečných konfliktech. Přestože tyto problémy zatím světová ekonomika nedokáže řešit, myslím, že její budoucnost leží ve tvorbě vyšších integračních celků, které pak budou spolupracovat mezi sebou.

Seznam tabulek

Tab. 1: Vývoj HDP v USA v 90. letech 20. století (meziroční změny v %)	16
Tab. 2: Růst reálného HDP v USA v letech 2000 – 2010 (meziroční změny v %).....	19
Tab. 3: HDP USA 2006 - 2. čtvrtletí 2011 (USD v běžných cenách)	23
Tab. 4: Státní dluh v USA 2006 - říjen 2011 (v bilonech USD).....	23
Tab. 5: HDP v Japonsku v 90. letech 20. století (meziroční změny v %)	27
Tab. 6: Vývoj HDP v Japonsku 2000 – 2010 (meziroční změny v %).....	30
Tab. 7: Vývoj HDP v zemích EU v 21. století (meziroční změny v %).....	41
Tab. 8: Klíčové ukazatele USA, Japonska a EU k roku 2009	45
Tab. 9: USA v roce 2012, předpověď The Economist	65
Tab. 10: Japonsko v roce 2012, předpověď The Economist.....	66
Tab. 11: Členské státy EU v roce 2012, předpověď The Economist.....	68

Seznam obrázků

Obr. 1: Vývoj cen surové ropy za barel v letech 1861 – 2010 (v USD).....	13
Obr. 2: Vývoj inflace a nezaměstnanosti v USA 1991 - 1999 (meziroční změny v %) .	16
Obr. 3: Růst státního dluhu USA v 90. letech 20. století (v bilionech USD)	17
Obr. 4: Vývoj inflace a nezaměstnanosti v USA v 2000 – 2010 (mezir. změny v %) ...	20
Obr. 5: Podíl veřejného dluhu USA vůči HDP během vlád prezidentů USA (%)	25
Obr. 6: Vývoj inflace a nezaměstnanosti v Japonsku v 90. let 20. století (meziroční změny v %).....	29
Obr. 7: Vývoj nezaměstnanosti a inflace v Japonsku od roku 2000 (změny v %)	31
Obr. 8: Vývoj veřejného dluhu Japonska 2004 – 2010 vůči HDP (v %).....	32
Obr. 9: Ekonomické ukazatele zemí EU-15 v 90. letech 20. století (změny v %)	37
Obr. 10: Vývoj HDP EU 27 a Eurozóny 17 (meziroční změny v %).....	42
Obr. 11: Vývoj nezaměstnanosti EU 27 a Eurozóny 17 (meziroční změny v %)	43
Obr. 12: Podíl veřejného dluhu vůči HDP zemí EU, porovnání 2000 a 2010 (v %).....	44
Obr. 13: Růst HDP v 21. století – USA, Japonsko, EU (meziroční změny v %)	46
Obr. 14: Nezaměstnanost v 21. století – USA, Japonsko a EU (mezir. změny v %)	47
Obr. 15: Inflace v 21. století - USA, Japonsko a EU (meziroční změny v %)	48
Obr. 16: Podíl vybraných ekonomik na světovém exportu v roce 2009 (v %).....	49
Obr. 17: Podíl vybraných ekonomik na světovém importu v roce 2009 (v %)	50
Obr. 18: Podíl vybraných ekonomik na světovém HDP v roce 2009 (v %).....	51
Obr. 19: Poměr zboží a služeb v exportu USA 2007 – 2011 (v miliardách USD).....	52
Obr. 20: Poměr zboží a služeb v importu USA 2007 – 2011 (v miliardách USD).....	53
Obr. 21: Vývoj obchodní bilance USA 2007 – 2011 (v miliardách USD).....	54
Obr. 22: Podíl vybraných zemí na přímých zahr. investicích v USA v roce 2010.....	55
Obr. 23: Vývoj exportu a importu Japonska 2007 – 2011 (v miliardách USD).....	56
Obr. 24: Vývoj obchodní bilance Japonska 2007 – 2011 (v miliardách USD)	58
Obr. 25: Vývoj hodnoty exportu a importu EU ve 21. století (v miliardách USD).....	61
Obr. 26: Vývoj obchodní bilance EU v 21. století (v miliardách USD).....	62
Obr. 27: Podíl členských zemí EU na přímých zahr. investicích EU v roce 2010.....	63
Obr. 28: Vývoj růstu HDP v EU a v eurozóně (meziroční změny v %).....	67

Seznam použité literatury

Publikace, články

- [1] BERNÁŠEK, Václav. *Globalizační procesy ve světové ekonomice*, 1. vydání, 2002, Praha: Nakladatelství Oeconomica, 260 s., ISBN 80-245-0265-8
- [2] CIHELKOVÁ, Eva a kol. *Světová ekonomika. Obecné trendy rozvoje*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, 273 s., ISBN 978-80-7400-155-0
- [3] CIHELKOVÁ, Eva a kol. *USA - Japonsko – SRN*, 2. vydání. Praha: VŠE v Praze, 2003, 136 s., ISBN 80-245-0594-0
- [4] CRAFT, Nicholas, TONIOLO, Gianni. *Economic Growth in Europe since 1945*, 1. vydání, Cambridge University Press, 1996, 628 s., ISBN 9780521499644
- [5] KUNEŠOVÁ, Hana, CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, 319 s., ISBN 80-7179-455-4
- [6] MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*, doplněk, 1997, 364 s., ISBN 80-210-1485-7
- [7] TICHÝ, Luboš. *Smlouva o Evropské unii: Smlouva o založení Evropského společenství*, 1. vydání, Praha: Victoria Publishing, 1994, 243 s., ISBN 80-85865-02-5
- [8] *The Global Competitiveness Report 2010-2011*, Geneva: World Economic Forum, 2010, 516 s., ISBN-13: 978-92-95044-87-6
- [9] *Dvanáctkrát o roce 2012. Svět 2012. The Economist*, Praha: Economica, a.s., ISSN 1210-0714
- [10] IP, Greg. Nenormální časy. *Svět 2012. The Economist*, Praha: Economica, a.s., ISSN 1210-0714
- [11] MCBRIDE, Edward. Beznadějný a změnění. *Svět 2012. The Economist*, Praha: Economica, a.s., ISSN 1210-0714
- [12] SPĚVÁČEK, Václav. Vývoj světové ekonomiky (křehké oživení po hluboké recesi). [online elektronický časopis] *Ekonomické listy*, 2011, 3-21, ISSN 1804–

4166 [cit. 28.3.2012] Dostupné z: http://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/ekonomicke_listy/gf_Ekonomicke%20listy_0611.pdf

- [13] TRICKS, Henry. Věříme v Godzillu. *Svět 2012. The Economist*, Praha: Economia, a.s., ISSN 1210-0714
- [14] VINTROVÁ, Růžena. Utlumené oživení ekonomiky EU (k předpovědi ECFIN na roky 2011–2012). [online elektronický časopis] *Ekonomické listy*, 2011, 22-38, ISSN: 1804-4166 [cit. 28.3.2012] Dostupné z: http://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/ekonomicke_listy/gf_Ekonomicke%20listy_0611.pdf
- [15] WALLACE, Paul. Rozhod... by byl pro eurozónu mimořádně obtížný. *Svět 2012. The Economist*, Praha: Economia, a.s., ISSN 1210-0714

Elektronické zdroje

- [16] *Aktuálně.cz*. [online] Japonská ekonomika rostla ve čtvrtletí tempem 5 procent, 2010, Aktualizace 10.6.2010, [cit. 3.4.2012] Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/business-ve-svete/clanek.phtml?id=670428>
- [17] *BP*. [online] Historical data, Statistical Review 2011, 2011, Aktualizace 6.4.2012 [cit. 6.4.2012] Dostupné z: http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2011/STAGING/local_assets/spreadsheets/statistical_review_of_world_energy_full_report_2011.xls
- [18] *Business.info*. [online] Japonsko: Očekávaný vývoj v teritoriu, 2011, Aktualizace 31.12.2011 [cit. 5.4.2012] Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/japonsko-ocekavany-vyvoj-v-teritoriu/10/1000424>
- [19] *Business.info*. [online] Spojené státy americké: Zahraniční obchod země, 2011, Aktualizace 31.12.2011, [cit. 5.4.2012] Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/spojene-staty-americke-zahranicni-obchod-zeme/6/1000804>
- [20] *Businessinfo.cz*. [online] Ekonomická integrace, 2009, Aktualizace 26.10.2009, [cit. 26.3.2012] Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/e/ekonomicka-integrace/1000697/6264>

- [21] *Businessinfo.cz*. [online] Spojené státy americké: Investiční klima, 2010, Aktualizace 31.12.2010, [cit. 25.4.2012] Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/spojene-staty-americke-investicni-klima/9/1000804>
- [22] *Businessinfo.cz*. [online] Japonsko: Investiční klima, 2011, Aktualizace 31.12.2011 [cit. 25.4.2012] Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/japonsko-investicni-klima/9/1000424>
- [23] *Businessinfo.cz*. [online] Japonsko: Zahraniční obchod země, 2011, Aktualizace 31.12.2011 [cit. 5.4.2012] Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/japonsko-zahranicni-obchod-zeme/6/1000424>
- [24] *Celní správa ČR*. [online] Schengenská dohoda, 2012, Aktualizace 4.4.2012, [cit. 4.4.2012] Dostupné z: <http://www.celnisprava.cz/cz/evropska-unie/schengenska-dohoda/Stranky/default.aspx>
- [25] *Česká národní banka*. [online] Globální ekonomický výhled – leden – Česká národní banka, 2012, Aktualizace 13.1.2012, [cit. 5.4.2012] Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/gev/gev_2012_01.pdf
- [26] *Český export*. [online] Z krize se Japonsko rychle vzpamatovalo, 2011, Aktualizace 21.2.2011, [cit. 2.4.2012] Dostupné z: <http://ceskyexport.tyden.cz/clanek/z-krize-se-japonsko-rychle-vzpamatovalo>
- [27] *Český rozhlas*. [online] Ekonomika Japonska roste. Trhy však reagují chladně, 2009, Aktualizace 17.8.2009, [cit. 3.4.2012] Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/ekonomika/_zprava/620667
- [28] *Euroekonom.cz* [online] Hypoteční krize v USA. Příčiny, průběh, následky (2. díl), 2008, Aktualizace 26.4.2012, [cit. 26.4.2012] Dostupné z: <http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-usa-hypoteky2>
- [29] *Europa.eu*. [online] EU in slides, 2012, Aktualizace 4.4.2012, [cit. 4.4.2012] Dostupné z: http://europa.eu/abc/euslides/ppt/eu_in_slides_cs.ppt
- [30] *Europa.eu*. [online] Lisabonská smlouva, Smlouva v kostce, 2012, Aktualizace 25.4.2012, [cit. 25.4.2012] Dostupné z: http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_cs.htm

- [31] *Euroskop.cz* [online] Obchodní politika, Aktualizace 25.4.2012, [cit. 25.4.2012] Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/680/sekce/obchodni-politika>
- [32] *Euroskop.cz* [online] Východní rozšíření EU (2004), 2005, Aktualizace 3.4.2012, [cit. 3.4.2012] Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8890/sekce/2000-2005>
- [33] *Eurostat*. [online] International trade in goods, 2011, Aktualizace 1.5.2011, [cit. 5.4.2012] Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/International_trade_in_goods
- [34] *Evropská komise*. [online] Výhled ekonomiky: mírná recese s náznaky stabilizace - 23/02/2012, 2012, Aktualizace 23.2.2012 [cit. 6.4.2012] Dostupné z: http://ec.europa.eu/news/economy/120223_cs.htm
- [35] *Finance.cz*. [online] Nezaměstnanost, 2010, Aktualizace 4.4.2012, [cit. 4.4.2012] Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/eu-svet/svetove-makroukazatele/nezamestnanost>
- [36] *Finance.cz*. [online] Vývoj HDP ve světě, 2009, Aktualizace 1.4.2012 [cit. 1.4.2012] Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/eu-svet/svetove-makroukazatele/hdp>
- [37] *Finance.cz*. [online] Vývoj inflace, 2010, Aktualizace 4.4.2012, [cit. 4.4.2012] Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/eu-svet/svetove-makroukazatele/inflace>
- [38] *Idnes.cz* [online] USA odvrátily díky navýšení dluhového stropu svůj bankrot, 2011, Aktualizace 2.8.2011 [cit. 29.3.2012] Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/usa-odvratily-diky-navyseni-dluhoveho-stropu-svuj-bankrot-p46-/eko-zahranicni.aspx?c=A1108_02_070549_eko-zahranicni_hro
- [39] *Idnes.cz*. [online] Japonce trápí nezaměstnanost, 2002, Aktualizace 30.7.2002 [cit. 1.4.2012] Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/ekonomika.aspx?r=ekonomika&c=A020730_101141_ekonomika_klu&t=A020730_101141_ekonomika_klu&r2=ekonomika
- [40] *Idnes.cz*. [online] Japonská ekonomika spadla kvůli finanční krizi do recese, 2008, Aktualizace 17.11.2008, [cit. 2.4.2012] Dostupné z: <http://ekonomika.idnes.cz>

s.cz/japonska-ekonomika-spadla-kvuli-financni-krizi-do-recese-pek-/eko-zahrani
ci.aspx?c=A0811

- [41] *Idnes.cz.* [online] Japonsko padá znovu do recese, 2002, Aktualizace 30.11.2002 [cit. 2.4.2012] Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/ekonomika.aspx?r=ekonomika&c=A021129_221852_ekonomika_pol&t=A021129_221852_ekonomika_pol&r2=ekonomika
- [42] *Idnes.cz.* [online] Japonsko srazilo úrokové sazby kvůli krizi téměř na nulu, 2008, Aktualizace 31.10.2008, [cit. 2.4.2012] Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/japonsko-srazilo-urokove-sazby-kvuli-krizi-temer-na-nulu-pmy-/eko-zahranicni.aspx?c=A081031_074624_eko-zahranicni_jte
- [43] *Idnes.cz.* [online] Nad japonským HDP vychází slunce, 2002, Aktualizace 30.8.2002 [cit. 1.4.2012] Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/ekonomika.aspx?r=ekonomika&c=A020830_102640_ekonomika_klu&t=A020830_102640_ekonomika_klu&r2=ekonomika
- [44] *Ifri.org.* [online] The specialisation of EU countries in manufacturing and services, 2007, Aktualizace 16.1.2007, [cit. 3.4.2012] Dostupné z: <http://www.ifri.org/files/Economie/SachwaldGB2.pdf>
- [45] *Index mundi.* [online] Economy: GDP – real growth rate, 2011, Aktualizace 1.1.2011, [cit. 4.4.2012] Dostupné z: <http://www.indexmundi.com/g/g.aspx?c=ja&v=66>
- [46] *Japonsko.* [online] Rok 2002, 2002, Aktualizace 1.4.2012 [cit. 1.4.2012] Dostupné z: http://www.japonsko.tnet.cz/zpravy_2002.htm
- [47] *JETRO.* [online] Japan's Inward Foreign Direct Investment, Aktualizace 25.4.2012, [cit. 25.4.2012] Dostupné z: http://www.jetro.go.jp/en/reports/statistics/data/country2_e_cy11.xls
- [48] *JETRO.* [online] Japan's Outward Foreign Direct Investment, Aktualizace 25.4.2012, [cit. 25.4.2012] Dostupné z: http://www.jetro.go.jp/en/reports/statistics/data/country1_e_cy11.xls
- [49] *Ministerstvo zahraničních věcí ČR.* [online] USA, 2011, Aktualizace 31.11.2011 [cit. 28.3.2012] Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/severni_amerika/usa/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html

- [50] *Novinky.cz.* [online] USA jsou na cestě k bankrotu, musí schválit vyšší limit zadlužení, 2011, Aktualizace 16.5.2011 [cit. 29.3.2012] Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/233547-usa-jsou-na-cestech-k-bankrotu-musi-schvalit-vyssi-limit-zadluzeni.html>
- [51] *Novinky.cz.* [online] USA se vyhnuly krizi. Rozpočet se dohodl za minute dvanáct, 2011, Aktualizace 9.4.2011 [cit. 29.3.2012] Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/230283-usa-se-vyhnuly-krizi-rozpocet-se-dohodl-za-minutu-dvanact.html>
- [52] *Scribid.* [online] US National Debt 1929-2008, 2008, Aktualizace 29.3.2008 [cit. 28.3.2012] Dostupné z: <http://www.scribd.com/doc/5467519/US-National-Debt-19292008>
- [53] *StudentF.* [online] Ropné krize a jejich důsledky, 2010, Aktualizace 26.6.2010 [cit. 26.3.2012] Dostupné z: <http://studentf.info/ropne-krize-a-jejich-dusledky>
- [54] *The White House.* [online] Ronald Regan, 2009, Aktualizace 28.3.2012 [cit. 28.3.2012] Dostupné z: <http://www.whitehouse.gov/about/presidents/ronaldregan>
- [55] *Týden.* [online] Před rokem zasáhlo Japonsko zemětřesení a obří vlna tsunami, 2012, Aktualizace 11.3.2012, [cit. 5.4.2012] Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/asie-a-oceanie/pred-rokem-zasahlo-japonsko-zemetreseni-a-obri-vlna-tsunami_227792.html
- [56] *U.S. Bureau of Labour Statistics.* [online] International Comparisons of GDP per Capita and per Hour, 1960–2010, 2011, Aktualizace 25.8.2011 [cit. 1.4.2012] Dostupné z: http://www.bls.gov/fls/intl_gdp_capita_gdp_hour.xls
- [57] *Velvyslanectví ČR v Tokiu.* [online] Obchod a ekonomika, 2011, Aktualizace 3.4.2012, [cit. 3.4.2012] Dostupné z: http://www.mzv.cz/tokyo/cz/obchod_a_ekonomika/index.html

Seznam příloh

Příloha A: Podíl veřejného dluhu vůči HDP zemím EU 2000 – 2010 (v %)

Příloha B: Výhled růstu HDP členských zemí EU 2010 – 2013 (mezir. změny v %)

Přílohy

Příloha A: Podíl veřejného dluhu vůči HDP zemím EU 2000 – 2010 (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU 27	61,9	61	60,4	61,9	62,3	62,8	61,5	59	62,5	74,7	80,1
Eurozóna 17	69,2	68,1	67,9	69,1	69,5	70,1	68,5	66,3	70,1	79,8	85,3
Belgie	107,8	106,5	103,4	98,4	94	92	88	84,1	89,3	95,9	96,2
Bulharsko	72,5	66	52,4	44,4	37	27,5	21,6	17,2	13,7	14,6	16,3
ČR	17,8	23,9	27,1	28,6	28,9	28,4	28,3	27,9	28,7	34,4	37,6
Dánsko	52,4	49,6	49,5	47,2	45,1	37,8	32,1	27,5	34,5	41,8	43,7
Estonsko	5,1	4,8	5,7	5,6	5	4,6	4,4	3,7	4,5	7,2	6,7
Finsko	43,8	42,5	41,5	44,5	44,4	41,7	39,6	35,2	33,9	43,3	48,3
France	57,3	56,9	58,8	62,9	64,9	66,4	63,7	64,2	68,2	79	82,3
Irsko	37,5	35,2	31,9	30,7	29,4	27,2	24,7	24,8	44,2	65,2	92,5
Italy	108,5	108,2	105,1	103,9	103,4	105,4	106,1	103,1	105,8	115,5	118,4
Kypr	59,6	61,2	65,1	69,7	70,9	69,4	64,7	58,8	48,9	58,5	61,5
Litva	23,6	23	22,2	21	19,3	18,3	17,9	16,8	15,5	29,4	38
Lotyšsko	12,4	14,1	13,6	14,7	15	12,5	10,7	9	19,8	36,7	44,7
Lucembursko	6,2	6,3	6,3	6,1	6,3	6,1	6,7	6,7	13,7	14,8	19,1
Maďarsko	56,1	52,7	55,9	58,6	59,5	61,7	65,9	67	72,9	79,7	81,3
Malta	54,9	60,9	59,1	67,6	71,7	69,7	64,1	62,1	62,2	67,8	69
Německo	60,2	59,1	60,7	64,4	66,3	68,6	68,1	65,2	66,7	74,4	83,2
Nizozemsko	53,8	50,7	50,5	52	52,4	51,8	47,4	45,3	58,5	60,8	62,9
Polsko	36,8	37,6	42,2	47,1	45,7	47,1	47,7	45	47,1	50,9	54,9
Portugalsko	48,5	51,2	53,8	55,9	57,6	62,8	63,9	68,3	71,6	83	93,3
Rakousko	66,2	66,8	66,2	65,3	64,7	64,2	62,3	60,2	63,8	69,5	71,8
Rumunsko	22,5	25,7	24,9	21,5	18,7	15,8	12,4	12,8	13,4	23,6	31
Řecko	103,4	103,7	101,7	97,4	98,6	100	106,1	107,4	113	129,3	144,9
Slovensko	50,3	48,9	43,4	42,4	41,5	34,2	30,5	29,6	27,8	35,5	41
Slovinsko	26,3	26,5	27,8	27,2	27,3	26,7	26,4	23,1	21,9	35,3	38,8
Španělsko	59,4	55,6	52,6	48,8	46,3	43,1	39,6	36,2	40,1	53,8	61
Švédsko	53,9	54,7	52,5	51,7	50,3	50,4	45	40,2	38,8	42,7	39,7
V. Británie	41	37,7	37,5	39	40,9	42,5	43,4	44,4	54,8	69,6	79,9

Zdroj: Eurostat, data k roku 2010, vlastní zpracování

Příloha B: Výhled růstu HDP členských zemí EU 2010 – 2013 (mezir. změny v %)

	2010	2011	2012	2013
Belgie	2,3	1,9	-0,1	1,5
Bulharsko	0,4	1,7	1,4	3
Česká republika	2,7	1,7	0	1,7
Dánsko	1,3	1	1,1	1,7
Estonsko	2,3	7,6	1,2	4
EU 27	2	1,5	0	1,5
Eurozóna 17	1,9	1,5	-0,3	1,3
Finsko	3,7	2,9	0,8	1,7
Francie	1,5	1,7	0,4	1,4
Irsko	-0,4	0,7	0,5	2,3
Itálie	1,8	0,4	-1,3	0,7
Kypr	1,1	0,5	-0,5	1,8
Litva	1,4	5,9	2,3	3,8
Lotyšsko	-0,3	5,5	2,1	4
Lucembursko	2,7	1,1	0,7	2,3
Maďarsko	1,3	1,7	-0,1	1,4
Malta	2,3	2,1	1	2
Německo	3,7	3	0,6	1,5
Nizozemsko	1,7	1,2	-0,9	1,3
Polsko	3,9	4,3	2,5	2,8
Portugalsko	1,4	-1,6	-3,3	1,1
Rakousko	2,3	3,1	0,7	1,9
Rumunsko	-1,6	2,5	1,6	3,4
Řecko	-3,5	-6,9	-4,4	0,7
Slovensko	4,2	3,3	1,2	2,9
Slovinsko	1,4	-0,2	-0,1	1,5
Španělsko	-0,1	0,7	-1	1,4
Švédsko	6,1	3,9	0,7	2,1
V. Británie	2,1	0,7	0,6	1,5

Zdroj: Eurostat, data z roku 2011, vlastní zpracování

Abstrakt

MUŽÍKOVÁ, L. *Komparace EU, USA a Japonska z pohledu jejich role ve světové ekonomice*. Bakalářská práce. Plzeň: Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 84 s., 2012

Klíčová slova: Evropská unie, Spojené státy americké, Japonsko, komparace

Předložená práce je zaměřena na charakteristiku současné podoby světové ekonomiky, pochopení polycentrismu a vysvětlení tendencí ve světové ekonomice. Zabývá se dále ekonomickou situací Spojených států amerických, Japonska a Evropské unie, kdy charakterizuje s ohledem na formování těchto zemí současnou ekonomickou situaci. Vymezuje role USA, EU a Japonska ve světové ekonomice a jejich zapojení do mezinárodních ekonomických vztahů. Závěr práce je věnován zhodnocení současných rolí USA, Japonska a EU ve světové ekonomice a predikci jejich vývoje v krátkém časovém horizontu.

Abstract

MUŽÍKOVÁ, L. *The comparison of EU, U.S. and Japan from the perspective of their role in the global economy*. Bachelor Thesis. The Faculty of Economics University of West Bohemia, 84 s., 2012

Klíčová slova: European Union, United States, Japan, comparison

The present work is focused on the characteristics of the current form of the world economy, polycentrism understanding and explanation of trends in the global economy. It also deals with the economic situation of the United States, Japan and the European Union, which is characterized with regard to the formation of these countries' current economic situation. It defines the role of U.S., EU and Japan in the global economy and their integration into international economic relations. The conclusion is devoted to the evaluation of the current role of the U.S., Japan and the EU in the world economy and prediction of their development in the short term.